

**OBSERVATORI DE NOUS CONSUMS
DE DROGUES EN L'ÀMBIT JUVENIL
INFORME 2002**

**AURELIO DÍAZ, JOAN PALLARÉS, MILA BARRUTI
ASSOCIACIÓ INSTITUT GENUS**

BARCELONA, GENER DE 2003

SUMARI

EQUIP D'INVESTIGACIÓ	1
1 INTRODUCCIÓ	2
2 METODOLOGIA	5
2.1 Emmarcament	5
2.2 Mostres i aplicacions	7
2.2.1 Enquestes en discoteques i “afters”	7
2.2.2 Enquestes auto administrades	9
2.2.3 Bases de dades	11
2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats	14
3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES	19
4 ESTILS	22
4.1 Estils i grups (xarxes)	22
4.2 Estils musicals i estètics (enquestes).....	26
5 OCI I TEMPS LLIURE	29
5.1 Espais, temps i activitats (xarxes).....	29
5.1.1 Temps i espais.....	29
5.1.2 Sortides i llocs.....	34
5.1.3 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals	49
5.2 Oci i discoteques o “afters” (enquestes).....	51
6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.	57
6.1 Visió general (xarxes).....	57
6.2 Caracterització d'uns itineraris	59
6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)	65
7 CONSUMS I DROGUES	73
7.1 Visió general (xarxes).....	73
7.1.1 Consums	73
7.1.2 Substàncies	79
7.2 Consums segons les enquestes	96
8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES	111
8.1 Efectes i valoracions positius	111
8.2 Efectes i valoracions negatius	115
8.3 Conseqüències negatives	118
8.3.1 Socials i relacionals.....	119
8.3.2 Sanitàries	122
8.3.3 Econòmiques	124
8.3.4 Les lleis i els conflictes	124
8.3.5 Accidents de trànsit	127
8.3.6 Riscs i diferències segons gènere.	131
8.3.7 Riscs segons edat	135
9 MERCAT	137
10 CONCLUSIONS	142
10.1 Consideracions generals	142
10.2 Conclusions	147
10.3 Recomanacions	163
10.4 Àrees i temes d'interès prioritari (2003).....	170
11 BIBLIOGRAFIA CITADA	172

EQUIP D'INVESTIGACIÓ

Director: Aurelio Díaz

Coordinador: Joan Pallarés

Responsable de la informació de camp: Mila Barruti

Responsable d'informàtica: Josep Ramon Collado

Responsable de gestió: Ernesta Sánchez

Responsables dels equips de camp i d'enquesta: Barcelona:

Lucía Sanjuan i Meritxell Sáez; informants clau: Lucía Sanjuan;

Girona: Josep Ros; Lleida: Joan Pallarés; Tarragona: David

Sánchez; Núria Calzada (coordinadora del grup d'Energy Control);

Sara Martínez (coordinadora de l'equip de Som.Nit).

Anàlisi estadística: Isaac González

Secretaria: Conchita Díaz

Equip de camp: Sandra Aymerich, Joan Boher, Núria Calzada,

Núria Empez, Xavier Estrada, Anna Fabregat, Daniel Gallegos, Laia

Ibarz, Idoia Landa, Antoni Llord, Nora Muntanyola, Lluç Pallarés,

Charo Reyes, Josep Ros, Meritxell Sáez, David Sánchez, Lucía

Sanjuan, David Silvestre, Estel Solés, Xavier Vilaplana, Sergio

Yanes.

Equip d'enquesta: Xavier Alejo, Joan Boher, Núria Calzada, Xevi

Casals, Ana del Pino, Aroa Delgado, Montse Durán, Núria Empez,

Xavier Estrada, Anna Fabregat, Daniel Gallegos, Marta Giralt, Laia

Ibarz, Idoia Landa, Antoni Llord, Marga Madrigal, Ester Martínez,

Sara Martínez, Sandra Mata, Rosa Oliveras, Rosa Pascual, Maribel

Pérez, Cristina Recasens, Charo Reyes, Meritxell Sáez, David

Sánchez, Judit Sancho, Mireia Sellarés, Xavier Serrano, David

Silvestre, Estel Solés, Yolanda Somoscarrera, Lídia Terré, Anna

Timón, Adrià Ventura, Cristina Vilalta, Xavier Vidal, Xavier Vilaplana,

Sergio Yanes.

Altres col·laboradors: Sònia Corral i Eduard Casas del Grup

Associat pels Serveis de Salut (GASS).

1 INTRODUCCIÓ

L'**Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil** és un sistema d'informació continua, dissenyat l'any 1998, amb l'objectiu d'oferir una visió general del fenomen en estudi i propostes per a ser discutides per l'Administració per tal de planificar les intervencions des de Salut Pública. L'Observatori és una iniciativa de l'Institut Municipal de Salut Pública (Ajuntament de Barcelona), Àrea de Benestar Social (Diputació de Barcelona) i de l'Òrgan Tècnic de Drogodependències (Generalitat de Catalunya) portada a terme per l'Associació Institut Genus de Barcelona.

En l'Observatori col·laboren Energy Control (Associació Benestar i Salut, ABS), Projecte Som.Nit (Secretaria General de Joventut i Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i Creu Roja Joventut) i el Grup Associat pels Serveis de Salut (GASS).

Aquest informe de l'Observatori recull l'activitat realitzada durant l'any 2002, els resultats obtinguts i les conclusions i propostes que se'n deriven d'aquests.

El desenvolupament de la fonamentació metodològica de l'Observatori i la discussió del procés de posta a prova i les modificacions que aquest procés va comportar respecte a la proposta teòrica de disseny (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998) i de l'emmarcament teòric sobre la condició juvenil i el consum de drogues, poden consultar-se a Díaz, Pallarés, Barruti, 2001 (respectivament: pàgines 8-44 i 46-80). En aquest informe només incloem alguns comentaris mínims quant això, però suficients per a situar als lectors sobre l'Observatori, el funcionament i el tipus d'informació que aporta.

L'Observatori vol ser un "sistema d'alerta ràpida" (vegeu Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999), sensible, l'objectiu del qual és detectar, malgrat què amb limitacions, els patrons de consum de drogues emergents, a les fases inicials i l'estabilitat relativa dels coneguts o els canvis que es puguin anar produint en aquests.

En cap cas l'Observatori substitueix les diferents estratègies existents per al coneixement de la realitat: investigacions socioantropològiques específiques, sistemes de notificació de casos, enquestes periòdiques a domicili (població general) o a poblacions captives (població escolar), sinó que les complementa.

No s'ha d'esperar, tampoc, que l'Observatori ho detecti tot, ni que ho pugui fer amb la suficient antelació i profunditat com per endegar intervencions preventives en cadascun dels processos o problemes: alguns d'ells poden seguir evolucions molt ràpides que només es poden observar quan apareixen més o menys consolidats i estesos, i d'altres poden no ésser observats en tractar-se de fenòmens molt minoritaris, singulars, o particularment ocults. No obstant això, sí que es pot esperar que detecti, amb molta més facilitat i rapidesa que d'altres dispositius, bona part d'aquests processos.

Tenint en compte aquestes característiques, que per altra banda defineixen també els seus límits, la recerca d'informació és necessàriament oberta, dinàmica i flexible. La flexibilitat i el dinamisme que caracteritzen l'Observatori responen a les pròpies característiques del fenomen estudiat, complex i canviant.

L'Observatori produeix informes amb una periodicitat anual. Aquests informes són documents de treball amb la finalitat d'aportar claus per a la reflexió i la presa de decisions fonamentades. Així mateix,

l'Observatori preveu l'elaboració d'altres informes, amb un nivell més baix de desenvolupament, quan sigui necessari en resposta a interrogants concrets sobre aspectes d'una particular urgència, excloent-hi, no obstant això, la immediatesa i l'automatisme de la resposta.

En la fase de disseny de l'Observatori i posteriorment fins a l'informe 2001, manteníem la voluntat d'oferir informes més reduïts que aquest (tipus resum executiu), però la riquesa de la informació obtinguda ens ha portat a desistir de la idea inicial, ja que creiem que oferir informació més detallada respecte als aspectes estudiats, pot ajudar als planificadors a tenir més elements contextuals en els quals fonamentar les seves propostes.

Agraïments

L'Observatori com a sistema i aquest informe de resultats són fruit d'una tasca col·lectiva en la qual han participat, en diversos graus, molts professionals que són els que, en definitiva, ho han fet possible. Aquí, des de la direcció de l'Observatori, es vol destacar i agrair la participació de tothom i l'entusiasme i compromís que l'han caracteritzada, especialment la dels membres dels equips de camp i d'enquesta. Volem agrair, sobretot, la desinteressada i inestimable col·laboració dels informants de les xarxes de camp i clau; també, la dels responsables i professors de centres docents i responsables de discoteques i "afters" que ens han facilitat les aplicacions de les enquestes.

2 METODOLOGIA

2.1 Emmarcament

L'Observatori parteix de l'estratègia que s'utilitza en les fases prospectives de camp de les investigacions etnogràfiques i es manté actiu al llarg de cada cicle de recollida (d'un any de durada). En aquest procés la informació es recull mitjançant diferents tècniques i aplicacions i aquesta és analitzada de forma continua: un funcionament dinàmic que té en compte els indicis recollits com a guia per a orientar les següents prospeccions. Un esquema corregible (Agar, 1992) que acumula indicis, informacions i dades, els triangula (diverses fonts, aplicacions i tècniques; Denzin, 1970), els contrasta buscant-ne la saturació (s'aconsegueix quan noves informacions no aporten diferències substantives quant al ja establert; Glaser, Strauss, 1967) i posa a prova les conclusions provisionals que se'n deriven de l'anàlisi continua (comparació constant; Glaser, Strauss, 1967).

El nucli de l'Observatori són les xarxes de camp de cada col·laborador i aquestes estan constituïdes per consumidors, usuaris i professionals del món de la nit i d'altres persones relacionades amb els joves, l'oci o les drogues. Les xarxes es mantenen actives tot l'any i les persones que les integren informen de fets concrets, fonamentats sobre les àrees o temes que coneixen pròpiament. Així mateix, hi ha una xarxa d'informants clau configurada com a pannel. Aquesta xarxa és composta per professionals i experts que són entrevistats a fons, un o dos cops l'any, sobre la seva àrea de coneixement i experiència. Aquestes xarxes de camp i d'informants clau aporten el nucli de la informació qualitativa i no estandarditzada.

Els equips de camp també realitzen observacions directes en escenaris d'interacció (llocs de lleure i sociabilitat) i elaboren informes breus. També recullen la informació que contenen les bases de dades. Aquestes bases són encriptades, tenen l'accés restringit i en garanteixen de forma absoluta l'anonimat; aquesta garantia s'estén a tota la informació recollida.

A l'Observatori s'apliquen els següents instruments estandarditzats: enquesta en discoteques i "afters" (dos cops l'any fins l'any 2001 i un cop a partir de l'any 2002); enquesta auto administrada a estudiants en centres docents de secundària i universitaris (al llarg del curs acadèmic en períodes concrets) i també a una altra mostra d'estudiants d'ESO, sobretot, i batxillerat aprofitant algunes de les intervencions d'Energy Control; i una altra enquesta similar als membres de les xarxes i a persones que tenen contacte amb Energy Control i Som.Nit (al llarg de l'any); fitxa d'estils i consums (és una variació reduïda de les anteriors) en "aves" durant les intervencions preventives que porten a terme els col·laboradors d'Energy Control¹; fitxa d'itineraris que s'aplica al llarg de l'any als membres de les xarxes de camp i a persones que tenen contacte amb Energy Control i Som.Nit.

A més, tenim en compte les dades que en generen d'altres fonts i sistemes si són accessibles al llarg del cicle de recollida i la informació sobre drogues obtinguda per l'equip GASS en les seves activitats preventives mitjançant contactes a internet.

¹ Aquesta fitxa va ser aplicada l'any 2001 per l'equip del Programa Som.Nit en les seves intervencions preventives en discoteques i aquest any ho han fet a algunes discoteques i en diverses festes majors i altres festes populars semblants.

2.2 Mostres i aplicacions

2.2.1 Enquestes en discoteques i “afters”

Per tal de facilitar-ne la comparació de les dades amb els resultats de les enquestes dels anys anteriors, tot buscant l'estabilitat de la població diana, hem procurat mantenir la mostra de macrodiscoteques, discoteques i “afters” de Catalunya seleccionada seguint criteris tipològics (variabilitat de situacions i importància). Aquesta mostra és revisada cada any abans de decidir-ne la permanència dels locals o la seva substitució per d'altres d'equivalents.

L'any 2002 l'enquesta s'ha realitzat en una única aplicació enlloc de les dues aplicacions d'anys anteriors (una al juliol i l'altra a l'octubre). Les raons d'aquest canvi són les següents: no hi havia diferències importants en els resultats de les enquestes entre les dues aplicacions; les mostres d'aquestes dues aplicacions eren petites i, atenent a la raó anterior, és preferible una única mostra més gran (la grandària de l'any 2002 ha estat de 407 enquestes); així mateix, no hem aplicat el qüestionari en l'horari de tarda: es feia per incloure gent més jove (adolescents) però la grandària de la submostra obtinguda era insuficient. Això no significa deixar de banda aquesta població sinó que l'apropament s'ha realitzat mitjançant d'altres aplicacions. Certament, aquests canvis en la mostra introdueixen diferents biaixos (cosa que ha succeït cada any i que és inevitable). No obstant això, els resultats obtinguts són força congruents al llarg del temps (des de 1999) mostrant l'estabilitat relativa de la població diana i la validesa de la selecció dels llocs d'enquesta.

Un cop feta la selecció dels locals (12 en total: 2 macrodiscoteques, 7 discoteques i 3 “afters”), la mostra va ser estratificada proporcionalment segons franges horàries (de màxima aflluència i l'anterior i posterior a aquesta: des de les 22.00 fins a les 10.00 del matí). El procés d'enquesta es va realitzar durant el cap de setmana del 25-26 de maig de 2002. Els enquestats van ser seleccionats a l'entrada dels locals o en zones de pas (una minoria) seguint-ne un criteri sistemàtic: un de cada 5, iniciant -se la selecció en franges de 5 minuts a partir de l'hora d'inici de les franges horàries fixades en l'estratificació i procurant d'equilibrar la mostra segons si entraven o sortien dels locals.

Del total de candidats a ser enquestats seleccionats un de cada 3, aproximadament, no va voler respondre l'enquesta (una proporció que es manté estable des de 1999). Quant a les negatives, la raó principal donada pels enquestats va ser la pressa i aquestes negatives van ser particularment freqüents en les zones de pas.

Tot i que aquesta mostra no es pot considerar representativa de tota la població jove de Catalunya al llarg d'un període de temps prou ampli, donades les característiques de la mateixa en permet l'extrapolació dels resultats, com a mínim, a la subpoblació de joves que va a les discoteques.

Si es té en compte l'aforament màxim aproximat dels locals seleccionats i la de les zones de pas, les mostres han estat extretes d'una població potencial d'aproximadament 25.000-30.000 persones, suposant en ambdós casos que les interseccions (gent que va en un mateix dia a més d'un dels locals seleccionats) siguin mínimes².

² Segons informació del gremi d'empresaris de discoteques i sales d'oci de Catalunya, calculen que un cap de setmana hi ha uns 530.000 clients en les sales

Hem realitzat una anàlisi estadística bàsica de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu, i com a complement i contrast de la informació obtinguda d'altres fonts:

1. Test khi-quadrat d'independència d'atributs. En els casos en què s'han detectat associacions significatives, solament hem considerat com a vàlids els tests amb nivell de significació inferior al 0.05 i en els quals el percentatge de cel·les amb freqüències esperades menor de 5 no ha superat el 37% del total de cel·les.

2. Prova t d'Student de comparació de mitjanes de mostres independents i anàlisi de regressió.

2.2.2 Enquestes auto administrades

Les enquestes en centres docents es van aplicar durant els mesos de febrer a juny de l'any 2002. La mostra és estratificada segons província amb afixació no proporcional de la població d'estudiants (50% a Barcelona; 50% resta de províncies) i segons nivells d'estudi afixant-los proporcionalment: batxillerat, cicles formatius de formació professional i diferents cicles de formació universitària. La mostra no és representativa perquè la selecció dels centres i les aules en ells és estratègica (intencional)³ i no permet fer-ne generalitzacions rigoroses a la població d'estudiants. No obstant això, pot considerar-se una bona mostra. La grandària final obtinguda és de 1.047 casos:

d'oci de Catalunya: unes 1300 discoteques i sales de festa i uns 500 bars musicals.

³ Un cop seleccionats els centres i les aules, els alumnes presents a l'aula en aquell moment, i que accepten fer-ho, contesten el qüestionari d'enquesta davant d'un responsable de l'Observatori (auto administració).

607 de centres de secundària (58% de la mostra) i 440 de centres universitaris (42%).

Aquest any en les activitats que porta a terme Energy Control en centres escolars ha aplicat el mateix qüestionari a una mostra petita d'estudiants (79 casos), majoritàriament d'ESO ⁴.

Les enquestes auto administrades a membres de les xarxes i a contactes d'Energy Control i Som.Nit s'han aplicat al llarg de l'any 2002 en els contactes de camp o lligats a intervencions preventives. La grandària de la mostra és de 225 casos (328 l'any 2001) i no és una mostra representativa; ni dels membres de la xarxa de camp ni dels contactes de dites entitats.

També s'ha aplicat la fitxa "d'estils de vida i consums" en "raves" en les que Energy Control va desenvolupar les seves activitats preventives. La grandària de la mostra és de 417 casos (308 l'any 2001) i els enquestats són participants a les "raves" que demanaven informació o l'anàlisi de pastilles i que van acceptar respondre el qüestionari. Per tant, no podem afirmar amb garanties que la mostra sigui representativa de la població que assisteix a les "raves" donat que hi ha dos biaixos clars: qui s'hi acosta i qui no a demanar informació a Energy Control; qui accepta respondre el qüestionari i qui no.

⁴ D'aquesta aplicació només comentarem dades claus (bàsicament, consums). Aquesta decisió l'hem pres perquè es tracta d'una mostra molt petita i que no podem comparar amb dades precedents. Aquesta mateixa decisió s'ha pres amb la mostra d'aplicacions de la fitxa d'estils portada a terme per Som.Nit en festes populars (151 casos), una mostra que aporta dades interessants quant a consums però que no es pot agregar amb la de les "raves" perquè són poblacions diferents quant a consum de drogues.

La fitxa que recull itineraris complets d'una sortida s'ha aplicat a un total de 103 persones (176 l'any 2001): 72 són membres de les xarxes de camp, 19 de contactes d'Energy Control i 12 provenen de contactes establerts per les membres de Som.Nit. Quant a les característiques d'aquestes mostres serveixen els comentaris ja fets en relació a les enquestes auto administrades a contactes de camp o en activitats preventives.

Com es pot comprovar, hi ha una reducció del nombre d'aplicacions respecte l'any 2001 per raons diverses encara que, bàsicament, es deu a una participació menor de les entitats col·laboradores, especialment de Som.Nit, ja que n'ha viscut un procés de reorganització aquest any. No obstant això, d'altres mostres s'han incrementat i en conjunt podem considerar que el nombre total d'aplicacions és semblant al de l'any 2001 (que va ser un any amb un fort increment d'aplicacions respecte als anys precedents i en el qual es va assolir la dimensió idònia).

De la informació recollida amb aquestes aplicacions hem realitzat una anàlisi estadística bàsica de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu.

2.2.3 Bases de dades

Les bases de dades d'escenaris (locals) i ambients diferenciats dins d'ells (un escenari pot tenir més d'un ambient, això es dona especialment a les macrodiscoteques), tot i ser importants com a mostra d'unitats d'observació per a la presa de decisions sobre prospeccions, tenen un paper cada cop més secundari. Això es així perquè bona part de la informació bàsica que contenen -la que ens cal per a la selecció de llocs per a les aplicacions d'enquestes o

observacions específiques- es pot obtenir amb relativa facilitat activant les xarxes de camp i l'altra (dades de directori) mitjançant documentació dels propis locals, guies i pàgines web. La informació obtinguda mitjançant la observació directa dels membres dels equips de camp es recull ara de forma integrada amb la resta d'informacions en la base d'informació de camp.

Així, tal com ho vàrem avançar en l'informe de l'any 2001, i atenent a les consideracions del paràgraf precedent, aquestes bases tot i que formen part del Sistema ja no han estat actualitzades al llarg de l'any 2002.

La base de dades d'informants en recull les característiques definitòries i és el resultat de les indagacions i contactes realitzats pels membres dels equips de camp per construir les pròpies xarxes (el nucli de l'Observatori). Els membres dels equips de camp, sovint, formen part d'alguna de les xarxes o hi estaven relacionats prèviament amb alguns dels membres. És a dir, el sistema de xarxes s'activa freqüentment a partir d'amics i coneguts dels membres de l'equip de camp.

La base inclou les característiques sociodemogràfiques dels membres de les xarxes, el tipus i qualitat de la informació que poden aportar i sobre quins temes; també, el grau d'accessibilitat i de col·laboració. De les 263 persones que integraven les xarxes l'any 2001 hem passat a 209 l'any 2002. El nombre s'ha reduït intencionadament amb els següents criteris: dimensionar la grandària de les xarxes evitant la inclusió de persones amb les quals, de fet, no s'arriba a establir contacte; aquesta reducció és més aviat un procés d'inclusió – exclusió continu de membres de les xarxes amb l'objectiu de millorar-ne la qualitat dels informants (per exemple, limitant cada cop més els que no aporten informació

rellevant) i, correlativament, la de la informació que aporten. Aquests objectius s'han aconseguit de forma suficient.

Com a resultat del treball realitzat l'any 2002 s'han elaborat, emprant l'aplicació informàtica que unifica els criteris i en permet la classificació temàtica, 1.274 fitxes amb informació de camp (1.091, l'any 2001). La informació obtinguda aquest any prové de 215 informants diferents: 165 de les xarxes (suposa que el 95% ha estat entrevistat; l'any 2001 aquesta proporció va ser del 71% i l'any 2000 del 46%), 36 són informants clau (31 l'any 2001) i els 14 restants són col·laboradors de l'Observatori (11 l'any 2001; implica més informació obtinguda mitjançant la observació i participació directa dels equips de camp).

De la xarxa de camp cal destacar el clar predomini dels consumidors de drogues (la meitat) i que una quarta part està directament relacionada amb els ambients que ens interessen ("món de la nit"), bé com a professionals o formant-ne part com a usuaris, i que poden aportar una informació valuosa que no s'obté d'altres fonts indirectes. La major part dels 36 informants clau són professionals de la intervenció des de diferents camps o experts en temes relacionats amb els joves o les drogues; la resta, una minoria, són professionals del "món de la nit" i del lleure.

Hem realitzat una anàlisi qualitativa de contingut de tota la informació recollida: informants de les xarxes de camp i informants clau. Aquesta informació ha estat considerada a dos nivells relacionats: conjunt de la informació i segons categories analítiques.

2.2.4 Una observació important sobre l'informe de resultats

En l'informe hem considerat conjuntament, quan els temes ho permeten, la informació obtinguda dels informants de les xarxes de camp i clau i els resultats de les enquestes i d'altres aplicacions. Ho hem fet en tots els casos indicant-ne l'origen de la informació per a evitar confusions. Això és així perquè la informació de camp i la de les restants aplicacions no és directament equiparable.

D'una banda, els informants de les xarxes de camp aporten, sobre tot, a més d'informació personal, informació de terceres persones a les que coneixen en diversos graus (major o menor coneixement directe i estret) i sobre diversos temes (coneixement variable i no homogeni). Aquesta circumstància introdueix alguns biaixos i imprecisions, malgrat els esforços realitzats per a controlar-los durant la recollida de la informació (esforços que s'intensifiquen cada any). Els probables biaixos poden ser: accentuació de certes característiques; atenuació de les diferències existents dins d'una mateixa xarxa per part dels entrevistats aportant-ne una imatge més homogènia; generalització a partir de casos particulars; imprecisió temporal dels esdeveniments descrits encara que dins d'uns límits ("últims mesos") i d'altres possibles (tots ells poden incrementar-se quant més gran sigui el nombre de persones sobre les que els informants aporten informació). Destaquem aquestes qüestions per tal que la informació que aporten aquestes fonts sigui interpretada adequadament i no per a restar-li valor (la informació és molt valuosa).

Les enquestes, en canvi, recullen informació directa de cada un dels enquestats i, pràcticament en la seva totalitat, referida a l dia d'enquesta (en les aplicades en discoteques i en les "raves"), la darrera sortida prèvia a l'aplicació (itineraris) o a la darrera sortida de

cap de setmana i setmana prèvia (centres docents; xarxes de camp, Energy Control i Som.Nit). En aquests casos, el biaix més probable és el d'ocultació o falsejament en una minoria de les preguntes. La nostra valoració, donades les característiques dels qüestionaris utilitzats i el desenvolupament dels processos d'enquesta, és que les respostes obtingudes són fiables i vàlides especialment en les realitzades en les discoteques (i amb menys garanties en les auto administrades en les "raves").

D'altra banda, les poblacions diana del treball de camp (xarxes) i de les enquestes són diferents; també ho són si es comparen les de les enquestes entre elles. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls demana, particularment, informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació).

La població diana de l'enquesta en discoteques i "afters" són els joves que hi van (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc).

El contingut dels altres instruments és semblant, però s'apliquen a subpoblacions diferents:

En els centres docents es recull informació tant d'usuaris habituals de discoteques i "afters" (semblants als enquestats en les discoteques) com d'altres que només hi van ocasionalment o que desenvolupen les activitats de lleure en altres àmbits; activitats que, a més, poden correspondre a una altra concepció del lleure. En relació al consum de drogues els resultats són assimilables als que s'obtenen en les enquestes habituals a població escolar (mateixa població diana).

Entre els enquestats a les xarxes de camp, Energy Control i Som.Nit⁵, coherentment amb el que ja hem assenyalat, predominen en diferents graus els consumidors de drogues i, sovint, aquests formen part dels perfils amb un consum més intens i regular. Es tracta, doncs, d'una subpoblació diferenciada de consumidors. Aquestes característiques també afecten als itineraris: aquest instrument s'ha aplicat a les mateixes subpoblacions.

En el cas de les "raves" torna a ser una subpoblació diferent: d'una banda, el context d'aplicació es caracteritza per una intensificació de la festa i, correlativament, del consum de drogues; d'altra, els enquestats formen part, probablement, del perfil més alt quant a consum de drogues dels assistents a les "raves".

En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp (xarxes) refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta en discoteques. Aquests darrers serien semblants als enquestats a les xarxes i els perfils de consum més intensos d'aquestes mostres es corresponen amb el dels enquestats a les "raves". Els enquestats als centres docents configuren la mostra més

⁵ La mostra de Som.Nit il·lustra amb claredat, tot i sent un cas singular i extrem, les variacions i biaixos que es poden produir d'un any al següent. L'any passat aquesta mostra no es va poder agregar amb les altres de les xarxes perquè predominaven els no consumidors o consumidors ocasionals i eren gent molt jove amb un perfil allunyat del preestablert per a aquesta aplicació i que coincidia aproximadament amb el dels enquestats en centres docents. Aquest any, en canvi, la composició de la mostra s'adiu amb la de les altres simplement perquè Som.Nit ha desenvolupat les seves activitats amb una població diferent. Així, en aquest informe considerem conjuntament les dades de les 3 xarxes, malgrat hi ha diferències entre elles en una part dels aspectes considerats, i no les referim per separat sinó sota la denominació comuna de "xarxes".

diversa (població jove general que estudia) i, per tant, aquesta inclou proporcions menors de les poblacions diana de les altres mostres i són minoria els perfils assimilables als característics dels enquestats a les “raves”.

Aquesta caracterització i distribució no suposa, necessàriament, correspondència, jerarquies estables i homogeneïtats entre les mostres en tots i cada un dels diferents aspectes i temes considerats en els qüestionaris ni tampoc dins d'elles.

Com es pot veure, l'anàlisi conjunta, integrada, de tota aquesta informació en cada un dels temes considerats en aquest informe planteja serioses dificultats; dificultats que fins i tot s'han incrementat a mesura que hem anat incorporant noves aplicacions i poblacions diana cada cop més diverses i que, com a conseqüència, no permeten l'agregació directa dels resultats de les enquestes. En positiu, aquestes dificultats informen sobre la complexitat del fenomen i sobre com aquesta complexitat és afrontada i recollida vetllant per la no simplificació ni l'esbiaixament: diferents aplicacions i diversitat de poblacions diana.

Així, en els diferents capítols d'aquest informe hem tingut en compte les regularitats, els aspectes comuns, i les singularitats constatades sintetitzant-ne la informació i agregant aquesta quan era factible sense diferenciar-ne les fonts (xarxes i d'altres aplicacions) i, majoritàriament, fent-ho de forma separada en aquells casos en què és necessari donada l'especificitat de la informació o de les poblacions diana. Pel que fa a les enquestes comentem només el que destaca reduint la inclusió de percentatges i el comentari descriptiu, detallat, de les dades. En l'anàlisi d'aquestes dades, hem tingut en compte especialment els resultats de les enquestes en discoteques i centres docents i secundàriament els de les altres

aplicacions; d'aquestes últimes ho hem fet més àmpliament quan aporten trets diferencials d'interès.

Certament, la integració plena de les diferents fonts, aplicacions i informacions sí que es porta a terme (regularitats, singularitats i generalitzacions) en el capítol de conclusions.

3 CARACTERÍSTIQUES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Les característiques sociodemogràfiques predominants dels **enquestats** són les següents⁶:

En les enquestes en **discoteques** predominen els homes (són majoria com en els anys anteriors però amb un increment clar respecte l'any 2001). Predomina la franja d'edat dels joves entre 20 i 24 anys i es redueix, respecte l'any 2001, el pes dels menors de 20 anys. Aquests dos increments en la mostra (homes i joves de 20 a 24 anys) tenen conseqüències importants en algunes dades clau de l'enquesta (consums de drogues). La mitjana d'edat dels homes és de 23 anys i la de les dones de 21 anys (les diferències d'edat són estadísticament significatives). La meitat treballa (la major part si es té en compte els que a més estudien; una quarta part estudia), i més de la meitat tenen estudis secundaris. La major part viu amb la seva família, a casa dels pares, i la majoria paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (treball).

En els **centres docents** són majoria les dones i la meitat de la mostra són menors de 20 anys (la mitjana d'edat és de 20 anys). A més d'estudiar el 40% també treballa. Pràcticament tots viuen a casa dels pares i la major part paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (un quart) o, a més, amb l'ajut de la família (prop de la meitat).

⁶ Al llarg de l'informe quan és pertinent afegim comentaris sobre les similituds i diferències que s'observen entre els resultats d'aquest any en relació als obtinguts l'any 2001.

En l'enquesta portada a terme per **Energy Control en centres docents** de secundària són majoria les dones i quasi tots són menors de 20 anys (la mitjana d'edat és de 17 anys). La majoria de la mostra estudia ESO i només una minoria treballa. Tots viuen a casa dels pares i són aquests els que paguen totes les despeses de les activitats de lleure a la majoria dels enquestats o una part d'aquestes a pràcticament la resta (una quarta part de la mostra).

Entre els enquestats que formen part de les diferents **xarxes** hi ha tantes dones com homes. Predomina la franja d'edat de 20 a 24 anys (40%) i una quarta part són menors de 20 anys; la mitjana d'edat és de 23 anys. Un terç treballa i el 40% a més estudia. Predominen els estudis universitaris (quasi la meitat) i la resta tenen estudis primaris o secundaris en una proporció semblant (una quarta part). La majoria viu amb la família d'origen (hi ha proporcions minoritàries però importants de residència amb amics, parella o sols) i la major part paga les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis (una quarta part d'ells, però, amb l'ajut de la família).

En les aplicacions de la fitxa d'estils fetes per **Energy Control en les "raves"** els homes són majoria. Predomina la franja d'edat de 20 a 24 anys (la mitjana d'edat és de 25 anys). La major part treballa (inclou els que a més estudien: una quarta part de la mostra) i només més de la meitat viu a casa dels pares (és la mostra amb proporcions més altes d'enquestats que viuen amb la parella, amb amics o sols). La meitat té estudis universitaris i també destaca la formació secundària (un terç).

En les aplicacions de **Som.Nit en discoteques i festes populars** també els homes són majoria. La meitat de la mostra té menys de 20 anys i una quarta part té de 20 a 24 anys (la mitjana d'edat és de 21

anys). Predominen els que treballen, un terç estudia i el 19% estudia i treballa. La major part viu a casa dels pares i una minoria important amb la parella (10%). Quasi tots tenen estudis secundaris o universitaris (en proporció similar).

Quant als **itineraris**, la mostra inclou tantes dones com homes. La meitat dels enquestats té entre 20 i 24 anys, un terç són majors de 25 anys i els menors de 20 anys són minoria (la mitjana d'edat és de 23 anys).

4 ESTILS

4.1 Estils i grups (xarxes)

En els anteriors informes ens vam proposar construir una tipologia d'estils juvenils, tot i sabent que és força complex, ja que gran part dels joves fa temps que renunciïn a encasellar-se, i tendeixen a definir-se més pel que rebutgen que per criteris d'identitat suficientment diferenciadors. Malgrat això, a més de les diferències d'edat i classe social, hem observat certes tendències que permeten establir grups amb una certa similitud en les estètiques, músiques preferides, en els contextos de sortida i d'altres elements identificadors.

Aquestes categories ajuden a conèixer i interpretar amb més profunditat algunes de les activitats dels joves estudiats, sempre que es prenguin en sentit obert ja que les novetats es difonen ràpidament (modes) i trets diferenciadors d'un determinat estil són apropiats i reconstruïts pels altres, la qual cosa genera una gran mescla i heterogeneïtat que es resisteix a criteris classificadors excel·lents.

Malgrat això, els joves utilitzen aquestes categories i símbols per assenyalar trets diferenciadors entre ells, en la pràctica, però, i a excepció feta dels estils més minoritaris, categoritzar no vol dir (com en altres èpoques) tancar-se i rebutjar els altres, ja que la convivència i obertura dels estils és molt alta, sinó matisar certs trets depenent del context per a diferenciar-se i identificar-se.

En aquest informe hem mantingut gairebé sense canvis la tipologia d'estils dels informes anteriors exceptuant-ne una ("adolescents i

joves en situació de marginació social”⁷) i modificant el nom a una altra (“maquineros”) ja que pensem que tot i les variacions, les categories que ara proposem permeten d’entendre millor el context.

“Normals”

L’element caracteritzador d’aquest estil és que, a diferència dels altres, defugen més clarament les etiquetes, estètiques i musicals, i no s’identifiquen entre ells com un estil juvenil diferenciat.

Són el grup més nombrós i el més divers: hi ha representació de totes les classes socials, predominen els provinents de les classes mitjanes. Totes les edats, però més pes del grup entre 20 i 30 anys, ja que a partir d’una edat, joves menors que procedien d’altres estètiques poden abandonar-les o suavitzar-les. Estudiants i treballadors i tant homes com dones. Els hi agrada una ampla gamma de músiques i ambients.

Definir-se com a normal significa ser informal estèticament i per alguns dels seus membres és com un acte de defensa front d’estètiques molt marcades, per a d’altres, però, significa estar oberts a la mescla i a la utilització d’elements propis de diferents estils, sempre i quan això no els classifiqui massa. De fet la seva resistència a la classificació mostra i accepta al mateix temps la diversitat existent en una societat oberta.

“Tecno”

Continuen essent els joves més innovadors en el món de la nit i de la moda, marcant tendències en la música electrònica, en certs consums de drogues i en les formes de sortir.

⁷ No són “notícia” ni presenten el mateix nivell de preocupació que en anys anteriors.

El que alguns anomenaven la “cultura del clubbing” relacionada amb els locals d’ambient “selecte” i “glamourós” (“fashion”) i molt basada en l’aparença externa, s’ha difós a qualsevol espai de l’oci nocturn, tant de les ciutats com dels pobles més petits, fins a un grau que alguns joves de les xarxes consideren “imposat”, ja que limita l’oferta d’altres músiques i ambients.

El nucli difusor és el grup més relacionat amb feines del món de la moda i la nit (locals de nit; perruqueries; botigues de roba, dscs, complements; sabateries; publicitat; pubs i d’altres).

“Alternatius”

Inclou una mescla de subestils caracteritzats per una voluntat d’alternança ideològica, i a la vegada gustos, estètiques i formes de vida molt heterogènies.

Segueixen músiques més minoritàries com el “rock alternatiu”, “radical basc”, “heavy” “reagee”, “punk”, “rap”, “grunge” i música “tecno” combinada amb música de percussió (tambors) i “ètnica”. No freqüenten amb la mateixa assiduitat que els altres grups les discoteques, prefereixen espais i situacions més lliures. Han contribuït a la difusió d’un estil de “raves” com alternativa a l’oci més comercialitzat i a una major utilització dels espais públics. Mantenen actituds i comportaments menys consumistes.

“Adolescents i joves de barri”

Els anomenats en els anteriors informes com a “maquineros”, clarament identificats per la resta de joves i adults, enguany han acabat de perdre (o han suavitzat) les principals característiques que els definien: preferència per la música “màquina”, trets estètics dels caps rapats i conflictivitat.

La seva imatge negativa els fa subjectes d'un major control social que altres joves. Part dels locals que més freqüentaven han estat tancats o han canviat d'ambient i ells, pressionats, han adaptat la seva estètica cada cop més propera als canons "normalitzats"⁸.

Són adolescents i joves de barri, amb més presència als carrers i espais públics. Més freqüents a barris i ciutats amb població immigrant i treballadora malgrat també els trobem a pobles més petits on aquesta població hi és present. La majoria sol tenir un baix nivell acadèmic i alguns no tenen el graduat escolar. Els que estudien secundària ho fan majoritàriament en centres de formació professional. Els que treballen ho fan, en general, en feines poc qualificades. Tots ells prefereixen i valoren més el treball, per tenir diners, que els estudis (com a inversió de futur) i són els que menys pressions reben per a seguir estudiant.

Viuen en barris mancats d'infraestructures per als joves. Es mouen entre la rellevància que els hi atorga l'estereotip de conflictius i les noves possibilitats que el canvi (ser més "tecno") els hi obre cap un cert "cosmopolitisme".

Treballadors del món de la nit

Tot i no constituir un estil definit, donat que hi ha una gran varietat i heterogeneïtat entre ells, i una certa presència dels propers al que s'ha definit com a "tecno", parlem d'ells com un grup, ja que influeixen considerablement en innovar i en difondre noves pautes en l'oci juvenil i en els nous consums de drogues.

⁸ Alguns en el seu intent de canvi han adoptat estètiques "tecno", però malgrat la "disfressa" els continuen identificant.

Ens interessa el coneixement i el paper privilegiat que tenen en la festa com a treballadors i com a usuaris (relacionats amb “afters” i “raves”), la qual cosa els apropa als consums més intensius i a les novetats, contribuint-ne a la difusió.

4.2 Estils musicals i estètics (enquestes)

Primerament, cal remarcar el que hem assenyalat en la introducció de l'apartat anterior perquè és particularment pertinent en aquest. Les dificultats per a classificar els estils musicals i estètics s'incrementen amb les enquestes: recullen “etiquetes” força imprecises. De fet, a més, els estils categoritzats no estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables considerades en les enquestes. Aquesta dada per ella mateixa és interessant però també informa de la inutilitat d'aquests estils per establir diferències en els comportaments que analitzem aquí. Per aquestes raons ens limitem a comentar només algunes dades d'interès.

Entre els enquestats en les discoteques destaca la preferència per l'**estil musical** “tecno” (en les seves diferents variants) i en segon lloc, encara que a molta distància en proporció, pel “pop” (inclou “pop-rock” i d'altres de similars) i per “altres” estils (inclou “flamenc” i “salsa”, sobretot, i “jazz” o “clàssica”). La resta dels estils musicals són minoritaris però informen de la variabilitat existent. La davallada dels que prefereixen la música “màquina” respecte l'any 2001 té a veure, si més no en part, amb la menor proporció de menors de 20 anys en la mostra d'aquest any i també, com ja hem assenyalat, amb un major rebuig de l'estil estètic que s'associa a aquesta música. En qualsevol cas, aquestes dades són només orientatives i inclouen

biaixos del mostreig (canvis introduïts en la mostra de discoteques les quals, en part, preseleccionen les preferències).

Quant a les preferències musicals, els enquestats a les xarxes aporten un perfil semblant als de les discoteques. La preferència per la música “tecno” sobresurt a les “raves” (hi ha molta diversitat i hi predomina: un terç de la mostra) i la “pop” en els enquestats en centres docents (assimilables a població jove general).

Quant als **estils estètics** destaca en primer lloc l’anomenat “normal” (informal) i després el “tecno” (modern). Aquests dos estils, considerats conjuntament, agraden a la majoria dels enquestats en les discoteques i en la resta de mostres amb alguna excepció: una proporció important de preferència per l’estètica “alternativa” (inclou “revival” i “hippi”) en les xarxes. Aquesta consideració com a estils majoritaris o predominants no vol dir que no hi hagi molta diversitat dins d’ells, que hi és, sinó que les categories simplifiquen els (sub)estils existents. Les preferències per altres estètiques són minoritàries (hi ha diferències entre mostres): “skin” (“maquinera”), “radical-dura” (inclou, “heavy” i “punk”) i “alternativa” (amb l’excepció esmentada). Una part rellevant en totes les mostres (entre el 15% i el 25%) afirma no preferir cap estil o preferir-los tots: pot expressar, en part, una negativa a fixar “etiquetes”. Aquesta darrera qüestió és especialment clara a les “raves”: pràcticament la meitat de la mostra si s’inclou la no resposta (màxima).

Aquest aspecte varia sensiblement, i s’aclareix, quan es considera en negatiu; és a dir, quan els enquestats refereixen els estils que els hi agraden menys (pot entendre’s: que rebutgen): la meitat en totes les enquestes esmenta l’estil “skin”. Encara que amb diferències entre les mostres, el segon estil que agrada menys és el “radical-dur” i això es dona especialment entre els enquestats en les discoteques,

com ja s'observava l'any 2001. La proporció d'enquestats que no mostra rebuig per cap estil o els rebutgen tots i la de no resposta decreix considerablement (novament, destaca l'enquesta en les "raves": un terç). Aquesta negativa com a expressió d'una reserva a caracteritzar-ne i identificar-ne estils (no fixar "etiquetes") és més clara quan ho han de fer en termes positius.

Quant a aquestes preferències d'estils musicals i estètics no s'observen variacions importants respecte l' any 2001.

5 OCI I TEMPS LLIURE

5.1 Espais, temps i activitats (xarxes)

Hi ha grans diferències entre el que fan els adolescents i joves segons els espais utilitzats (formals - informals) però sobretot aquestes s'incrementen segons els ritmes temporals: durant la setmana - cap de setmana; dia - nit; vacances - resta de l'any. Aquestes diferències quant a activitats estan encara més consolidades del que vam assenyalar en els anteriors informes. Tot i que aquestes diferències també són presents en altres grups d'edat (especialment, entre els adults) es manifesten més uniformes i intenses en els joves.

5.1.1 Temps i espais

Durant la setmana

Es manté la clara diferenciació entre el temps de treball i d'estudi, i la tarda i primeres hores de la nit, que delimiten el temps d'oci, essent aquest ritme diferencial cada cop més palès tant en joves com en adolescents, els quals l'aprofiten per a trobar-se amb el grup habitual d'amics del barri, de la feina o de l'escola. Els contextos que utilitzen per a relacionar-se es diferencien clarament dels de les sortides del cap de setmana, així com les activitats i itineraris duts a terme.

Durant la setmana l'aspecte relacional (fonamental també el cap de setmana) és més íntim i immediat: els que surten ho fan en grups més reduïts, amb els amics i companys més propers. La intensitat i la durada de les activitats no és tant llarga i els horaris són diferents,

des de la sortida de la feina o centre docent fins a l'hora de sopar. Són una minoria els que surten més tard, i si ho fan és una activitat molt ocasional. Els consums de drogues, excepte tabac i cannabis són gairebé inexistents, i el d'alcohol (en el cas de donar-se) es limita a alguna cervesa.

Els espais relacionals més habituals entre setmana són:

Els espais públics a l'aire lliure: després de classe i alguns al finalitzar el treball, sobretot quan fa bon temps, molts adolescents i joves es troben en petits grups, a diferents llocs: places, parcs i carrers dels seus barris. Alguns ho fan a platges i boscos per evitar la pressió veïnal en municipis petits i mitjans. Fan seus aquests espais públics (determinats bancs, baranes, escales, racons o cantonades), on parlen i passen una estona abans d'anar a casa. Són espais per a fumar "porros" (cannabis), no tant per a beure⁹, tot i que alguns ho fan però són una minoria. La sociabilitat: trobar-se, conversar, planificar les sortides del cap de setmana, són activitats més importants que els consums.

En alguns llocs fan malabars, patinen, toquen bombos i fan altres activitats lúdiques. A Barcelona, la presència de músics al carrer, acostuma a causar més problemes sobretot pel soroll, la qual cosa ha generat un augment de les queixes veïnals i actuacions municipals, contribuint-ne al desplaçament d'aquests grups de joves, alguns d'ells estrangers, cap a d'altres espais públics més allunyats de les zones habitades.

⁹ A diferència de la resta de l'Estat on els reunits en l'anomenat "botellón", en grups nombrosos que es concentren a espais públics al carrer, fent-los seus, i que consumeixen grans quantitats de destil·lats.

Les hores habituals de trobada són de 6 de la tarda a 10 de la nit i els joves que hi participen són preferentment dels anomenats “nois de barri”. Predominen els que tenen menys de 18 anys, malgrat hi trobem des dels adolescents fins als de 30 anys. Els grups són més heterogenis a les poblacions més petites i als barris del centre de les ciutats; als barris perifèrics els grups són més homogenis.

Quan fa bon temps, sobretot a l'estiu, aquestes trobades i estades als espais públics augmenten considerablement, tot i que la resta de l'any també poden ésser observades. Els caps de setmana disminueixen i la durada és més curta (també a diferència de la resta de l'Estat que és quan el “botellón” es fa realment palès).

Els bars i zones del carrer properes, també són un espai de trobada a les darreres hores de la tarda i fins a mitjanit, un cop els joves han finalitzat les seves activitats formals. Joves diversos i d'edats diferents es reuneixen fonamentalment a parlar, alguns, però, consumeixen alcohol moderadament i cada cop és més obert el consum de “porros”. A l'estiu aquestes activitats s'incrementen.

Altres espais. Alguns adolescents i joves fins als 18 anys, sobretot als barris, poden tenir com a llocs preferits de trobada les sales de “màquines recreatives”, i cada cop més les sales de jocs d'ordinadors (“ciberplayer”), on també poden arribar a ocupar l'espai del carrer proper a les sales.

Trobar-se a **cases d'amics** per a sopar, veure la televisió, jugar amb l'ordinador, videocònsoles i vídeojocs, escoltar música i parlar, és més freqüent en els joves de l'estil “normal”, i sobretot els que són estudiants, tot i que és una activitat creixent en tot els joves quan no hi són els pares a casa, o en pisos d'estudiants.

Els espais institucionals (centres i associacions lúdiques i esportives, casals i d'altres de similars) amb activitats dirigides per monitors són també freqüentats a la sortida de classe o de la feina. Alguns funcionen com a alternativa a l'oci més consumista. Als barris poc o gens equipats la manca d'aquests locals i activitats es veu com un greu dèficit, sobretot per alguns professionals que treballen amb adolescents i joves.

Més minoritaris són **altres espais de trobada**: naus industrials abandonades; locals d'assaig per a grups musicals; locals llogats per els propis joves i d'altres.

Totes aquestes activitats a l'estiu i sobretot en èpoques de vacances, són més continuades i l'hora de tornada a casa es perllonga i augmenten els consums de drogues legals i il·legals. Encara que més joves treballen, principalment en el sector turístic, i tenen menys temps lliure alhora disposen de més diners per a les seves despeses i intensifiquen les sortides. La presència de joves estrangers i estiuencs és més notable, especialment als llocs de vacances, la qual cosa potencia les sortides, per l'ambient juvenil que genera; també hi contribueix que l'oferta de llocs privats d'oci d'accés públic és més variada.

El dijous

Com venim dient en els informes anteriors, sortir el dijous, pràctica abans quasi exclusiva dels estudiants universitaris, s'ha anat convertint en un costum per a un gran nombre de joves. Aquest fet acostuma més la nit de dijous al cap de setmana que als dies feiners, tot i que els estudiants continuen essent els que més surten.

El dijous és el preludi del cap de setmana (abans era el dia entre setmana per a festejar) i així ho han entès alguns empresaris del

món de la nit ja que molts pubs musicals i discoteques petites i mitjanes de les ciutats (especialment amb universitaris) obren aquesta nit. Fins i tot, molts dels locals organitzen festes “temàtiques” (del “bacardi”, del “cubata de ginebra”, del “xupito” i altres de semblants) amb preus més baixos per atreure més públic. Alguns restaurants ofereixen festes universitàries o per a altres grups (sopars i festes d’empresa). Tot plegat genera que l’ambient i la música siguin diferents dels del cap de setmana.

En determinades dates del curs acadèmic, la nit del dijous és el temps preferit per organitzar concerts i festes. L’afluència és nombrosa sobretot en festes com “novatades”, “pas de l’equador”, “fi de curs”, “castanyada”, “carnestoltes” i d’altres.

Cap de setmana

Llevat dels estius, Nadal, Setmana Santa i esdeveniments especials com les Festes Majors, el cap de setmana és el temps d’oci més important, especialment les nits de divendres i dissabte, i les tardes del dissabte i diumenge (pels adolescents).

Ni tots els joves, ni tots els adolescents, surten cada cap de setmana, i molt menys tots els dies d’aquest període de temps. Depèn de la disponibilitat de diners, de les obligacions concretes, de l’oferta existent, del cansament, de l’edat i d’altres factors.

Els adolescents surten majoritàriament les tardes del cap de setmana fins a les 11-12 de la nit. Passada l’adolescència les sortides es concentren i s’allarguen a la nit del divendres i especialment del dissabte, que es quan es surt i es torna més tard, a vegades fins i tot al matí o al migdia del dia següent. La tarda del diumenge, quan s’ha sortit intensivament el divendres i el dissabte

es deixa per descansar o per sortir en un context més proper (com un dia d'entre setmana), o per anar al cinema.

Als estius els ritmes es trastoquen sobretot quan s'està de vacances i en els llocs d'estiueig. Augmenten i es perllonguen les sortides, s'intensifiquen les activitats (entre elles consumir drogues), es fan itineraris més llargs i es va a més llocs, ja que augmenta l'oferta d'espais a l'aire lliure (carpes, terrasses) així com els concerts, festes i "raves".

5.1.2 Sortides i llocs

Espais públics

Ara, amb més freqüència que en els darrers anys, alguns espais públics de les ciutats (parcs, places), especialment a Barcelona, esdevenen nous llocs de sociabilitat i trobada festiva, animats per músics espontanis (bongos, guitarres), malabaristes o espectacles improvisats. En aquests espais es reuneixen, a més dels joves, persones de totes les edats, de procedències i cultures diverses. Quan hi ha molta gent pot haver-hi venda ambulants de begudes i menjar.

A ciutats més petites i pobles també és freqüent que els joves es trobin la nit del cap de setmana a zones de boscos, rius i platges, espais allunyats de les zones residencials on organitzen les seves festes o reunions. Solen ser petits grups, que a peu o amb motos i/o cotxes, porten begudes (alguns d'altres drogues) i pretenen fer festes més lliures i barates que les dels locals.

Igual que durant la setmana, els conflictes i aldarulls en els espais públics són gairebé inexistents. Quan algun grup és vist com una “alarma” pels veïns, si es queixen, rep més pressió policial.

Locals d’oci

L’oferta privada d’espais d’oci per a joves continua essent molt dinàmica, diversificada i flexible. En general, els llocs acostumen a ésser polivalents, és a dir, no es limiten a un ambient únic i a un determinat tipus de públic, s’adapten amb facilitat a les fluctuacions de les modes. Els que no canvien tenen més possibilitats de fracassar i haver de tancar.

Els llocs es podrien classificar segons determinats moments claus de l’itinerari de sortida: llocs de trobada (pubs i bars), de continuar la “marxa” (pubs i discoteques) i on acabar-la (“afters”).

Els llocs es poden diferenciar per les edats dels joves i per les franges horàries en que són freqüentats, de manera que un mateix local pot canviar de públic, de música i d’ambient, i fins i tot de decoració, segons l’horari. En general son heterogenis pel que fa als estils de joves que hi accedeixen, tot i que poden existir restriccions en l’accés per a alguns joves segons la seva imatge externa (estereotips de certs estils) i que alguns locals concentrin o prefereixin majoritàriament un estil concret.

Algunes zones de discoteques i pubs, i especialment els “afters” i les “raves”, sofreixen canvis d’ubicació, que oscil·la de zones disperses a l’intent de concentració espacial i va dels centres de les ciutats a les perifèries. En depèn de les modes, de l’estructura de l’oferta i també de la pressió policial i administrativa (segons l’acompliment de les normatives específiques) i dels conflictes i queixes veïnals. Les

diferències són més grans a Barcelona, per la magnitud i la diversitat.

Els divendres el més freqüent és sortir a bars i pubs musicals de determinades zones d'ambient dels pobles i ciutats. Moltes discoteques (especialment les macrodiscoteques) no obren aquesta nit. Algunes, menys aquest any, ofereixen sessions especials per als més joves a la tarda – nit; altres, organitzen concerts. Les discoteques de grandària mitjana i els clubs acostumen a obrir.

La nit del dissabte és quan surten més joves, quan la festa es perllonga més (de vegades fins el matí del diumenge o més tard), quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals. És també quan restaurants, bars i pubs, i sobretot les discoteques i macrodiscoteques reben major afluència de gent.

Els adolescents, principalment els nois, acostumen a trobar-se en espais públics o en alguns bars i restaurants propers al seu domicili. Són els inicis del ritual juvenil: sortir de nit amb el grup d'amics i els primers consums de tabac, d'alcohol i de "porros".

Molts bars són el punt de trobada habitual i de partida per anar després a d'altres bars, locals i discoteques. Aquests punts d'inici dels itineraris serveixen també per planificar cap on es va, organitzar els desplaçaments, omplir els cotxes, comprar substàncies, etc. Alguns grups de joves, sobretot a Barcelona, tenen per costum realitzar un mateix itinerari ("rutes") de bars i locals dins de determinats barris del centre, sense sortir de la ciutat. La majoria no va sempre a discoteques o pubs musicals, és freqüent alternar-ho amb d'altres activitats els diferents caps de setmana, depenent de

l'estació: anar a sopar, al cinema, a cases d'amics, a locals llogats o a bars.

Discoteques

Des del primer informe de l'Observatori hem observat la varietat i els constants canvis dels espais d'oci juvenil, essent en molts llocs les discoteques i clubs l'eix central i articulador. Aquesta tendència és en l'actualitat, si cap, més ferma, ja que el fenomen de sortir de discoteques està més consolidat i difós entre la majoria de joves. Els canvis provenen de les innovacions aparegudes en d'altres llocs (Londres, Eivissa) i en d'altres contextos ("raves").

Pel que fa a anys anteriors hi ha un ventall de trets que es mantenen sense excessius canvis i d'altres que són nous. Entre els que es mantenen:

La varietat respecte als llocs d'ubicació: centre, afores, zones industrials.

L'heterogeneïtat de joves (edats i estils), d'ambients i músiques diferenciades en una mateixa discoteca, especialment a les macrodiscoteques.

La disminució del pes de la música "màquina" i el decantament cap a la música electrònica i estètica "tecno" que és la que està més de moda.

Els controls i selecció de clients a l'entrada, que tendeixen a excloure els joves d'estil "maquinero", i a d'altres grups que són qualificats com a potencialment conflictius.

La utilització dels espais propers a la discoteca (aparcaments, etc.) com a llocs de reunió, consum i venda de drogues legals i il·legals, especialment quan fa bon temps.

La voraç competència per atreure els clients que porta a constants canvis i renovacions (d'ambientació, de música, de discjokeis, d'animadors, de pistes, etc.) així com a fer constantment ofertes i promocions (entrades gratuïtes fins a una hora, per llistes d'invitats (VIPS) o per les noies; promocions de productes, etc.).

L'existència de rutes (especialment a Barcelona) que generen els locals més de moda i que a la resta de Catalunya augmenten la mobilitat entre pobles i ciutats i els desplaçaments en transport privat, especialment a l'estiu i en zones costaneres.

Més enllà d'aquests trets que estan consolidats, hem apreciat canvis, alguns relacionats amb aspectes ja esmentats, i d'altres de nous:

Aquest any degut a l'alarma que van alimentar determinats fets luctuosos s'aprecia un augment dels controls¹⁰, especialment als espais propers a les discoteques, a l'entrada, i dintre de les sales, per evitar la venda de drogues, així com els conflictes i aldarulls que enguany han disminuït.

Es percep una disminució dels conflictes amb el personal de seguretat de les sales. Algunes han incorporat seguretat femenina, més dirigida a les noies, i per evitar que siguin elles les que introdueixin drogues, com a resposta al major control als nois.

¹⁰ No solament a les discoteques, sinó a tots els espais d'oci juvenil.

Ha augmentat el control específic cap als joves de barri (entre els que predominen estètiques “maquineres”) dificultant-los-hi l'accés als locals, fet que com hem dit abans ha incidit en que canviïn d'indumentària i en suavitzin l'estil.

A les sales es produeixen molts canvis i més competència entre elles. Es tendeix a obrir més espais a l'aire lliure (estiu); punxar músiques més comercials (excepte als llocs que marquen novetats) especialment dintre el ventall electrònic; més variacions i innovacions en els espectacles fins al punt d'adoptar innovacions del context de les “raves”. Com a conseqüència els límits del que es pot considerar com a “show” o modern (“fashion”) no són clars.

Les noies són l'objectiu preferent de les ofertes, ja que garanteixen l'arribada de més nois, que solen ser els que disposen i gasten més diners. Moltes de les ofertes també pretenen omplir de públic les sales abans de l'hora en què la gent es desplaça a les discoteques (cap a la 1 de la matinada).

Es produeixen canvis en les modes dels discjockeys preferits, així apareixen més noies i animacions i espectacles que abans eren propis de locals d'ambient “gay”. En els locals amb una certa grandària i poder de convocatòria és freqüent de combinar les actuacions dels discjockeys “residents” (propis de la sala) amb “invitats” famosos que venen d'altres llocs, la qual cosa permet augmentar els preus i el prestigi de la sala, així com aconseguir més clients.

Les sortides cap a macrodiscoteques de fóra de Catalunya per a festes especials, augmenta sobretot a l'estiu.

La variabilitat estacional produeix canvis. Així, l'època d'exàmens deixa buits alguns locals, i s'estén, sobretot a l'estiu, la instal·lació de carpes a discoteques i zones de discoteques.

L'augment de la població immigrant està generant l'aparició de petites discoteques en les quals es detecten trets de fort contingut "ètnic" (ambient, música) i més proporció de joves estrangers que en certs casos tenen més difícil l'accés a d'altres llocs, pels controls i l'exclusió discriminatòria a l'entrada.

Les sessions de tarda organitzades per algunes discoteques més orientades al públic adolescent estan disminuint i, sofreixen canvis i més control en la venda d'alcohol, a causa de la nova llei. Sembla que molts joves prefereixen locals més petits en els quals els controls són més febles i els hi és més fàcil de beure alcohol.

Hi ha més referències de consum d'alcohol a prop de les discoteques, especialment als aparcaments. Acostumen a ser petits grups que fins i tot porten la beguda amb neveres portàtils al cotxe, i que beuen abans d'entrar, o que surten a fer-ho de tant en tant. Sembla una estratègia d'adaptació als alts preus que tenen les consumicions a l'interior dels locals i a l'increment dels controls.

"Afters"

En els informes anteriors vam deixar constància de la creixent difusió dels "afters" a Catalunya: de les grans ciutats a la costa i comarques; de l'ambient més "tecno" a l'heterogeneïtat de joves. Vam constatar que són un lloc d'allargament i d'intensificació de la festa, de la mobilitat i dels consums de drogues. Vam veure la diversitat de característiques d'aquests llocs a cavall entre els pubs, les discoteques i les "raves", ja que solament es requereix un espai per ballar i un adequat equip de música.

Vèiem que la seva difusió havia estat lligada a alts i baixos: conflictes amb els veïns del centre de les ciutats i desplaçament cap a llocs perifèrics amb menys controls; manca de permisos per a l'activitat concreta, la qual cosa genera inspeccions i ordres de tancament, així com disminució de les mesures de seguretat (en comparació a discoteques i pubs).

Per aquests motius i sobretot per les innovacions que s'hi produeixen i l'augment de joves en aquests espais, hem seguit la seva evolució més específicament, seguint les recomanacions del darrer informe, trobant que:

La variabilitat dels “afters” continua essent molt alta, hi ha una gran diversitat d'espais i festes que es coneixen amb aquesta denominació.

Es constata la consolidació i difusió d'aquests espais que es continuen associant a llocs, de vegades difícils de trobar, on hi ha una proporció més alta de joves que han consumit drogues.

Alguns d'aquests llocs, sobretot a la ciutat de Barcelona, tenen una imatge molt negativa pel tipus de clientela i ambient, i per la major freqüència de conflictes, la qual cosa no vol dir que no siguin atractius per a determinats joves.

Els conflictes produïts en anys anteriors als centres de les ciutats han provocat un increment del control d'aquests locals, molts dels quals no tenen llicència, o no la tenen pel tipus d'activitat que fan, per la qual cosa hi ha hagut tancaments. Per contra, estan sorgint locals “clandestins” no relacionats amb l'activitat hostalera que funcionen com a petits “afters”.

Part del públic continua essent el més noctàmbul i alguns d'ells molt associats amb el món de la nit, i l'altra part, joves (també alguns adolescents) que de manera més esporàdica freqüenten aquests espais al final de la nit. Hi ha un predomini d'homes.

Augmenta la seva promoció, directa i individualitzada a la sortida de les discoteques (invitacions, carnets VIPS, "flyers").

Les consideracions i alertes de l'any anterior continuen vigents, per la qual cosa els "afters" segueixen essent un espai a seguir el proper any, per les innovacions i característiques esmentades.

"Raves"

Les referències a les "raves" com a espais de festa alternatius en fase de difusió es van recollir als informes anteriors (1999, 2000 i 2001). Al 1999 les informacions es basaven en referències indirectes, al 2000 molts joves de les xarxes ja les coneixien directament, i el 2001 el definíem com l'any d'implantació i generalització de les "raves" com un context més d'oci. Aquest any, segueixen les pautes anteriors i les "raves" estan força difoses i popularitzades.

La popularització ha implicat força canvis tant en la orientació primerenca, més alternativa i sense controls (en molts casos ja perduda), com en el tipus de "raves", promotors, llocs, organització, afluència, ambients, difusió. La competència que han generat a d'altres espais d'oci ha portat, especialment a l'estiu, la proliferació de tot tipus de festes a l'aire lliure al voltant de qualsevol espai més o menys arranjat, i a utilitzar el reclam "rave" en esdeveniments molt dispars.

Malgrat les diferències i l'heterogeneïtat d'aquestes festes respecte el context on s'ubiquen una de les característiques definitòries és la mobilitat i flexibilitat en tots els sentits, ja que es tracta de festes organitzades en espais que no són específics per a l'oci i molts cops de accés complicat o difícil. Després de la festa, el lloc torna a recuperar la seva fesomia "normal". La durada pot anar des d'una nit a 3-4 dies seguits.

Es mantenen la necessitat de transport privat per a la gran majoria de "raves", les dificultats d'accés i la difusió restringida (mòbil, "flyers", "boca a orella", internet), excepte en les massificades que utilitzen els mitjans comercials de publicitat, com les que organitzen les discoteques. També és vàlida la constatació d'increment dels consums i d'innovació amb noves substàncies i pautes, que després es difonen a partir de les "raves", sobretot les de petites i mitjanes dimensions.

L'any passat vam classificar les "raves" en tres grans categories, que segueixen sent vigents avui, i de les que oferim els trets bàsics així com els canvis produïts:

1. "Familiars". "Raves" reduïdes organitzades per joves relacionats amb l'ambient alternatiu o d'algun tipus d'associació. No tenen afany de lucre, l'accés és lliure i l'afluència sol ser d'unes 100 persones, en un àmbit on tothom es sol conèixer. Com els "afters" i les de "dimensions mitjanes" representen una competència al sector d'oci més organitzat.

Una variant important d'aquest tipus són les festes a masies, on es reuneixen petits grups, en un ambient molt recollit, i amb un nivell molt dens de relacions personals.

Es dona, junt a les de dimensions mitjanes, molta experimentació de consums, especialment d'al·lucinògens.

2. De dimensions mitjanes. Sorgeixen de petits organitzadors: grups de joves que pertanyen a col·lectius alternatius més o menys organitzats; propietaris de petits pubs o bars (com a activitat complementària); joves “travellers” que viatgen organitzant aquestes festes com a forma de vida (amb caravanes i camions); gent de cases “okupades”. Aquestes “raves” poden aplegar centenars de persones (de vegades, fins i tot milers).

Ha augmentat el nombre de joves, més o menys organitzats en col·lectius, que difonen les “raves” a ciutats i pobles més petits. Els llocs més apreciats són les platges, la muntanya i masies. Algunes a l'estiu han estat bastant nombroses, arribant joves de llocs més distants que s'instal·len amb les seves tendes, amb presència significativa d'estrangers, i algunes allargant-se tota una setmana.

L'assiduat de determinats grups va configurant “raves” a les quals es van trobant xarxes de coneguts, entre públic més variable. A la “rave” es comuniquen altres “raves” mitjançant “flyers”, tot i que el “boca a orella” i internet són també importants per a la difusió.

3. Massificades. “Raves” nombroses fins i tot de milers de persones organitzades per empresaris del món de l'oci nocturn, amb més mitjans i amb una orientació clarament comercial.

Tots tres tipus de “raves” estan consolidades i enguany la majoria dels joves de les xarxes de qualsevol procedència ha assistit (alguns organitzat) a aquests tipus de festes, especialment a l'estiu.

Les de tipus “familiar” i les de “dimensions mitjanes” s’han vist més controlades i seguides per la policia, directament (intervenint i fent acabar la festa) o indirectament (fent acte de presència pels voltants), la qual cosa ha influït per a que cada cop es facin més amagades. També ambdós tipus han vist l’arribada de més “travellers” estrangers amb camions preparats per a les “raves”, especialment de França, ja que allà tenen més control. No s’han detectat conflictes greus malgrat l’augment d’aquest tipus d’oci.

Les “familiars” són les que mantenen més “l’esperit original”, de proximitat, comunitari i contracultural (“alternatiu”) i agraden més als joves que cerquen una alternativa no regulada d’oci. Molts dels assistents són assidus i constitueixen un grup ampli de joves de diferents estils, en els que predominen els estudiants i els joves alternatius, que ja es coneixen entre sí i es troben els caps de setmana en diferents indrets, de vegades molt distants entre sí. En les de “dimensions mitjanes” alguns dels trets originals estan en franca transformació i les massificades s’estan configurant com un element més de l’oferta d’oci comercial, semblant-se més a grans “afters”.

Hi ha qui prefereix les “raves” respecte a d’altres llocs d’oci, especialment les que es fan a l’aire lliure, ja que permeten més llibertat de moviments i gaudir d’espais més diversificats, i per tant són més funcionals als consums intensius de drogues i als variats estats d’ànim: concentració de gent quan s’està més animat i amb ganes de “marxa”; tranquil·litat i intimitat quan es prefereix o es busca estar relaxat. Tot això sense la constricció dels llocs tancats o massa organitzats i definits.

S’hi consumeix tot tipus de drogues, si cap, amb més intensitat. L’alcohol, el consum del qual semblava fins l’any passat menys

intens que a d'altres llocs va passar a ser la substància central, i en general, no hi ha diferències respecte a les drogues consumides en d'altres espais. Pel que fa a les novetats en les menys comercials, que després es difonen a d'altres contexts, passada la de la ketamina i el GHB dels dos anys anteriors, aquest any hi ha més referències al consum i l'experimentació amb al·lucinògens naturals i, es manté un cert rebuig a l'ambient de la ketamina per ser més "cutre" i "dur" i semblant al dels "ionquis".

Per diferents raons caldrà com en el cas dels "afters", mantenir-les com un àmbit preferent d'observació per l'any vinent: pels desplaçaments ja que la majoria es duen a terme a llocs de difícil accés i sense mitjans públics de transport; per la intensitat dels consums, l'aparició d'innovacions quant a les drogues i patrons de consum, i perquè acullen cada cop més joves.

Altres llocs

Festivals i concerts

Els grans festivals de música organitzats per empreses musicals on es presenten les últimes novetats musicals (Sónar, Benicàssim) són cada vegada més atractius per als joves. Enguany s'ha detectat una proliferació de festivals no només a Catalunya, sinó a tot l'estat, i molts dels membres de les xarxes hi han assistit, atrets pels programes atractius i l'ambient. De fet, no hi ha diferències amb el que serien les "raves" més comercials. En aquests espais es poden trobar tot tipus d'objectes i productes relacionats amb el món de la música i la moda. Els diferents ambients i espais s'organitzen a l'aire lliure o sota grans carpes, al costat dels espais d'acampada.

A un nivell més petit trobem un gran nombre de concerts i petits festivals de música, sobretot a l'estiu, a festes de pobles i barris,

però també a qualsevol indret s'organitzen festivals més reduïts malgrat què concorreguts per joves d'estils diversos.

Tant en els grans com en els d'abast més petit es produeix una intensificació dels consums i dels desplaçaments.

El cotxe

No és solament un mitjà de desplaçament pels joves. El cotxe i les motos són un signe de prestigi, no tan sols per als que tenen un cert poder adquisitiu, ja que molts adolescents i joves de barris perifèrics tenen idealitzat el món del motor i tracten de tenir vehicles atractius i llampanats. Simbòlicament són com a prolongacions de la potència del propi cos, tal com els presenten algunes campanyes publicitàries.

Davant la manca d'espais privats per part dels joves, el cotxe és també un espai de consum privat i ocult on es pot escoltar música, parlar amb els amics, estar amb la parella, descansar una estona, consumir drogues. En alguns llocs pot servir (si té un equip de música potent) per a continuar la festa, ballant i escoltant música.

Espais privats

L'any 2001 es va observar un augment de les festes i consums en l'àmbit privat (cases particulars) en qualsevol època de l'any. Alguns dels participants potser per la seva edat (més de 25 anys), perquè tenen parella o pel cansament de sortir i voltar, prefereixen aquests àmbits, on sopar, parlar amb els amics i consumir alcohol, haixix i cocaïna són les activitats més freqüents.

Les cases i els apartaments familiars a la costa o a la muntanya, quan els pares no hi són; els pisos d'estudiants i les cases dels amics, són enguany assenyalats també com un espai més d'oci de

cap de setmana i vacances. Són espais privats de sociabilitat, pel grup d'amics o per a la parella, on passen l'estona, parlen, veuen la televisió o fan d'altres activitats.

Han augmentat les referències a locals llogats per grups d'amics que els utilitzen preferentment el cap de setmana per reunir-se, escoltar les músiques preferides, mantenir relacions sexuals, consumir alcohol i d'altres drogues o simplement passar la nit amb els amics o la parella. La utilització de pisos desocupats i locals familiars als pobles i ciutats petites, són també una alternativa a les sortides el cap de setmana, o un lloc on quedar abans de sortir o per acabar la sessió. Aquests espais que eren més freqüents a Barcelona, ara estan en expansió a qualsevol tipus de població.

“Cases okupades”

Les activitats a les cases “okupades” (a Barcelona i ciutats properes) continuen essent un punt important de referència en els itineraris de sortida de determinats grups de joves, i cada cop més atreuen gent que simpatitza amb els joves d'estil “alternatiu”. Concerts de música molt diversa, cinema, xerrades i altres activitats reivindicatives que posen en contacte força joves de dins i fora de Catalunya.

Tot i que crèiem que els comportaments d'aquest col·lectiu podien tenir una incidència important com a font d'innovació i difusió de noves pautes d'oci i consum, per la qual cosa plantejàvem una recerca específica, hem vist que la seva influència es limita al grup “d'alternatius” i que ara per ara els seus comportaments, en els temes que tractem, no són tant diferents dels d'altres col·lectius juvenils. És el seu caire independent i alternatiu en les activitats el que més els defineix.

5.1.3 Festes del cicle vital i anual i variacions estacionals

Festes del cicle vital i anual

Aniversaris, acomiadaments de solters/eres i casaments són dates que propicien sortides “extres” en les quals augmenten els consums, es proven substàncies noves o no tant usuals. Poden realitzar-se tant a llocs públics com privats i combinant-los.

Continua essent motiu de festes extraordinàries determinats aniversaris de discjockeys, discoteques i locals, de dimensions molt variades.

Les celebracions anuals més importants són les festes de Cap d'Any i Sant Joan, seguides dels Carnavals i Setmana Santa. Durant aquestes festes, tant en les organitzades en l'àmbit públic com en el privat, augmenta l'afluència de joves (per a alguns, especialment adolescents i dones, són dies més “permissius”), les sortides fins a més tard, els itineraris més llargs, els consums de drogues legals i il·legals (consums extraordinaris, invitacions, iniciació en drogues noves, ...).

També són freqüents les festes del cicle anual escolar, especialment en l'àmbit universitari, sobretot les que es realitzen en determinades èpoques del curs amb diferents motius (finals de curs, viatges d'estudis “pas de l'equador”)

L'estiu

Com dèiem als informes anteriors i seguim constatant, l'estiu és l'època de l'any que presenta més diferències respecte als espais, temps i activitats d'oci dels joves. Les vacances porten a contextos nous, es surt més i se sol consumir més alcohol i d'altres drogues.

L'estiu també és una època propiciatòria per a experimentar amb substàncies noves.

Hi ha discoteques, sobretot a la costa, força ocupades. Els llocs, però, més freqüentats són les terrasses, carpes, festes de pobles, concerts, festivals de música. La qual cosa fa augmentar els desplaçaments que acostumen a ser més llargs i en vehicles privats (predomina el cotxe).

Les carpes i terrasses proliferen a totes les localitats de qualsevol grandària, amb diversitat d'ambients (músiques molt variades) i estils de joves. Són una forta competència per als locals tancats més estables i, per això, molts d'aquests locals són els que organitzen i munten les carpes, prop a paratges de més afluència. Les instal·lades a Barcelona serveixen de vegades d'inspiració i difusió per als que volen muntar carpes a d'altres llocs de Catalunya.

Les festes majors a ciutats, pobles i barris de les ciutats grans són un gran atractiu per a amplis sectors dels joves de les localitats i de les contrades que acostumen a organitzar itineraris per anar a les diverses festes que es fan al llarg de diferents dies a l'estiu. En aquestes festes és molt freqüent també que, després de les orquestres de ball o dels grups juvenils més "clàssics", les comissions festives organitzin, al final de la nit, o una de les nits de la festa major, sessions de "disco mòbil" fins a hores molt avançades de la matinada o fins al matí del dia següent.

5.2 Oci i discoteques o “afters” (enquestes)

La majoria dels enquestats en les discoteques i “afters” hi va de 4 a 8 cops al mes. La mitjana és de 4.4 vegades al mes (les dades són semblants a les obtingudes l'any 2001).

No s'observen diferències estadísticament significatives entre homes i dones, però sí segons l'edat: la freqüència mensual d'assistència disminueix a mesura que s'incrementa l'edat i més clarament a partir dels 25 anys.

La mitjana en els enquestats a les xarxes i en centres docents és inferior: xarxes: 3; centres docents: 2.7. Aquestes dades informen parcialment de diferències en l'ús del temps de lleure i les activitats centrals; informen també sobre diferents subpoblacions de joves (poblacions diana), aspecte aquest que ja ha estat assenyalat en el subapartat 2.2.4 i el contingut del qual s'ha de tenir en compte al llarg d'aquest informe. Ho reiterarem quan sigui necessari.

L'any 2001 s'inclogueren tres preguntes més en els qüestionaris auto administrats (centres docents i xarxes) sobre les “sortides de marxa” els resultats de les quals completen la informació analitzada fins aquí oferint a més una imatge més àmplia. “Anar de marxa” és una categoria més general que anar a discoteques o “afters”, encara que els inclou.

La meitat dels enquestats en centres docents havia anat de “marxa” el cap de setmana previ a l'enquesta i només una minoria feia 4 o més setmanes. Aquestes dades són similars a les que s'obtenen en les xarxes, però en aquestes són majoria els que han sortit el cap de setmana previ.

La mitjana mensual de sortides és de 4 en les xarxes i de 3 en centres docents (mínim; assimilable a població jove general). Respecte l'any 2001, els resultats de totes les mostres marquen una tendència general dels enquestats a sortir de "marxa" amb major freqüència.

L'any 2000 vàrem constatar l'important difusió de les "raves" i per apropar-nos al fenomen vam incloure l'any 2001 una pregunta específica en els qüestionaris. El 2002, el 5% dels enquestats en centres docents ha anat a alguna "rave" el mes anterior a l'enquesta; en les xarxes la proporció és clarament més alta: 14% (les dades són congruents amb les respectives poblacions). La difusió de les "raves" va ser molt important l'any 2001 i les dades obtingudes aquest any mostren una estabilització d'aquest procés (no podem excloure algun biaix de mostreig).

Valoració de les discoteques o "afters"

Només la quarta part dels enquestats (enquesta en discoteques) considera que la discoteca o "after" en que ha estat l'enquestat és el millor entre tots els que coneix. Aquesta dada ens informa indirectament de la mobilitat (tornarem sobre el tema).

Entre les valoracions dels locals destaquen la música i "l'ambient" (un terme general i imprecís, encara que d'ús molt comú). Minoritàriament es destaquen positivament les característiques de la clientela (la "gent"; inclou valoracions sobre homes i dones, de les seves qualitats observables i, implícitament, de les expectatives de relacionar-se) i aspectes relacionats amb el disseny, grandària o decoració dels locals. No hi ha pràcticament canvis respecte a les dades dels informes anteriors.

Altres activitats d'oci (quan no van a discoteques)

Les enquestes en discoteques recullen també quines altres activitats d'oci realitzen durant els caps de setmana quan no van a discoteques o "afters" (el darrer, previ a l'enquesta) i les auto administrades en centres docents i xarxes les mateixes activitats però incloent les sortides de "marxa". Ambdues aplicacions, en discoteques i auto administrades en centres docents i xarxes, inclouen les activitats durant els dies feiners de la setmana prèvia al dia d'enquesta. Veiem els resultats activitat a activitat en ordre decreixent de freqüència de realització (els enquestats poden realitzar més d'una activitat) segons les enquestes, cap de setmana i feiners:

Discoteques; cap de setmana. No predomina cap de les considerades amb claredat i per això destaquem les que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent des del 40%): veure la televisió (a casa); escoltar música (a casa); anar a bars o pubs amb amics; usar l'ordinador, internet o video-jocs (activitat que ha doblat el percentatge respecte el 2001); anar al cinema o teatre. Si no tenim en compte les activitats concretes que realitzen sinó només el seu nombre, els resultats indiquen que el 40% dels enquestats realitza només una activitat d'oci (la mitjana d'activitats és de 2.5; la més baixa). Cal tenir en compte que donat que la mitjana de sortides a discoteques és de 4.4 vegades al mes, i que més de la meitat dels enquestats hi va tots els caps de setmana, aquestes altres activitats no tenen gran pes i els percentatges baixos es deuen al predomini del lleure a les discoteques i, probablement, a què els que surten més no assenyalen altres activitats (és un dèficit d'anotació). Respecte les dades del 2001 destaca l'increment en la mitjana d'activitats (2.1 el 2001).

Discoteques; feiners: veure la televisió (a casa) i escoltar música (a casa) la meitat. Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent): ordinador, internet i vídeo-jocs; llegir (a casa); fer esport; anar a bars o pubs amb amics; anar amb amics a carrers i espais semblants. La mitjana d'activitats és de 3.1. Es mantenen les activitats obtingudes l'any 2001 però hi ha un increment de la mitjana (2.5).

Centres docents; cap de setmana. Activitats majoritàries (3 de cada 4): escoltar música (a casa); veure la televisió (a casa). Anar a bars o pubs amb amics (més de la meitat). Altres activitats rellevants (50-30%): ordinador, internet i vídeo-jocs; anar de "marxa" (discoteques, "afters"); llegir (a casa); anar amb amics a carrers i espais semblants; fer esport. La major part fa 4 o més activitats i la mitjana és de 4.6. Tenen la mitjana més baixa de lleure en discoteques: 2.7 vegades al mes. Es mantenen a grans trets les dades obtingudes l'any 2001.

Centres docents; feiners. Activitats majoritàries (3 de cada 4): escoltar música (a casa) i veure la televisió (a casa). Llegir a casa (més de la meitat) i activitats amb l'ordinador, internet o vídeo-jocs (quasi la meitat). Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats (en ordre decreixent des del 30%): fer esport; anar amb amics a carrers i espais semblants; anar a bars o pubs amb amics. La mitjana d'activitats és de 3.7. Les dades són molt semblants a les obtingudes l'any 2001.

Xarxes; cap de setmana. Activitats majoritàries: escoltar música (a casa; més de 3 de cada 4 casos); anar a bars o pubs amb amics i veure la televisió (a casa), la majoria. Anar amb amics a carrers i espais semblants, anar de "marxa" (discoteques, "afters") i llegir (a casa), entre el 50% i el 40%. Altres activitats rellevants (30-20%):

ordinador, internet i vídeo-jocs; fer esport; anar a un concert; cine, teatre; festa en una casa. La major part fa 4 o més activitats i la mitjana és de 4.6. La mitjana de lleure en discoteques és de 3 vegades al mes. Es mantenen a grans trets les dades obtingudes l'any 2001.

Xarxes; feiners. Activitats majoritàries: escoltar música (a casa; quasi tots); veure la televisió i llegir (a casa, la majoria). Quasi la meitat: anar amb amics a carrers i espais semblants i usar l'ordinador, internet o vídeo-jocs. Altres activitats rellevants (35-20%): anar a bars o pubs amb amics; fer esport. La mitjana d'activitats és de 4.2. Les dades són semblants a les de l'any 2001 però s'observa un increment de la mitjana d'activitats i en el percentatge d'enquestats que fan activitats a casa com escoltar música, llegir o usar l'ordinador, internet o vídeo-jocs.

A grans trets, destaquen les activitats que es porten a terme a casa (especialment, escoltar música i, en menor mesura, veure la televisió) i totes les que tenen relació amb la sociabilitat amb els parells. Sembla clar que quan predomina el lleure en discoteques disminueix la realització d'altres activitats, del nombre d'aquestes i la variabilitat. Els màxims d'activitats i de diversitat d'aquestes s'observen en la població general jove (centres docents), tant els caps de setmana com els dies feiners; també els caps de setmana en totes les mostres a excepció feta de la de discoteques per les raons ja assenyalades. A totes les mostres hi ha diferències entre homes i dones quant a les activitats però aquestes diferències no són rellevants ni estables entre mostres; també hi ha diferències entre grups d'edat: la més rellevant és la major presència dels menors de 20 anys en les activitats de sociabilitat als carrers o places. Destaca també l'increment generalitzat a totes les mostres de les activitats de lleure relacionades amb l'ordinador, internet o

vídeo-jocs. Respecte l'any 2001 s'observa un increment del nombre de les activitats.

6 ITINERARIS, MOBILITAT I RELACIONS.

6.1 Visió general (xarxes)

Es mantenen i consoliden sense canvis les constants observades els anys anteriors:

Els itineraris dels joves tenen relació amb les característiques de les activitats que duen a terme, els consums que fan, l'oferta d'oci que tenen i el lloc on viuen, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa.

Això dóna una gran variabilitat als itineraris reals que fan segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, i lloc de residència, com a variables més significatives.

La tendència general és fer itineraris en un entorn geogràfic limitat i proper al lloc de residència, tot i que en situacions concretes es poden fer desplaçaments més llargs (una festa, l'actuació d'un discjockey famós, una data determinada, ...). Malgrat això, durant les vacances, l'estiu, i en una minoria molt posada en el món de la nit els itineraris poden ser més complexos i perllongats i els desplaçaments poden fer-se a llocs més allunyats.

La diferència però, més significativa i per a la majoria, està en els itineraris que fan durant la setmana i els caps de setmana (intensificats a l'estiu i en vacances), relacionada amb el que hem explicat en d'altres parts d'aquest informe.

Els Itineraris i circuits que segueixen els joves com hem vist compten amb un ampli ventall i oferta de llocs més o menys especialitzats per a quedar amb el grup, per a començar la nit, per a continuar-la i per a acabar-la. Les diferències venen definides per l'edat, pel gènere, pressupost, tipus de jove, i d'altres característiques subjectives (estat d'ànim d'un dia concret, ...).

Els adolescents solen trobar-se més en espais públics i a primeres hores de la tarda, fan els itineraris més curts i tornen abans a casa.

Les joves solen marxar abans dels escenaris d'oci que els joves, tot i que en alguns grups i edats això no és tant palès. És prou freqüent que els homes acostumin a continuar els itineraris fins més tard ("afters") després de deixar les núvies o amigues a casa.

Els joves surten i tornen més tard que els adolescents, i van a més llocs en els seus itineraris. Es troben amb el grup d'amics a carrers, places però sobretot a bars i pubs, on alguns comencen a consumir (cervesa i cannabis) i comprar tot tipus de drogues per a consumir posteriorment al llarg de la nit. Després segueixen circuits a partir dels diferents models observats i descrits àmpliament a l'Informe de l'any 1999 i que sintetitzem aquí: els que no van a discoteques o ho fan amb molt poca freqüència perquè prefereixen pubs i bars; els que van preferentment a discoteques o "afters"; els que combinen trets dels dos models anteriors, i reparteixen els caps de setmana anant a discoteques o a bars i pubs; els que no solen anar a discoteques ni a pubs.

Els de més edat (25 i més anys) abans d'anar a pubs i bars alguns cops queden per sopar a restaurants. Després segueixen els itineraris més freqüents com la resta de joves. També solen anar més a casa d'amics per diferents motius: sopar, consumir, relaxar-

se. Això és degut a que amb l'edat augmenta la disponibilitat de vivenda independent de la família d'origen.

Tots surten en grup, tot i que quan al grup hi ha parelles o és exclusivament de parelles, es pot disgregar abans, i alguns cops tornar-se a agrupar més tard però ja solament els homes, quan tornen de deixar les companyes, núvies o amigues, a casa. La grandària més freqüent dels grups d'amics oscil·la entre 4 o 5 i 8 o 10 persones. Entre els més grans (25 i més anys), que es desplacen sempre en cotxe, la grandària del grup pot tenir relació amb la capacitat dels vehicles en alguns moments de la nit (durant els desplaçaments), ja que després es retroben als llocs on passen gran part de la nit i poden formar grups més grans (fins a 10). Els grups formats per adolescents acostumen a ésser més nombrosos: quan surten poden arribar a integrar entre 20 i 30 membres, sobretot quan es desplacen en transport públic o de les discoteques, i especialment quan es reuneixen als espais públics (places i carrers) de pobles i ciutats, sense allunyar-se del lloc de residència.

6.2 Caracterització d'uns itineraris

L'any 2000 vàrem posar a prova un nou instrument per aprofundir en les característiques dels itineraris i es va aplicar a consumidors de drogues i que sortien sovint de "marxa". L'any 2001 es van incrementar i diversificar el nombre d'aplicacions: inclusió de més perfils i de no consumidors (opció mantinguda aquest any). Aquesta opció permet una millor aproximació a la variabilitat existent però, com ja hem assenyalat en relació a altres aplicacions, dificulta l'anàlisi i la comparació. Donat que es tracta d'una aplicació molt

diferent a les enquestes hem optat per comentar aquí, separadament, la major part dels resultats¹¹.

Els itineraris de consumidors de drogues, tot i que no són homogenis, es corresponen, aproximadament, amb els predominants entre els membres de les xarxes i són similars als dels consumidors de drogues enquestats a les discoteques: a grans trets, formen part de la mateixa subpoblació de joves. Els dels no consumidors, també amb el mateix grau d'aproximació (generalitzadora i simplificadora), es poden assimilar als de la població jove general.

Recordi's que la mostra d'itineraris inclou tantes dones com homes, que la meitat dels enquestats té entre 20 i 24 anys, un terç són majors de 25 anys i els menors de 20 anys són minoria (la mitjana d'edat és de 23 anys).

Els membres de les diferents xarxes que han descrit un itinerari complet de "marxa" resideixen, en proporcions similars (una quarta part, aproximadament), a ciutats mitjanes i grans (més de 50.000 habitants), pobles grans (10.000-50.000 habitants) o petits (menys de 10.000 habitants), i a Barcelona ciutat.

Predominen els itineraris corresponents al dissabte (40%). Si considerem el cap de setmana com de divendres a diumenge aquest aplega el 75% dels itineraris. Entre la minoria que corresponen a dies feiners destaquen els dels dijous (més d'un terç); així, si s'incorpora al cap de setmana com anem suggerint, el 85% dels itineraris corresponen al cap de setmana. En qualsevol cas, es

¹¹ Les dades sobre consums d'alcohol, tabac i altres drogues també són analitzades separadament de la resta d'aplicacions en els apartats corresponents.

confirma amb claredat la concentració de les sortides de “marxa” durant el cap de setmana i que aquestes són minoria durant els dies feiners.

La durada mitjana de les sortides és de 9 hores (igual que l'any 2001). La durada de la meitat dels itineraris és de 5 a 9 hores i una tercera part de 10 hores o més. Les durades de més de 20 hores són minoritàries i cap itinerari supera els dos dies.

La meitat dels desplaçaments en els itineraris tenen lloc en un municipi (normalment el de residència) i sense sortir d'ell. En més d'un terç els desplaçaments són en dos municipis. Els desplaçaments a tres o més municipis són minoria. Quasi bé tots els desplaçaments tenen lloc en la mateixa comarca o contigües (a prop, segons la nostra classificació). Gairebé la totalitat dels que es desplacen a una comarca no contigua són homes i els desplaçament a més d'un municipi són més freqüents entre els homes. El nombre de municipis en els itineraris disminueix segons s'incrementa la grandària del municipi de residència. Així, és molt més freqüent el desplaçament a un altre municipi des d'un poble petit que des d'una ciutat gran (a partir de 100.000 habitants).

Al llarg de l'itinerari estan a una mitjana de 5.1 llocs (la major part de 4 a 8 llocs). Estar a més de 8 llocs és minoritari i el més interessant és que només en 3 itineraris es limiten a un únic lloc. La mitjana de llocs en els itineraris dels homes és més alta que la de les dones. No hi ha diferències importants segons l'edat, però els joves de 20 a 24 anys van a més llocs.

La mitjana de despesa en la sortida és de 35 euros i és més alta en els homes que en les dones. No hi ha diferències importants en les despeses segons l'edat. En general, les despeses s'incrementen a

mida que augmenta la durada de l'itinerari i quan hi ha consum de drogues.

Veiem ara una caracterització d'una altra mena. Aquí ja no són els itineraris sinó diferents aspectes que formen part d'ells i que es corresponen a cada un dels llocs en els que han estat; globalment:

En els itineraris predomina l'estada a bars, pubs i discoteques i en segon lloc a l'habitatge (propí i d'amics; el propí correspon majoritàriament als inicis i finals de l'itinerari). L'estada al carrer i a d'altres llocs públics semblants és minoritària (més freqüent en els més joves i sol ser un lloc de reunió prèvia o d'acabament de la sortida de "marxa").

Al llarg de l'itinerari la major part ha estat amb amics, en bona part d'aquests casos amb la parella. Només una minoria ha estat sola en algun moment. Predomina l'estada amb grups petits d'amics (fins a 5). A més edat, més tendència a que el grup d'acompanyants sigui més reduït.

Les activitats que realitzen són molt diverses i no destaca cap d'elles; en ordre decreixent: parlar, relacionar-se; ballar; menjar; consumir drogues.

La majoria dels desplaçaments d'un lloc a l'altre es fa en vehicle privat (cotxe, sobretot, i moto) i, dins dels municipis, un terç hi va caminant. L'ús del transport públic és minoritari i concentrat a Barcelona ciutat.

A partir de les fitxes, podem diferenciar 6 perfils diferenciats d'itineraris de "marxa":

1. “Festa tranquil·la” (26%). L’element central d’aquest perfil és anar a un bar o a un pub musical a parlar i prendre alguna cosa. Prèviament, alguns s’han trobat amb amics a casa d’algú o bé han sopat fora, i després del pub poden tornar a reunir-se una estona a casa d’algú. No van a discoteques. La sortida sol allargar-se fins a les 3 o les 4 de la matinada. Hi predominen els joves de més de 25 anys, sovint són parelles, la majoria pren begudes alcohòliques i també una part d’ells consumeix cannabis (el consum d’altres drogues és una excepció)

2. Sortida a discoteques “tranquil·la” (36%). En aquests casos, l’element central és l’estada perllongada en una discoteca. En alguns casos s’hi va directament des de casa o prèvia trobada a casa d’uns amics, però en la majoria dels casos es segueix una seqüència similar: l’itinerari comença a un bar (on es pot menjar alguna cosa), segueix en un pub musical i acaba a la discoteca escollida. Pocs són els que van a més d’una discoteca i també els que després de sortir de la discoteca no tornen directament a casa i resten una estona (entre mitja hora i una hora) amb els amics al carrer, a un bar o a casa d’algú. Hi ha tants homes com dones, i també hi trobem joves dels diferents grups d’edat. El consum de drogues és similar al del perfil anterior, si bé hi ha més casos de consum d’altres substàncies (sobretot, èxtasi i cocaïna durant l’estada a la discoteca). En general, van a dormir al voltant de les 5 o 6 de la matinada.

3. Sortida a discoteques “perllongada” (12%). De fet, aquest itinerari és un subtipus de l’anterior, on s’hi dona la particularitat que l’hora d’anar a dormir és més tardana (al voltant de les 10 del matí). Després de sortir de les discoteques es reuneixen durant força hores amb el grup d’amics a una casa, al carrer (o a d’altres espais públics, com una platja per exemple), a un bar per parlar, escoltar música i

allargar la sortida. Durant aquesta darrera etapa solen consumir cannabis.

4. Sortida a "afters" (15%). Entre aquest cas hi predomina la presència d'homes i de menors de 22 anys. Són els joves que allarguen la nit desplaçant-se a una segona o tercera discoteca o "after" a partir de les 6 del matí. Cap, entre aquests casos, va a dormir abans de les 9 del matí; alguns ho fan al llarg del matí, el migdia, la tarda, i algú segueix sense dormir fins la nit següent. Tots són consumidors d'alcohol, cannabis i altres drogues (speed, èxtasi i cocaïna). Tots es desplacen en cotxe en un moment o altre (especialment per anar als "afters").

5. Sortida a "raves". Només representen el 3% de la mostra i són joves que es caracteritzen per allargar molt la sortida de "marxa" i per ser policonsumidors (alcohol, cannabis i altres drogues). El fet de tenir tan pocs casos fa que la informació sigui poc significativa.

6. Altres itineraris (9%). En aquest perfil recollim situacions heterogènies que tenen en comú centrar la sortida en d'altres espais: concerts, cases "okupes", la muntanya o una casa particular. Són situacions diverses, entre les quals convé destacar com a rellevant que poden associar-se amb el consum de drogues minoritàries o amb consums d'experimentació.

Al llarg dels itineraris predominen els estats d'ànim que es poden considerar positius: content, excitat i similars (la meitat); tranquil, relaxat i similars (15%). El cansament també és rellevant (sobretot al final de l'itinerari) i una minoria cita estar sota els efectes de les drogues, incloent l'alcohol ("col·locat"). Els estats d'ànim que es poden considerar negatius són molt minoritaris i majoritàriament motivats per qüestions alienes a la sortida de "marxa". No obstant

això, hi ha 5 casos de joves, tots homes, que acaben la sortida “destrossats”: han allargat molt la sortida (fins a mig matí del dia següent o més) i tots ells han consumit drogues com speed, èxtasi o cocaïna.

En termes generals, l'estat anímic sofreix modificacions al llarg de la sessió. Es parteix d'un estat d'ànim qualificat com a “tranquil” i en alguns casos “expectant” i es passa, després de consumir drogues, a estats qualificats com “col·locat”, “desinhibit”, “eufòric”. La seqüència finalitza en acabar la sessió amb un predominant, i congruent, “cansat - cansada”.

En termes generals, la situació descrita a partir de l'anàlisi dels itineraris és força semblant a l'obtinguda l'any 2001.

6.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)

A **les enquestes** també ens hem aproximat als itineraris dels joves el cap de setmana a partir de diferents variables i a altres aspectes relacionats amb la sortida:

Mobilitat territorial

Com ja hem assenyalat, només la quarta part dels enquestats considera que la discoteca o “after” en què ha estat enquestat és el millor d'entre tots els que coneix. Així, la major part dels enquestats prefereixen llocs diferents als de l'enquesta i aquests, a més, es troben en una població que no és la de residència (5 de cada 6). Donem per suposat que els enquestats han estat a aquests llocs, pot ser que una minoria no i els citen perquè els han sentit anomenar,

però des de la perspectiva de la mobilitat és prou rellevant. Aquestes dades mostren un increment respecte a les obtingudes l'any 2001.

Així mateix, 3 de cada 4 dels enquestats resideix en un municipi diferent al del local d'enquesta (també suposa un increment quant al 2001). Tot i que hi ha diferències entre els locals segons la ubicació en el territori a Catalunya, es constata que atrauen principalment gent de la pròpia comarca i, secundàriament, de comarques contigües (són una minoria els enquestats que provenen de llocs molt allunyats). Quant a això darrer no hi ha diferències importants respecte les dades ja obtingudes en anys anteriors tot i que s'observa un increment de la mobilitat i de comarques de procedència (una ampliació del radi d'atracció: comarques properes).

En relació a les "raves", a l'igual que els anys anteriors, s'observa una major dispersió territorial (més mobilitat dels enquestats i més de més lluny). No obstant això, la pauta predominant en les "raves" enquestades a Catalunya és semblant a l'observada en discoteques i "afters": concentració d'assistents que resideixen a comarques contigües a la que té lloc la "rave" (i també a comarques contigües a aquestes darreres però més freqüentment, i de forma clara, que en el cas de les discoteques). Altra diferència, en alguns casos (determinada per la ubicació de la "rave"), és que no sempre predominen els residents de la comarca on té lloc la "rave".

Mitjans de desplaçament

Recollim aquí els diferents mitjans que utilitzen els enquestats (enquesta en discoteques) per a desplaçar-se des del seu domicili, o del lloc del que provenen, fins al local de l'enquesta (arribada) i els que utilitzen per a retornar a casa o dirigir-se a un altre lloc (sortida). Encara que hi ha algunes diferències entre els mitjans d'arribada i

sortida, aquestes són mínimes i, per això, els considerem conjuntament. En la resta d'enquestes es recull sense diferenciar-ho.

La major part dels entrevistats en discoteques, més de 3 de cada 4, es desplaça utilitzant vehicles privats: en cotxe, sobre tot, o en moto (una minoria). Una minoria, s'hi desplaça caminant (7%) i prop d'un 15% en transport públic. Encara què hi ha diferències en la resta de mostres en totes elles predomina l'ús de vehicles privats (són majoria). Novament, no hi ha diferències importants respecte l'any 2001.

La conducció de vehicles només es recull en l'enquesta en discoteques i en les aplicacions a les "raves". Entre els enquestats en discoteques el 38% es desplaça conduint un vehicle. Cal entendre que la resta dels que utilitzen aquest mitjà (a l'entorn del 40% del total de la mostra) són acompanyants d'aquests conductors i aquesta dada confirma que se surt en grup. Aquests resultats coincideixen pràcticament amb els obtinguts a les "raves" i, conjuntament, són similars als obtinguts l'any 2001.

El desplaçament en vehicle privat és més freqüent entre els de més edat (correlativament, els més joves, els menors de 19 anys, utilitzen preferentment el transport públic).

Aquestes mateixes diferències s'observen entre conductors i no conductors: la proporció de conductors s'incrementa amb l'edat i aquests són principalment homes (predominen amb claredat).

Desplaçaments durant la sessió

En aquest punt analitzem si els enquestats (enquesta en discoteques) van a d'altres locals o llocs, diferents del de l'enquesta,

durant la sessió de les activitats d'oci; en altres termes, ens acostem a les característiques dels itineraris que segueixen.

La major part dels enquestats des de la seva sortida de casa fins el lloc de l'enquesta havia estat prèviament en un altre lloc; és a dir, només un quarta part dels enquestats anava a la discoteca o "after" des de casa seva.

Del total d'enquestats que havia estat en un altre lloc abans d'arribar al local de l'enquesta, més de la meitat havia estat a pubs o discoteques (la majoria a pubs) i prop d'un terç a bars o restaurants. La resta, en proporcions similars, minoritàries, a altres llocs o activitats: carrers i altres espais; casa d'amics; altres llocs i activitats (inclou el lloc de treball).

La majoria dels enquestats pensava tornar a casa des del local de l'enquesta i una quarta part, aproximadament, pensava anar a un altre lloc . Els restants, una minoria (11%), no ho sabien.

Quant als llocs als que pensen anar abans de tornar a casa (aproximadament, la quarta part del total de la mostra), destaquen els que afirmen que aniran a un altre "after", pub o discoteca, sobretot, i secundàriament a bars o restaurants o a casa d'amics.

Encara que són una minoria, l'ús dels carrers i altres espais semblants com a lloc de trobada és característic dels més joves (menors de 20 anys).

Novament, aquestes dades coincideixen a grans trets amb les obtingudes l'any 2001.

Les enquestes auto administrades en centres docents i a les xarxes ens aporten també informació sobre el nombre de llocs en els que van estar durant la darrera sortida de “marxa” de cap de setmana: la majoria de centres docents en 2 o 3 (la meitat a les xarxes). Una dada rellevant és l'estada en un sol lloc d'una quarta part dels enquestats; també, en l'altre extrem (mobilitat màxima), minories rellevants (5-10%) en 5 o més llocs, especialment a les xarxes. La mitjana de nombre de llocs en les xarxes és de 2.8 i és més alta que en els centres docents (2.2)

Durada de la sessió

Hem considerat com a durada de la sessió de l'activitat d'oci el període temporal total entre l'hora de sortida del domicili i la (prevista) de tornada (és el resultat de l'agregació dels períodes de sortida i retorn recollits en l'enquesta).

La durada mitjana de les sessions, en quantitats rodones, és de 10 hores. La durada més freqüent (meitat de la mostra) és de 5 a 9 hores. Una quarta part de les sortides té una durada entre 10 i 20 hores. Les durades que superen les 20 hores o les inferiors a 5 són molt minoritàries. No hi ha diferències estadísticament significatives segons el sexe ni l'edat quan es consideren conjuntament totes les categories; no obstant això, s'observa que les sessions que superen les 10 hores són més freqüents en els homes.

Les enquestes auto administrades en centres docents i en les xarxes ens aporten també informació sobre la durada de la darrera sortida de “marxa” de cap de setmana. Així mateix, tenim aquesta informació de les “raves”. En tots els casos de sortida durant el cap de setmana és majoritària la durada de 5 a 9 hores. Novament, però, hi ha diferències entre les xarxes i els centres docents (assimilable a població jove general): la durada mitjana dels primers (13 hores)

supera clarament la dels segons (9 hores). La durada màxima la trobem, congruentment, a les “raves”: una mitjana de 18 hores (el 17% dels enquestats portava 48 hores o més fora de casa).

Aquests resultats són molt similars als obtinguts l’any 2001.

Relacions i grups

Quasi tots els enquestats hi van a la discoteca o “after” acompanyats d’altres persones (amics). Només una petita minoria hi va sola (entre el 3% i el 10%, segons l’aplicació).

Dels que arriben acompanyats, la majoria (a totes les mostres excepte en centres docents) arriba formant grups petits (fins a 5 persones). En la mostra de centres docents, com a excepció, predominen els que hi van en grups més grans (més de 5 persones) i això té a veure amb l’edat. Arribar en grup és característic dels més joves: a mesura que s’incrementa l’edat augmenta la proporció d’individus que arriben sols. Els grups més nombrosos són més freqüents entre els menors de 19 anys i s’observa la disminució dels grups i de la grandària d’aquests a partir dels 25 anys (les diferències són estadísticament significatives). Per exemple, a la mostra d’estudiants d’ESO (mitjana d’edat de 17 anys) la majoria va sortir amb més de 5 amics i la resta en grups petits; cap d’ells ho va fer sol.

Aquests resultats són molt similars als obtinguts l’any 2001.

Despesa

Entre els enquestats en discoteques la despesa personal mitjana dels dies com els de l’enquesta -quan surten de nit i van a discoteques- és, en quantitats rodones, de 30 euros. Tenint en compte que la mitjana de sortides en un mes és de 5, també en

quantitats rodones, suposa una despesa mitjana mensual de 150 euros. Aquestes despeses són similars a les de l'any 2001.

La despesa mitjana és més gran en els homes (34 euros) que en les dones (24 euros): les diferències són estadísticament significatives. Les diferències segons grups d'edat també són estadísticament significatives, i s'incrementa la despesa mitjana amb l'edat. A la vegada, també gasten més els joves amb diners procedents d'ingressos propis exclusivament que els altres (les diferències són estadísticament significatives).

Existeix correlació entre la durada de les sortides i les despeses personals: si augmenta la durada també ho fa la despesa.

Les despeses mitjanes de les sortides de "marxa" durant el cap setmana entre els enquestats de les xarxes són de 42 euros i força menys en els centres docents (22 euros). A les "raves" la despesa mitjana és de 28 euros (referida al dia de l'enquesta). En tots els casos les despeses dels homes són més elevades que les de les dones (especialment en les enquestes a xarxes, on la despesa masculina dobla la femenina).

Novament, totes aquestes dades coincideixen a grans trets amb les obtingudes l'any 2001. I les diferències, quan hi són, estan relacionades principalment amb variacions conegudes de les mostres i ja esmentades.

L'any 2001 s'inclogué una pregunta sobre el total de despeses personals mensuals en les enquestes auto administrades. Els resultats obtinguts són força congruents amb els anteriors: la mitjana mensual de despesa a les xarxes és, en xifres rodones, de 300 euros i de 110 euros entre els enquestats en centres docents.

S'observen les mateixes característiques quant a les diferències entre homes i dones en les respectives mostres (però les diferències en les despeses no són tan accentuades ni estadísticament significatives, com sí passa en les despeses durant una sortida de "marxa"; en aquestes els homes solen convidar les dones). Aquests resultats també són semblants als obtinguts l'any 2001.

7 CONSUMS I DROGUES

Per tal d'evitar confusions quant al contingut d'aquest apartat cal tenir en compte aquí el que ja hem escrit al subapartat 2.2.4.

7.1 Visió general (xarxes)

7.1.1 Consums

Es mantenen i consoliden les característiques i tendències del consum recollides en l'informe anterior, principalment les diferències entre el cap de setmana i els dies feiners, la diversitat de consums, mescles i preferències.

El més nou ha estat: el consum de GHB ha deixat de tenir la incidència problemàtica de l'any passat; el consum de GHB i el de ketamina que estaven difonent-se i incrementant-se ja no són novetat i no creixen tot i que els coneix més gent; algunes substàncies com el 2cb (Nexus) i els al·lucinògens naturals s'estan difonent més enllà del cercle d'experimentadors "psiconautes".

Dies feiners - cap de setmana

Durant la setmana els consums són limitats. El temps dels joves està ocupat en activitats formals (treball, estudi, esport i altres tipus d'oci) i per a la major part aquestes obligacions impliquen que el consum de drogues (especialment les il·legals, no tant el tabac) no hi tingui cabuda ja que estan vinculades amb la festa. Si arriba a donar-se, el consum de drogues es fa en unes proporcions i intensitats més

baixes que durant el cap de setmana i només d'algunes: tabac, cannabis i alcohol.

El tabac és el que es consumeix més regularment. El cap de setmana augmenta el consum, tant en els fumadors habituals i intensius com en aquells que mantenen consums més baixos. Malgrat tot, el consum de tabac presenta poques diferències (comparat amb les altres substàncies) entre setmana i cap de setmana.

Durant els dies feiners el consum d'alcohol es baix, comparat amb el del cap de setmana, i a més, quan es dona, predomina el consum de begudes de baixa graduació (cervesa, bàsicament) i moderadament. Els que treballen, al migdia i en sortir del treball, són dintre la minoria dels bevedors els que més beuen.

Durant la setmana els consums de cannabis també decreixen. Hi ha, però, un augment del nombre de consumidors diaris habituals en relació als informes anteriors, increment que ja es constata l'any anterior. És un consum en expansió a qualsevol sector juvenil. Es consumeix habitualment tant a casa (especialment a la tarda i nit) com als bars, locals i espais públics freqüentats habitualment.

El consum de cannabis és generalitzat a qualsevol espai i encara està en fase d'expansió en tots els ambients juvenils. Entre els adolescents i els més joves augmenten els que prefereixen els "porros" al tabac, i alguns es refereixen a aquesta activitat quan parlen de "fumar". A més, consideren que fumar tabac és més perjudicial per la salut.

Respecte a la resta de substàncies el consum és molt minoritari. No obstant això, alguns dels joves integrants de les xarxes tenen o han

tingut èpoques de consum diari (predomina la cocaïna). Això és més freqüent a l'estiu, entre els que treballen al món de la nit i en els que estan o han estat implicats en el mercat de drogues il·legals.

El cap de setmana aglutina i augmenta el consum de totes les substàncies, tant dels consumidors habituals com dels que durant els dies feiners no prenen res. Així, la resta de comentaris inclosos en aquest apartat es refereixen al cap de setmana.

Sociabilitat i consums

Una pràctica estesa en els grups de consumidors és convidar als amics, ja que reforça la identitat grupal i sembla un "ritual de reciprocitat". Una variant és intercanviar el que els membres del grup porten i en altres casos comprar tots junts per anar consumint segons les circumstàncies. Alguns cops, això produeix pressió del grup per a consumir sense ganes.

De les modalitats d'invitar sobresurten i augmenten les dirigides a les dones. Les núvies o les amigues a vegades només consumeixen algunes drogues (èxtasi i cocaïna principalment) quan són invitades. Aquest fet és més palès quan es relacionen amb homes implicats amb el mercat de drogues il·legals.

A partir dels 25 anys, aproximadament, es produeix una disminució de les sortides en la majoria de casos o una disminució dels consums. En general apareix un cansament vers l'oci nocturn, i és un procés paral·lel a l'augment de les responsabilitats socials, tot i que molts cops precàries, la qual cosa minora el temps de sortida i disminueix les activitats relacionades amb la "festa". Sembla que disminueix la necessitat de passar molt de temps amb el grup de parells ja que la identitat està més afermada. Per a molts coincideix amb la major estabilitat en les relacions afectives de parella. També

és un indicati d'un canvi en la visió de futur que implica pensar-hi per la qual cosa part dels diners que es dedicaven a sortir de festa s'estalvien o inverteixen pensant en el futur.

Malgrat la tendència general a la disminució de les sortides amb l'edat, per a una minoria de joves l'augment de l'edat pot implicar l'augment dels diners (per treball), la qual cosa afavoreix l'autonomia i disposició menys controlada del temps d'oci, sortir i consumir més i, en alguns casos, consumir substàncies més apreciades i cares com la cocaïna, sobretot en els que tenen poques obligacions socials i viuen amb els pares.

Sortir en parella, tot i que en un principi pot contribuir a fixar els consums, quan tots dos són consumidors, generalment a la llarga els redueix. Quan solament consumeix un, és un fre i control per al consum de l'altre. És més freqüent compartir les sortides i les pautes de consum que mantenir una relació estable i duradora amb un fort desequilibri en aquests aspectes. Quan són les dones les que no consumeixen, el més estès, insisteixen perquè ells ho deixin, sobretot si es tracta de cocaïna i pastilles (èxtasi). Alguns homes no consumeixen quan surten amb la parella però ho fan quan van amb els amics: fins i tot poden deixar-les a casa i tornar a sortir amb els amics per a consumir. Quan les parelles es trenquen i, algú dels membres és consumidor, pot augmentar el consum almenys en un principi.

Per a la majoria dels grups d'amics no és un problema integrar gent que consumeix i gent que no, tot i que els consumidors solen perllongar les sortides i fer-les més freqüents, i es poden alternar les relacions amb d'altres amics quan es vol sortir de festa i consumir més.

La normalització dels consums

La immensa majoria de consumidors que hem contactat veuen el seu consum (també el del cap de setmana; més intens) compatible amb el seu entorn i normalitzat socialment. No es veuen com a “drogoaddictes”, perquè la imatge es correspon en l’imaginari amb el consumidor d’heroïna, problemàtic i consumidor diari. Ells no responen a aquest perfil i es veuen com la resta de joves no consumidors, fins i tot com a més “oberts”, “experimentadors” i “llençats” mai com a persones amb problemes. La majoria, a més, quan perceben certs efectes i conseqüències del consum com a disfuncionals o negatius disminueixen el consum o intenten no sortir tant.

De fet, per a la major part d’ells, consumir drogues forma part del sortir de festa i ho consideren tant “normal” com qualsevol altra activitat i miren amb estranyesa als abstemis. Consumir implica accelerar l’arribada de “l’estat d’ànim adequat” per a cada situació i moment de la nit. De la mateixa manera que consumeixen altres mercaderies, les drogues són també funcionals per a aconseguir quelcom, en una societat consumista que els ha socialitzat per a evitar qualsevol aturall per satisfer els desigs, i per a realitzar-los immediatament.

Per això les mescles i els ritmes de consum d’una sessió determinada són fonamentals. Es mescla, en el moment adequat, per aconseguir un determinat estat d’ànim, després cal anar regulant-lo, amb d’altres substàncies i mescles: “pujar més”, “baixar”, “evitar ressaca”, depenent de l’hora i context.

Han interioritzat que controlar l’estat d’ànim és fàcil i què, com tantes coses de la nostra societat, es poden comprar els mitjans per fer-ho (drogues o altres productes de consum). Tenir més diners (quan es

treballa, per haver fet un “negoci” o per altres raons) pot implicar sortir, consumir i mesclar més, i substàncies més cares (cocaïna, whisky), no en una relació de causalitat, però sí com una probabilitat alta entre els que solen consumir diferents drogues quan surten.

Els adolescents, si fumen tabac, tenir més diners pot significar fumar més; si beuen alcohol, canviar cervesa per combinats. En general, és en funció del pressupost que es fan unes mesclades o d'altres, que es va a uns llocs o a d'altres (més exigents i cars), que es surt amb més o menys freqüència. I tot això, marca uns status entre els joves, uns codis, unes etiquetes; en definitiva, unes representacions del que són. Els homes creuen que les dones són “més fàcils de conquerir” quan es porta un bon cotxe, es consumeix molt whisky i es regala cocaïna, tant els “pijos” com els de les classes més baixes, els “tecnos” i els de barri. Quan més restrictiu és un local (preus, condicions d'accés) més augmenta el desig per ser acceptat i accedir-hi.

Tampoc podem oblidar que els consums, tot i ésser importants, no ho són per si mateixos ni es fan en solitari, tenen un fort significat simbòlic, identitari, i es donen en un context de festa, de seducció i sociabilitat.

Tot i aquestes tendències, una minoria dels consumidors tenen idees més subculturals, vinculen les drogues amb continguts més ideològics i les utilitzen per fer recerques d'introspecció (“interiors” i “existencials”). També una minoria ha necessitat ajuda o tractament per problemes derivats del consum de drogues i bastants més han patit problemes concrets, més en èpoques d'augment del consum.

7.1.2 Substàncies

L'alcohol, el tabac i la cannabis continuen essent les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions.

Les **mescles** de diferents substàncies són freqüents i formen part del comportament “normalitzat” i majoritari dels joves.

El que els joves busquen majoritàriament amb les mescles és seqüenciar i potenciar els efectes de substàncies que veuen com a compatibles, més que pel seu comportament farmacològic per allò que les pràctiques i les representacions han implantat en el seu context d'ús (modes), tot i que les explicacions de perquè es mesclen unes substàncies i no unes altres no acostumen a concordar sempre. També, a vegades, les mescles responen a la necessitat d'experimentació o a la disbauxa.

Tabac

Tot i els canvis haguts en la visió del tabac en els darrers anys el consum de tabac encara és molt important socialment.

En els més joves continua havent-hi una actitud més negativa, sobretot, quan es compara amb l'alcohol i la cannabis. Com que els seus efectes psicoactius no són valorats com a positius el consum es veu com una despesa que disminueix el pressupost per a sortir sense proporcionar “sensacions fortes” i, a més, perjudica la salut. Malgrat això, en alguns adolescents l'inici en el consum habitual i diari és cada vegada més aviat.

El cap de setmana augmenta el consum dels fumadors habituals. També s'incrementa el nombre dels que només fumen tabac el cap de setmana. En alguns àmbits es restringeixen els espais a on és

tolerava el consum (patís d'alguns centres escolars, etc.). En alguns adolescents l'inici en el consum habitual i diari es produeix cada vegada més aviat. No hi ha diferències entre el consum de tabac entre nois i noies i en alguns casos es considera que les noies fumen més.

Alcohol

Segueix sent la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa diferències.

Entre setmana el consum d'alcohol és molt minoritari i es limita a les begudes de baixa graduació, sobretot cervesa. El cap de setmana està present en tots els itineraris que fan els joves; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci; en tots els esdeveniments especials i a totes hores.

Els canvis legislatius d'enguany que prohibeixen la venda d'alcohol abans dels 18 anys, no han evitat el consum en els menors d'aquesta edat i les diferències en l'aplicació de la llei té efectes diversos i contradictoris. Algunes discoteques que no serveixen alcohol no tenen èxit entre els adolescents i joves que prefereixen aquelles que en venen. Aquest fet i d'altres com la dificultat de controlar l'edat¹² quan han entrat està generant molts problemes. Altres llocs (bars, restaurants) on sembla que hi ha menys control en el compliment de la llei, no posen cap restricció a la venda d'alcohol als menors de 18 anys, fins i tot en alguns casos quan hi ha clars símptomes d'embriaguesa. A més, una estratègia que s'està difonent

¹² A partir dels 16 anys es pot accedir a les discoteques.

per evitar el control de l'edat i l'alt preu a molts locals, es consumeix als carrers¹³.

El consum de combinats segueix augmentant i disminueix el de cervesa. A la tarda o primeres hores de la nit del cap de setmana predominen les begudes de baixa graduació i més tard es consumeixen els destil·lats (preferentment combinats).

S'està consolidant, sobretot en els més joves, el consum de combinats d'alcohol amb begudes energètiques.

En general, es combina o barreja l'alcohol amb pràcticament totes les altres drogues. La combinació d'alcohol amb cocaïna és la més valorada, sobretot entre els joves més grans.

Els adolescents surten sols cada cop a edats més baixes i el consum d'alcohol en els contextos d'oci i festa funciona com un indicador del seu grau d'independència (més que el tabac).

Per alguns adolescents i joves, més ells que elles, arribar a emborratxar-se és un objectiu al final de la nit, sense que considerin que això pugui suposar cap problema. Per als més grans, independentment de les quantitats consumides, emborratxar-se no és l'objectiu i de vegades s'utilitzen altres drogues per minimitzar els efectes de l'alcohol (per exemple, cocaïna).

Es manté la tendència indicada als anteriors informes de l'augment del consum d'alcohol a tots els llocs i ambients, i la combinació amb

¹³ Ha pogut contribuir-hi també la publicitat mediàtica del "botellón". Tot i que com repetim aquí no existeix amb les característiques de la resta de l'Estat, alguns joves s'han sentit atrets per quelcom que no coneixien.

tot tipus de substàncies, fins i tot amb les més noves i amb aquelles que el sentit general no sembla aconsellar-ho, sempre en el context festiu i per incrementar els efectes desitjats de l'alcohol i de les altres drogues.

Quan en el grup d'amics hi ha diferències en les substàncies consumides, l'alcohol continua essent la consumida per tots, la qual cosa facilita la grupalitat malgrat les diferències en els consums, fent que aquestes diferències siguin insignificants.

Una minoria molt petita no consumeix alcohol (sobretot dones). Coincideix amb els que surten amb menys intensitat.

A més de l'esmentat increment del consum d'alcohol al carrer, es constata una actitud positiva en els joves a beure al carrer tot i que la pràctica sigui baixa.

Cannabis

Després de l'alcohol el consum de cannabis (haixix i marihuana) és el més estès i enguany és el que més ha augmentat. S'està convertint (com ja ho és l'alcohol) en una substància polifuncional: està en tots els estils, contexts i situacions. Fins i tot és apreciada, més que l'alcohol, en els espais públics on es congreguen joves i no hi ha un ambient de festa (amb música i ball) sinó que preval la variant més relacional: estar amb els amics.

Creix el nombre dels que l'utilitzen a diari (sobretot a la tarda i nit), i a més, el consum augmenta els caps de setmana, en nombre, quantitat i intensitat. En alguns casos l'augment del consum de cannabis està relacionat amb la disminució del consum de tabac.

El consum a diari fa que per a alguns ja no sigui una droga de festa, lligada a l'excepcional, sinó més semblant al tabac. Això, produeix un tall en els usuaris i en la finalitat d'ús. Per els que s'estan iniciant el patró dominant és de festa i excepció, però part dels que porten temps consumint passen a un patró de consum quotidià

El consum està creixent entre els adolescents i podria estar substituint al tabac com a substància d'inici en el pas de l'adolescència a la joventut. Tot i ser més alt el consum entre els nois, cada vegada creix el percentatge i el nombre de noies que s'inicien, però en general elles consumeixen més esporàdicament.

El consum de cannabis a més de donar-se en qualsevol situació i context (fins i tot en alguns casos en el familiar), es veu cada cop més com una substància innòcua, amb una imatge més positiva que el tabac, provocant que no es consideri una "droga". Augmenta la difusió d'informació respecte la cannabis en tots els medis la qual cosa contribueix a la "normalització", junt a un major consentiment per part dels pares.

El nombre de gent que **cultiva** les seves plantes de cannabis també creix i a diferència dels altres informes no està tant lligat a les edats més grans i a determinades posicions ideològiques, ja que es generalitza, així com el seu consum. L'oferta de la marihuana, més difícil de trobar en el mercat que el haixix, augmenta en les èpoques de collita (als voltants de setembre - octubre), quan és freqüent el consum convidat o compartit.

Les qualitats i procedències són cada vegada més conegudes i la possibilitat de comprar les llavors per internet, a botigues especialitzades, per correu, intercanvi, etc., és un fet difós, i en augment.

Cultivar la pròpia marihuana contribueix a generar lligams de sociabilitat dins del grup d'amics, ja que es un tema de conversa (qualitats, efectes, cura de les plantes, collita...), de relacions (bescanviar llavors, esqueixos...) i quan el cultiu es fa al camp d'apropament a la natura. Alguns quan els hi sobra de la seva collita, ho intercanvien per altres substàncies amb amics i coneguts.

Apareix tot i que molt minoritari, el cultiu amb finalitat lucrativa, fet que incideix en l'oferta i l'accessibilitat. També creixen les referències a furts de plantes un cop collides o a punt de collir.

La forma de consum habitual i més estesa és la fumada, amb tabac. Altres formes de consum (iogurts de marihuana, pastís de haixix, etc.) són minoritàries però estan en procés de difusió.

Èxtasi

El consum d'èxtasi continua estabilitzat, ja no està de moda. El pas del temps confirma que la seva difusió ha tocat sostre, malgrat que hi ha joves que s'estan iniciant, hi ha més gent que minora el consum o el deixa arribat un moment. Les raons adduïdes pels consumidors són diverses: baixa qualitat; efectes negatius quan es porta temps consumint ("insomni", "angoixa", "baixons", "depressions", "irritabilitat", "pèrdua de memòria"); preferència d'altres substàncies. En general es constata una actitud més positiva per a fer consums més controlats.

El dia del cap de setmana que més es consumeix és el dissabte, i a diferència de l'any passat el consum d'èxtasi no apareix tant relacionat a un estil juvenil concret. És la substància que continua més associada a les discoteques i espais similars relacionats amb "la festa" i el ball, sobretot als de música electrònica ("raves" i

festivals). El consum en d'altres situacions és tant minoritari que podem afirmar que el consum està lligat al context de ball.

Es relaciona amb els adolescents i els més joves. L'inici del consum normalment és als 16 anys, coincidint amb les sortides a locals i discoteques els caps de setmana. A partir dels 20 anys disminueix i es substitueix per altres consums (cocaïna). Els nois acostumen a ser els que inicien a les noies en el consum.

Gran part dels consums són de pastilles, de les quals hi ha una gran varietat. Es reconeixen pels dibuixos, els colors i les formes diferents. Els noms fan referència als "logos" comercials o als dibuixos.

L'oferta continua sent força variable, les pastilles apareixen i desapareixen sense criteris massa coneguts i constantment hi ha noves ofertes amb diferents noms, formes i colors.

A més de conèixer-les pels dibuixos els consumidors les classifiquen en funció del efectes: temps que tarden a "pujar", temps de durada de la "pujada", tipus d'efectes, intensitat, "baixada" i "ressaca".

Les referències a la millora de la qualitat de les pastilles són enguany més presents. Però, continua dominant la percepció dels consumidors respecte la baixa qualitat, almenys comparant-ho amb la d'anys enrera. Ha disminuït la referència a pastilles (suposadament) amb heroïna ("jacoseš) que els anys anteriors eren força nomenades però en continua havent respecte les que són molt "ressacoses" i a altres que no deixen dormir.

Segons la percepció dels consumidors la qualitat de les pastilles és variable fins i tot en un mateix model de pastilla. Aquest fet es

constata en els tests d'Energy Control on poden trobar-se pastilles amb el mateix logo amb 14 mg de MDMA i d'altres amb 138 i 200 mg. En les anàlisis es troben menys pastilles adulterades i quan es troben adulterants aquests són bàsicament cafeïna o amfetamina.

Continuen augmentant els joves que volen conèixer la composició de les pastilles i s'apropen als espais que en els escenaris de consum ofereixen tests. A més, aquestes pràctiques es veuen com a "normals" i tenen cada cop més acceptació. Tot i que tenir més informació no implica deixar de consumir, almenys és un indicador de que s'estan estenent actituds més positives per fer consums més controlats i el desig de voler minimitzar els possibles riscos.

Les pastilles es mesclen sobretot amb alcohol, i tot i ser minoritari barrejar amb altres substàncies, en alguns cercles i circumstàncies es fa. El costum de partir-les entre dos o més joves continua estès; també el fet de convidar, especialment a les dones.

A partir d'una determinada edat (20 anys) es comença a produir un descens del nombre de consumidors, per les raons d'edat i responsabilitats que hem parlat abans, i perquè part dels consumidors d'èxtasi prefereixen i es passen al consum de cocaïna.

Càpsules d'èxtasi i MDMA en pols

La caiguda d'interès per les pastilles es dona en tots els ambients. Per contra, els consumidors valoren molt les càpsules d'èxtasi, i creuen que són de millor qualitat que les pastilles. També apareix la venda en pols, sense encapsular. Més enllà de ls criteris objectius per a poder confirmar-ho (mitjançant l'anàlisi de la composició) el cert és que en determinats ambients de música electrònica les càpsules estan de moda, tant a discoteques com a "afters" i "raves",

la qual cosa augmenta la percepció de la seva qualitat, juntament al preu més elevat.

Es continua buidant el contingut de les càpsules (1/4, 1/2) a la beguda, distribuint-lo al llarg de la nit. També és comú posar-ho embolcallat amb paper de fumar (“cebetes”) i engolir-ho, esnifar-lo i llepar el pols amb el dit. És freqüent invitar o compartir el contingut d’una càpsula entre dues o tres persones, així com comprar-la en comú.

2cb o Nexus

A l’informe passat proposàvem seguir-ne l’evolució, ja que alguns dels membres de les xarxes deien haver-lo consumit a Eivissa (ja a l’informe del 2000), en alguns llocs d’Europa s’estenia en l’entorn de la festa “tecno” i joves interessats amb els al·lucinògens feien referències al 2cb, tot i que la conclusió era que aquí no estava en fase d’expansió. Aquest any augmenten les referències al consum de 2cb limitades a cercles minoritaris, però cada vegada és més present en contextos innovadors (“raves” i festivals) no solament de Barcelona, i es detecta un augment de l’oferta. No hi ha referències al seu consum en altres ambients de festa.

Cocaïna

Segueix el procés de difusió i popularització que descrivíem als anteriors informes. Apareix com l’alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també en àmbits privats. És la substància més apreciada quant als efectes en el context de festa, però el preu és dissuasori per a molts consumidors, sobretot per als més joves i les dones.

Des del funcionament de l’Observatori (1999) s’observa un constant increment en el nombre d’usuaris, malgrat molts d’ells consumeixen

de forma discontinua. Alguns informants clau consideren que enguany ha augmentat el consum de cocaïna en tots els sectors juvenils i en tots els contextos de consum. Aquestes informacions provenen de les xarxes; contràriament, la resta d'aplicacions de l'Observatori no recullen aquest increment i el consum sembla estable. No obstant això, cal recordar que des de finals dels anys 80 i des de diferents fonts i estudis s'informa de la difusió, "popularització" i increment del consum de cocaïna i dels problemes associats.

Ja hem esmentat el pas de consumidors d'èxtasi a la cocaïna. Això, aquest any, té que veure, sobretot, amb les notícies relacionades amb morts per consum d'èxtasi, amb les quals han insistit els mitjans de comunicació, que en alguns més joves ha produït una certa por a les pastilles i la preferència per la cocaïna, la qual cosa s'ha reflectit i constatat amb inicis al consum de cocaïna en edats més baixes.

En els contextos de festa que són on majoritàriament es consumeix (pubs, discoteques, "afters", "raves") la cocaïna apareix a partir de la matinada, quan hi ha un "clímax" a l'ambient. La qual cosa significa que la immensa majoria dels que la consumeixen han pres prèviament altres substàncies: alcohol, sobretot, i alguns també estimulants i cannabis. La mescla amb alcohol (destil·lats) és la més esmentada i apreciada, ja que permet continuar bevent i perllongar la "marxa" i la festa.

La majoria dels consumidors de les xarxes que consumeixen cocaïna fan un consum controlat, recreacional i festiu, limitat a alguns dels caps de setmana que surten, o a èpoques en que les sortides i celebracions són més nombroses (vacances). També destaquen els que només l'han provat o consumeixen en ocasions especials com són festes i celebracions (aniversaris, Cap d'Any,

Sant Joan, etc.). Una minoria en fa un consum més continu i problemàtic que a temporades pot ser diari. Alguns han reduït o deixat el consum de cocaïna disminuint-ne les sortides de festa.

És freqüent comprar-la en grup i compartir-la al llarg de la nit. També hi ha moltes referències a convidar els amics, especialment a les dones. La manera de consumir més generalitzada és esnifant, fumar-la amb tabac és molt minoritari i es limita a “aprofitar” les restes de la cocaïna esnifada.

Predomina el consum “ocult” abans d’entrar als locals (cotxes, caixers, portals, aparcaments, ...), ja que està baixant el consum a l’interior dels locals de festa (lavabos i altres llocs) per l’augment de la vigilància i control, però en alguns contextes el consum cada cop és més obert (festivals, “raves”).

Tot i que determinades característiques dels consumidors es mantenen respecte els anys anteriors, estan apareixent noves tendències. Així es pot mantenir que els consumidors que ho fan amb una certa freqüència solen tenir més de 19 anys, predominen els que en tenen en torn als 25, ja que cal tenir més diners que per a consumir altres substàncies més barates com les pastilles. Com que és majoritari mesclar amb combinats d’alcohol, aquesta pràctica comporta una despesa considerable. L’augment de l’edat i dels diners, entre d’altres factors, pot comportar el del consum de cocaïna.

Aquest any, però, apareixen referències reiterades i significatives referides a consums de cocaïna en adolescents i els més joves, sobretot als ambients de discoteques. Normalment són consums esporàdics, però en alguns casos poden ser consums bastant elevats, especialment quan aquests es donen en joves que venen

haix i/o pastilles per treure diners pel consum i per sortir de festa, la qual cosa els permet consumir també cocaïna. Alguns informants s'han iniciat als 17 anys, i d'altres consideren que l'edat d'inici s'està situant en els 16 anys, sobretot entre els adolescents que ja consumeixen cannabis i pastilles quan surten a discoteques de nit. Caldrà estar atents a aquesta evolució.

Es constata que el consum de cocaïna acostuma a augmentar el d'alcohol i també el de tabac. Alguns (especialment dones) manifesten que si tinguessin diners en consumirien amb més freqüència.

Els que més surten i els relacionats amb treballs als espais d'oci nocturn són els més propers a la cocaïna i els que la utilitzen amb més freqüència: alguns, no solament per sortir de "marxa" sinó també pels desplaçaments i per treballar.

Hi ha un grup de joves que fan un consum molt instrumental de la cocaïna (tant per a sortir com a per treballar) i que en determinats períodes l'augmenten. Presenten un perfil diferent al de la gran majoria: són més grans, tenen més diners, estan relacionats molt directament amb el món de la nit, fan consums més intensius, manifesten tenir problemes amb la cocaïna ja que el consum és més compulsiu. També es troben en aquesta situació una minoria de consumidors que ha viscut experiències molt negatives amb altres drogues, especialment opiàcids.

Speed

Augmenten significativament les referències de consum de speed en relació a l'informe anterior, sobretot en contextos festius com "raves" i determinats concerts i festivals. Malgrat ser un consum minoritari està en fase d'expansió.

Gran part dels membres de les xarxes no aprecien tant els efectes (en comparació a la cocaïna), però alguns els prefereixen pel tipus d'eufòria tot i reconèixer que la “baixada” és pitjor. A més el preu més assequible que la cocaïna afavoreix el consum.

L'any vinent continuarem mantenint una atenció especial a la difusió del consum de speed, ja que tant l'oferta com la demanda han augmentat i, s'han trobat indicis de la seva procedència del País Basc i Llevant, llocs de difusió i extensió del consum d'aquesta substància.

Al·lucinògens

Els consums d'al·lucinògens continuen essent molt minoritaris i experimentals i les males experiències fan abandonar el consum propi i sovint el dels amics.

Un petit percentatge valora el LSD. Són joves vinculats a subcultures psicodèliques que acostumen a consumir els al·lucinògens en espais naturals (camps, boscos, platges) on realitzen “viatges” més o menys controlats, sobretot a “raves” i festivals musicals. El consum en espais tancats (cases i altres) és més anecdòtic. Es pot donar també el consum invitat en celebracions (aniversaris i festes similars) com a droga “nova” i extraordinària.

El consum de bolets al·lucinògens continua restringit però s'està difonent amb més rapidesa que l'any anterior. Està augmentant, l'oferta i el consum, especialment a les “raves” i festivals musicals (no tant a d'altres contextos de la festa); el nombre de gent que va a recollir-ne al bosc i els que fan autocultiu. També creix el nombre de joves que s'hi interessen i busquen informació d'aquestes substàncies a botigues especialitzades, revistes i internet. En aquest

medi augmenten les referències de llocs on es poden trobar llistes especialitzades que ofereixen informacions sobre cultiu, elaboració, dosis i experiències de “viatges”. A diferència dels informes anteriors en que semblava difícil trobar-ne, i només era possible consumir-ne en algun viatge de vacances, sobretot a Holanda, ara cada cop és més freqüent trobar-ne aquí.

Molts dels consums són grupals i alguns seguint determinats rituals propis d'altres cultures, més introspectius que festius. Malgrat tot, la difusió en alguns àmbits festius (discoteques, festes privades), que abans era molt minoritària, enguany està creixent.

Hi ha una gran varietat de bolets i es poden consumir frescos, secs, en truites o en infusió. La gent sol adoptar precaucions quan consumeix, especialment quan comença a experimentar (no consumir sol, dosis baixes, llocs tranquils). Mesclar-los amb altres substàncies és molt minoritari i mitant-se als joves més iniciats.

A més dels bolets, també hi ha consums d'altres espècies vegetals amb efectes al·lucinògens: “sàvia divinatorum”, ayahuasca, estramoni i mescalina, i d'altres espècies presentades en càpsules. Es poden comprar a botigues especialitzades i per internet. El consum i venda a “raves” és el context més referit. Són consums molt experimentals i esporàdics, però també observem que d'un any a l'altre estan en procés de difusió: més joves comencen a parlar d'ells, a interessar-se i a provar-los.

Els consumidors més relacionats amb aquestes substàncies naturals eren joves de més edat, la majoria d'estil alternatiu, identificats amb la cultura del cannabis (haixix i marihuana), molts d'ells practicant autocultiu. Aquest any la difusió es fa a un context més ampli, joves de totes les edats i que consumeixen en llocs variats: camp, “raves”,

festivals, context privat (amb la parella o persones properes). També hi ha gent que prefereix els al·lucinògens enlloc d'altres drogues, no solament pels efectes sinó perquè en ser naturals els consideren menys perjudicials.

GHB

En els informes de 2000 i 2001 ja fèiem referència a la confusió i desconeixement per part d'alguns consumidors respecte al que anomenaven "èxtasi líquid" quan en realitat es tractava de GHB. Al 2000, la majoria més que consumir-ne n'havien sentit a parlar. Al 2001 van aparèixer moltes referències del seu consum a les xarxes essent la difusió en poc menys d'un any espectacular. Hi va contribuir la confusió que els consumidors creguessin que era "èxtasi líquid", que l'oferta augmentés en poc temps i fos estable, i cert ressò als mitjans de comunicació.

El desconeixement de la dosificació va generar durant l'any 2001 un nombre important d'atencions a urgències i en alguns casos episodis molt preocupants, deguts a sobredosificació, amb quadres semblants al coma. No solament per aquest fet (prou important), vàrem proposar una recerca més acurada vers l'evolució del consum ja que es tractava d'un fenomen emergent amb factors contradictoris: per una banda després de l'estiu van disminuir els episodis d'urgències, però per l'altra augmentava el nombre de gent interessada que demanava informació (Energy Control, telèfons d'informació sobre drogues) i el de consumidors; s'estabilitzava l'oferta i els preus, i alguns venedors informaven d'un augment de la demanda.

Tot i la forta presència que aquest any ha tingut el GHB als mitjans de comunicació social fins a finals d'estiu i la alarma social generada, el problema sembla haver desaparegut. Els consumidors

han après a controlar les dosis, evitant episodis no desitjats, i per altra banda la difusió dels efectes negatius ha portat a alguns a fer-los dissuadir del consum, que ha quedat pràcticament reduït a determinats ambients de locals de nit i es troba en recessió. Malgrat tot, molts dels integrants de les xarxes coneixen o han sentit parlar de la substància i molts l'han provada, però, en general, ha baixat l'interès per la substància i són menys els que experimenten amb ella. Ja no és una novetat, però caldrà continuar atents a la seva evolució.

Ketamina

El cas de la ketamina té algunes coincidències amb el de l'aparició i difusió del GHB. La detecció d'aquest nou patró de consum a la fase emergent i el seguiment de la seva evolució ha estat, entre d'altres, prova i confirmació que l'Observatori és una bona estratègia com a sistema d'alerta ràpida, tot i que el cercle de consumidors, en aquest cas, ha estat i és més reduït i fragmentat.

A l'any 1999 eren referències indirectes del seu consum, al 2000 havien augmentat els relats directes de consumidors de les nostres xarxes i al 2001 continuava l'augment i l'alarma¹⁴. Malgrat era un consum minoritari, per diferents raons dèiem que estava en una fase d'innovació - difusió. Sobretot perquè com en el cas del GHB són substàncies que primer van aparèixer en els locals i festes de ciutats europees que marquen pautes i modes de consum (en aquest cas especialment Londres) i on sembla que la difusió continuava, així com a les Balears i València.

¹⁴ A l'informe de 2001 hi ha una anàlisi més àmplia de la ketamina i tipus de consumidors.

Malgrat la utilització i difusió que observàvem també vam predir que no creïem que s'hagués difós més enllà de petits nuclis, ni que molts dels experimentadors continuessin amb el consum, ja que fora d'aquests nuclis no gaudia de "bones referències" i es comparava als consumidors amb els "ionquis", tot i que els consumidors de ketamina eren consumidors experimentats amb altres substàncies que mesclaven i que estaven oberts a noves experiències.

Aquest any el previst es confirma. De manera semblant al succeït amb el GHB, la ketamina és una substància coneguda per la major part dels consumidors, però s'ha aturat el nombre dels que l'han provat, molts experimentadors l'han deixat de consumir i sobretot ha disminuït l'interès que havia suscitat i ja no és una novetat.

Per a la gran majoria manté la imatge negativa i es continua assimilant al consum d'heroïna. El consum es localitza en determinats ambients restringits de consumidors d'altres drogues, especialment en algunes discoteques d'ambient "tecno" i determinades "raves" "alternatives", i en l'àmbit més privat per part dels "psiconautes".

Alguns joves en tractament per consum compulsiu d'opiacis o d'altres substàncies acostumen a tenir problemes també pel consum de ketamina.

Amb tot i com en el cas del GHB caldrà veure l'evolució en el proper any.

Altres drogues

Es mantenen les informacions a les xarxes de consums d'opi procedent d'Andalusia. És un fenomen molt minoritari, però sembla

que s'està difonent com a consum experimental en el context de consum de drogues naturals (joves alternatius, "raves") al que continuarem prestant atenció per a saber com evoluciona.

El consum d'**heroïna** manté restringit als cercles de consumidors relacionats amb aquesta droga i està en recessió. Les referències al consum d'heroïna esnifada són molt escasses i quan es donen es refereixen a una minoria de consumidors d'altres drogues que l'utilitzen per a baixar els efectes de les estimulants, en alguns ambients alternatius i de "raves". Continua mantenint la imatge negativa del drogoaddicte o "ionqui", sobretot quan s'utilitza intravenosa.

El consum de **coles** continua relacionat exclusivament amb joves i adolescents d'ambients marginals. Factors culturals, la marginalitat i el baix preu afavoreixen aquest consum.

Fàrmacs

No s'ha detectat demanda de **productes farmacèutics** relacionats amb el consum de drogues, tret dels clàssics per als consumidors d'heroïna (ansiolítics i sedants). La utilització festiva de productes farmacèutics es pràcticament anecdòtica.

7.2 Consums segons les enquestes

Quant a les enquestes en discoteques i "afters" i les realitzades en les "raves", aquest apartat recull diversos consums al llarg de la sessió de l'activitat d'oci enquestada; els consums, per tant, fan referència al dia d'enquesta. En les enquestes en centres docents i a membres de les xarxes es recullen els consums realitzats en el

darrer cap de setmana, previ al dia d'enquesta, i els dels dies feiners de la setmana prèvia a l'enquesta. L'any 2000 en aquests qüestionaris auto administrats la informació del cap de setmana feia referència al darrer en el que van anar a discoteques sense referència temporal concreta. L'any 2001 vàrem introduir canvis tot mantenint una part d'aquestes preguntes en un bloc específic sobre la darrera sortida de "marxa" durant el cap setmana per als enquestats que no havien sortit el cap de setmana previ a l'enquesta; aquests canvis s'han mantingut aquests any.

Alimentació i consums de begudes no alcohòliques

La major part dels enquestats a discoteques i "afters" havia menjat a casa seva abans de sortir, el 40% havia menjat quelcom durant la sessió d'oci i abans de ser enquestat i una proporció semblant (45%) pensava fer-ho després de l'enquesta i abans d'anar a dormir.

Si es consideren conjuntament (el rellevant és si s'alimenten o no), s'observa que només una petita minoria no ha menjat res ni pensa fer-ho (menys del 4%). No obstant això, considerem que és una dada important; especialment si es té en compte la durada mitjana de les sessions (10 hores) i el probable elevat desgast energètic de les activitats que realitzen (essencialment, ballar) i el consum de begudes alcohòliques.

En la resta d'aplicacions també es recull si han menjat o no: durant el darrer cap de setmana de "marxa" abans de sortir de casa o durant la sortida (centres docents i xarxes) o durant la sessió ("raves"). Durant la sortida de "marxa" el cap de setmana aproximadament el 10% dels enquestats no ha menjat res. Encara que les dades no són directament comparables amb les anteriors (en les "raves" poden haver menjat abans d'anar-hi o fer-ho després de ser enquestats) les proporcions dels que no han menjat res a la

“rave” són prou altes: 40%; una dada a tenir en compte pel ja assenyalat (durada de les sessions i desgast) i, encara més, si s’afegeix el probable consum d’alcohol i d’altres drogues.

Amb el mateix objectiu (vetllar per evitar riscos associats) es pregunta sobre el consum d’aigua o d’altres begudes no alcohòliques. En les discoteques més de la meitat dels enquestats havia pres aquestes begudes en el moment d’enquesta i proporcions similars s’observen en les altres aplicacions (són majoria a les xarxes i centres docents) amb un mínim a les “raves” (la meitat). Aquests consums semblen baixos (la preocupació aquí és el risc de deshidratació) i destaquen especialment si es comparen amb els de consum de begudes alcohòliques (ho veurem més endavant).

Aquestes dades son molt semblants a les obtingudes l’any 2001.

Tabac

Una majoria àmplia dels enquestats a discoteques fuma durant la sortida (dos terços). Hi ha diferències estadísticament significatives entre homes i dones: les dones fumen més. En canvi, aquest any no s’aprecien diferències estadísticament significatives segons l’edat tot i que el percentatge més elevat de fumadors el seguim trobant entre els menors de 20 anys. Respecte l’any passat, podem considerar que el percentatge de fumadors tendeix a estabilitzar-se a l’entorn dels dos terços del total.

En la resta d’enquestes, i considerant una situació equivalent (cap de setmana o sortida), s’observen proporcions diferents de fumadors però pràcticament hi ha més fumadors que no. La proporció més baixa de fumadors es troba entre els enquestats en centres docents (menys de la meitat de la mostra) i la més alta en les xarxes (3 de cada 4). En la mostra d’enquestats per Energy Control en centres

docents (recordi's que majoritàriament són estudiants d'ESO, més joves per tant: la mitjana d'edat és de 17 anys) la proporció de fumadors és del 40%

En les enquestes auto administrades (centres docents i xarxes) també es recull el consum de tabac els dies feiners (darrera setmana). El consum decreix entre els enquestats en centres docents (fuma el 40%; un terç en la mostra d'estudiants d'ESO) i també en les xarxes però menys (fuma el 70%). Aquestes dades mostren consums habituals (regulars) força alts.

El més important aquí és que el tabac és l'única substància de totes les considerades en la que predominen les consumidores i això s'observa tant els caps de setmana com els dies feiners (tot i que les diferències en molts casos no són estadísticament significatives); com l'any passat.

Alcohol

La major part dels enquestats en discoteques o "afters" ha consumit alcohol durant la sortida (70%). Aquesta proporció de consumidors és la mateixa que en la mostra de festes populars i és semblant a la que s'observa a la mostra de centres docents durant el cap de setmana (2 de cada 3; la proporció de bevedors és clarament més baixa en la mostra on predominen els estudiants d'ESO: 44%). La proporció de bevedors és més alta a les "raves" (78%) i més encara entre els membres de les xarxes i en la mostra d'itineraris (84%).

Aquí cal recordar el que hem assenyalat quan hem analitzat el consum d'aigua i begudes no alcohòliques: a excepció feta de la mostra on predominen els joves estudiants d'ESO (67% begudes no alcohòliques; 44% begudes alcohòliques), en la resta d'aplicacions hi

ha més consumidors de begudes alcohòliques que de les altres (aigua inclosa).

Cal destacar que la majoria dels enquestats en totes les mostres (dia d'enquesta o cap de setmana) consumeix begudes alcohòliques de graduació alta: destil·lats i combinats (pot incloure, a més, cervesa o vi). La resta de bevedors (entre el 15-30% del total d'enquestats) només consumeixen cervesa, preferentment, o vi. Els abstemis, la resta, són 1 de cada 4 entre els enquestats a les discoteques i "raves", 1 de cada 3 a les festes populars i centres docents i menys de 1 de cada 5 a les xarxes. L'excepció aquí és la mostra ja citada obtinguda per Energy Control en centres docents: la majoria són abstemis.

En totes les mostres sobresurt el consum exclusiu de destil·lats (combinats) encara que amb diferències entre elles (50-65%). Així mateix, la proporció de bevedors exclusius de begudes de baixa graduació (bàsicament cervesa) està entre el 20 i el 30 % del total de les mostres. Novament, l'excepció ja citada (mostra d'ESO): un terç de consum exclusiu de destil·lats i una minoria de cervesa. Com ja s'observava en els anys anteriors, hi ha més consumidors d'alcohol entre els homes que entre les dones, tot i que les diferències no són estadísticament significatives.

En les enquestes auto administrades (centres docents i xarxes) també es recull el consum de begudes alcohòliques els dies feiners (darrera setmana). El consum decreix en les dues aplicacions en graus diversos però es mantenen les diferències entre les mostres ja observades en el consum durant el cap de setmana. Així, hi ha més bevedors a les xarxes (més de la meitat) que a centres docents (una quarta part). Cal incloure també els resultats de la mostra que difereix de les altres (la d'estudiants d'ESO): 80% d'abstemis.

Respecte l'any 2001, es detecta un cert increment general en els consums d'alcohol durant els feiners. La variació més clara respecte als consums durant el cap de setmana la trobem, com l'any 2001, en el tipus de beguda: predomini de la cervesa (consum exclusiu) i són minoria els que prenen begudes de graduació alta (destil·lats); una minoria important, no obstant, en el cas de les xarxes: 15% (igual que l'any 2001). En la mostra en centres docents d'Energy Control el consum exclusiu de destil·lats és molt minoritari i no hi ha diferència quant al consum de cervesa (feiners – cap de setmana). També en el consum d'alcohol els feiners la proporció de bevedors homes supera la de dones, amb diferències estadísticament significatives en el cas de l'enquesta a centres docents.

Considerant conjuntament les dades de les enquestes en discoteques des de 1999 la situació és estable: proporció de bevedors i segons el tipus de beguda (graduació alta i baixa).

Altres drogues (drogues il·legals)

La majoria dels enquestats en discoteques i “afters” no havia consumit el dia d'enquesta cap de les drogues que considerem en aquest apartat (63%)¹⁵; aquesta proporció coincideix amb la que es dona entre els enquestats a festes populars.

La proporció de no consumidors és més alta entre els enquestats en centres docents (70%; en aquest aspecte coincideix amb el resultat de la mostra on predominen els estudiants d'ESO) i decreix considerablement i al mateix nivell, a una quarta part, en les “raves” (és un context d'intensificació del consum) i en les xarxes (recordi's que la selecció pretén que hi predominin els consumidors). Respecte

¹⁵ La proporció de no consumidors és similar a la de l'any 2001 malgrat els canvis en el mostreig.

l'any 2001 s'ha incrementat lleugerament la proporció de no consumidors en els centres docents i ha disminuït, també lleugerament, en les xarxes.

Així, s'observa una proporció creixent de consumidors d'una o varies drogues en un context d'intensificació del consum (sortida de festa) que s'adiu, a grans trets, amb la caracterització com a subpoblacions diferents. Es pot considerar com una gradació des de població més general, que inclou les altres seqüencialment, fins a sectors minoritaris de joves: estudiants: 30% de consumidors; usuaris més habituals de discoteques i "afters": 34%; usuaris de les "raves" i membres de les xarxes (73%).

Aquesta caracterització general ja l'hem mantingut, amb algunes variacions degudes a diferències en les mostres (atribuïbles a biaixos del mostreig), en els informes dels anys 2000 i 2001 i també la seva confirmació quan es consideren les subpoblacions més diferenciades (són els extrems d'un continu): d'una banda, els enquestats en centres docents (que ens remeten, aproximadament, a la "població general de joves estudiants"), i de l'altra, els membres de les xarxes (que ens remeten als "joves consumidors habituals de drogues"). Aquests dos grups també mantenen consums diferenciats durant els dies feiners: els primers, que podem considerar predominants entre els joves, un 22% de consumidors (però només el 4% del total de la mostra consumeix més d'una substància, inclou la cannabis); els segons, que podem considerar minoritaris, un 64% de consumidors (el 18% del total de la mostra són policonsumidors).

Aquí, donada la diversitat, cal considerar de forma separada, segons proporció de consumidors (de menys a més), els consums de cada droga segons subpoblacions i situacions (proporcions de consum en ordre decreixent sobre el total de les mostres):

Centres docents (dies feiners): haixix (17%); marihuana (11%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (més d'una droga; pot incloure la cannabis): 3%; cannabis exclusivament (haixix i marihuana): 18%.

Centres docents (cap de setmana): haixix (22%); marihuana (18%); èxtasi, pastilles (3%); cocaï na esnifada (2%); cocaï na fumada amb tabac (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (6%); cannabis exclusivament (23%).

Discoteques i “afters” (dia d'enquesta): haixix (24%); marihuana (12%); cocaï na esnifada (8%); èxtasi, pastilles (5%); cocaï na fumada amb tabac (4%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (9%); cannabis exclusivament (21%); cocaï na exclusivament (3%).

Xarxes (feiners): haixix (55%); marihuana (35%); cocaï na esnifada (5%); cocaï na fumada amb tabac (4%); èxtasi, pastilles (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (16%); cannabis exclusivament (48%).

“Raves” (dia d'enquesta): haixix (55%); marihuana (30%); èxtasi, pastilles (30%); speed (19%); cocaï na esnifada (15%); cocaï na fumada amb tabac (8%); al·lucinògens (4%); amfetamines (4%); èxtasi líquid, GHB (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (43%); cannabis exclusivament (25%); èxtasi exclusivament (5%).

Xarxes (cap de setmana): haixix (61%); marihuana (43%); cocaï na esnifada (18%); èxtasi, pastilles (13%); speed (13%); cocaï na fumada amb tabac (12%); al·lucinògens (5%); amfetamines (2%); inhalants (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (36%);

cannabis exclusivament (34%); èxtasi exclusivament (2%); cocaï na exclusivament (2%).

Seguint aquesta distribució jerarquitzada segons proporció de consumidors de menys a més s'observa, tot i algunes anomalies, l'increment de les proporcions de consum de les substàncies considerades, l'ampliació de les que presenten proporcions de consum rellevants (2% o més). També, entre els consumidors de drogues, la relativa estabilitat de la proporció dels consumidors exclusius de cannabis, una droga particularment estesa i integrada i el progressiu increment de la proporció de policonsumidors (bona part d'ells prenen cannabis).

Dels **itineraris** no tenim la mateixa informació i per això els considerem apart i més breument. En la major part dels itineraris hi ha consum de drogues i predomina el policonsum (només en un terç del total hi ha consum exclusiu de cannabis). Les drogues principals són, en ordre decreixent: cannabis (més de dos terços), cocaï na (22%), èxtasi i speed (20%), altres (són minoria); unes drogues i uns consums semblants al de les "raves" i xarxes (població diana consumidora). El consum de totes elles és més freqüent entre els homes. El consum de cocaï na, èxtasi, speed i el policonsum és molt més elevat entre els homes, entre els que hi van a discoteques (especialment si després van a "afters") o a "raves", entre els que allarguen la sortida de festa fins més enllà de la matinada del dia següent, i també entre els que més gasten durant la sortida de "marxa". El consumidor de cocaï na té una mitjana d'edat més alta que el d'èxtasi i speed.

El consum de cannabis és molt més estès i divers, tant pel que fa al lloc i al moment en què es consumeix com al perfil del consumidor. Mentre que el consum de les altres drogues s'associa força a certs

locals o ambients, la cannabis es consumeix tant abans de la sortida de marxa com durant la mateixa o bé abans d'anar a dormir, mentre es parla amb els amics; tant entre consumidors d'altres drogues com entre els que no en prenen; tant entre els que allarguen molt la sortida com entre els que només surten a prendre alguna cosa a un bar o un pub i a les 3 de la matinada ja són a dormir.

L'any 2000 vàrem constatar un fenomen molt clar que sorprenia: en els casos en què es podia comparar (centres docents i xarxes) es donava un important consum de marihuana durant els dies feiners i la pràctic a inexistència durant el cap de setmana (lligat a les sortides a discoteques); una diferència que no s'observava amb el haixix (consum més regular). Probablement, la situació no ha variat donat que el consum de marihuana en les enquestes en discoteques és manté més o menys estable (com el de haixix) però l'any 2001 el consum de marihuana durant els caps de setmana en les enquestes auto administrades citades s'ha incrementat fortament superant, fins i tot, al dels dies feiners i aquesta tendència s'ha mantingut l'any 2002 (certament, amb un increment més limitat).

Aquí, la variable a tenir en compte és el canvi introduït en l'enquesta on els consums ja no refereixen a la sortida de "marxa" (discoteques, "afters") sinó al cap de setmana. Així, sembla confirmar-se que el consum de marihuana no està tan integrat com el de haixix al món de les discoteques: 12% de consumidors sobre el total de mostra; comparis aquesta dada amb les següents (sortida de cap de setmana o "rave") el 18% en centres docents, 20% entre els estudiants d'ESO (en aquest cas el consum supera al de haixix), 30% a les "raves" i 43% a les xarxes. Aquestes dades mostren també que el consum no és només de dies feiners i que aquesta droga segueix un procés de difusió i acceptació semblant al haixix (tot i les diferències de consum segons en quines activitats).

Finalment, com ja hem assenyalat, quant a la marihuana s'ha de considerar com a factor d'incidència que l'oferta no és tan estable com la de haixix i que està sotmesa a més variacions al llarg de l'any (lligades al conreu i les collites).

En les enquestes es pregunta si han consumit “alguna droga nova” en els darrers mesos. Aquesta pregunta pretén recollir tant les drogues que s'han introduït en el mercat més recentment com els inicis de consum en drogues concretes. En la pràctica, segons els resultats obtinguts, com ja va succeir els anys anteriors, hem de parlar d'inicis de consum recents en substàncies ja conegudes i analitzades aquí i no de “noves drogues”. No obstant això, sí que es detecta l'increment d'inicis en drogues de penetració més recent (és un probable indicador de la difusió d'aquestes).

Els inicis s'observen tant entre els enquestats consumidors de drogues com en els que no havien consumit aquell dia (o en els períodes considerats en cada enquesta); sense diferències clares encara que uns i altres inicis tenen un significat diferent. La proporció d'inicis recents oscil·la entre el 6% als centres docents, la mínima (l'any 2001 fou del 10%), i el 27%, la màxima, en els enquestats a les “raves” (també va ser la màxima l'any 2001: 41%). En les xarxes és del 24% (molt similar a l'any 2001) i en les discoteques és del 17% (sense variacions). En les enquestes en discoteques no hi ha diferències estadísticament significatives quant a inicis entre homes i dones però sí segons l'edat, i són els menors de 20 anys els que en major proporció s'inicien en les drogues de consum més estès, com els derivats de la cannabis o l'èxtasi.

Entre aquestes “noves drogues” per als enquestats destaquen les següents en les principals mostres (en ordre decreixent, percentatge sobre el total d’inicis)¹⁶:

Centres docents (65 casos; 76 drogues): èxtasi, pastilles (27%); haixix (18%); cocaïna (14%); speed (12%); marihuana (12%); al·lucinògens naturals, bolets (9%); èxtasi líquid, GHB (5%). La resta de drogues són molt minoritàries però hi ha inicis en més d’un cas en altres substàncies que es venen en les “smart shops”, botigues similars o internet (“drogues naturals”: sàvia divinorum).

Discoteques i “afters”, (71 casos; 80 drogues): èxtasi, pastilles (26%); cocaïna (20%); haixix (10%); marihuana (9%); èxtasi líquid, GHB (8%); speed (8%); al·lucinògens naturals, bolets (5%). Hi ha inicis més minoritaris en ketamina, popper, i “drogues naturals” (sàvia divinorum, herbal èxtasi).

Xarxes (40 casos; 44 drogues): al·lucinògens naturals, bolets (23%); ketamina (14%); èxtasi, pastilles (11%); speed (11%); èxtasi líquid, GHB (9%); i diverses “drogues naturals” (11%).

“Raves” (124 casos; 130 drogues): al·lucinògens naturals: bolets, sobretot, i altres (23%); èxtasi líquid, GHB (17%); ketamina (15%); èxtasi, pastilles (13%); speed (6%); cocaïna (6%); cannabis (4%); i, entre d’altres diverses, diferents “drogues naturals” (10%; inclou 4 casos d’opi).

Si es comparen amb les dades de l’any 2001 creixen els inicis dels al·lucinògens naturals (bolets) i es mantenen els de GHB, ketamina i

¹⁶ Només considerem les que es poden identificar amb claredat. Per exemple, hem exclòs referències genèriques a “pastilles”.

“drogues naturals” (especialment, la sàvia divinorum); sobretot entre els que freqüenten les "raves" i en les xarxes. Les dades són força congruents amb les poblacions diana que representen: inicis en les drogues més difoses en centres docents (equivalents a població general): cannabis, èxtasi i cocaïna; en aquestes mateixes poblacions i altres on predomina el ball com a activitat (discoteques) petites, però molt significatives, difusions d'èxtasi líquid (GHB), ketamina i al·lucinògens naturals (bolets). Els inicis en aquestes darreres drogues són més freqüents, coherentment, entre consumidors experimentats (xarxes) o que, a més, participen en “raves” (un context que afavoreix el consum; com a experimentació o no); també és coherent el baix nivell d'inici en les drogues més difoses i ja citades.

Complementàriament, el GASS va incloure al llarg de l'any en les seves activitats a internet una pregunta sobre coneixement recent de drogues (no implica necessàriament consum). Les característiques d'aquesta mostra són les següents (van respondre la pregunta 533 casos): la major part són homes (una quarta part són dones), la majoria té entre 14 i 19 anys i la resta entre 20 i 25 (la mitjana d'edat és de 19 anys). La major part resideix a la província de Barcelona (són minoria a la resta de províncies: 8% en cada cas) i d'aquests quasi tots viuen a Barcelona ciutat o a les comarques de l'entorn metropolità. Les drogues identificables més citades van ser: èxtasi líquid, GHB (36%); èxtasi, pastilles (22%); ketamina (14%); cocaïna (7%) i bolets al·lucinògens (5%). Desconeixem completament els biaixos d'aquesta mostra, que poden ser molts i molt diversos, però sorprèn, com l'any 2001, la proporció dels que han citat el GHB. El nombre de referències a la ketamina, èxtasi i bolets s'ha incrementat. Aquest any, segons sembla, s'ha incrementat respecte l'any 2001 la reticència dels joves participants en aquestes converses a contestar aquesta pregunta.

Algunes consideracions d'interès (enquestes en discoteques):

1. No hi ha diferències significatives entre les característiques sociodemogràfiques i el consum o no de drogues ni segons aquestes. No obstant això, la proporció de consumidors és més alta entre els homes que en les dones (més clarament quan hi ha policonsum; assimilable a consums més intensos), com també entre els que tenen una feina i ingressos propis. Com a tendència, el consum s'incrementa a partir dels 20 anys i decreix a partir del 25 anys. Així, la proporció màxima de no consumidors s'observa en els menors (especialment entre els adolescents; fins a 17 anys).

2. Existeixen diferències estadísticament significatives segons la durada de la sessió d'oci (si exceptuem el consum de cannabis): quant més perllongada és, més alta és la proporció de consumidors de drogues. Existeixen diferències quant al consum d'alcohol segons la durada de la sessió en el mateix sentit però són petites i estadísticament no significatives.

3. Existeix associació estadísticament significativa entre consum de drogues i tabac com també entre consum de drogues i alcohol (en aquest cas, però, les diferències no són estadísticament significatives). Destaca la interacció cocaïna-alcohol (destil·lats i combinats) en la minoria consumidora exclusiva de cocaïna.

4. Les mitjanes de despesa s'incrementen amb el consum de drogues; més entre els consumidors d'èxtasi i, en general, policonsumidors i són màximes quan hi ha consum de cocaïna. La mateixa correlació, si bé amb diferències de despesa menys accentuades, s'observa amb l'alcohol; més quan es tracta de destil·lats (màxim de despesa).

5. Considerant conjuntament les dades obtingudes des de 1999 s'observen les següents tendències:

- La proporció de consumidors de drogues, en general, es manté estable.

- La proporció de consumidors d'haixix es manté estable. La proporció de consumidors de marihuana va incrementar-se molt clarament l'any 2000 i es manté estable.

- La proporció de consumidors d'èxtasi decreix.

- La proporció de consumidors de cocaïna sembla estable.

8 EFECTES I CONSEQÜÈNCIES

El que hem observat ens permet mantenir les afirmacions que fèiem en els anteriors informes (1999, 2000 i 2001), que la majoria dels consumidors utilitzen les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el ritual grupal. També, que per alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire psíquic i relacional: més tensions, depressions, “mals rotllos” i estats psíquics no desitjats.

8.1 Efectes i valoracions positius

En general, totes les drogues són força valorades pels seus consumidors. Consumir drogues continua essent una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació, ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar. Alguns consumidors parlen de “l'efecte divendres”, un estat d'eufòria i una predisposició per a la festa, que té efectes estimulants, força compatible amb les substàncies que es prendran en anar de “marxa”. Alguns el comencen a “percebre” el dijous.

Per als més joves, prendre drogues juga el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure en la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat.

Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones que són les que mantenen postures més prudents.

La difusió entre els neòfits d'informació sobre les diferents drogues, dosis, efectes, presentacions, pautes i formes de consum forma part del "ritual" en el que els "iniciats", generalment joves de la mateixa edat (grup de parells) més experimentats o d'altres de més grans, traspassen als que comencen a consumir. Aquest fet explica l'extensió de l'inici per invitació en qualsevol droga. També és freqüent que el relat que acompanya als primers consums estigui impregnat de tot un seguit de "mites", tant positius com negatius, moltes vegades erronis i estereotipats.

Tot i que la descripció que fan els consumidors dels efectes positius concrets que diuen experimentar té variacions (es tracta d'apreciacions subjectives), aquests són els més rellevants, i els que poden explicar la funcionalitat de gran part dels consums:

Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació, perquè afavoreixen el contacte amb els amics, coneguts, "col·legues" i d'altres joves que es troben en el context relacional de la festa. Els més apreciats són els que permeten aguantar moltes hores en els escenaris d'oci, perllongar la diversió i les activitats realitzades (parlar, ballar, relacionar-se, mantenir-se desperts i actius). En contextos més privats predomina el consum per obtenir plaer i experimentar (a vegades sols o amb la parella).

"Parlar" de les drogues i els seus efectes és un tema important en els grups de joves, i acostuma a ésser central en alguns grups d'adolescents. Abans de provar-les sempre "han sentit parlar-ne", aquesta difusió per la via del rumor és un element central que

provoca que unes substàncies o altres es considerin “bones” o “dolentes” per diferents ambients o activitats. Les informacions que reben dels mitjans de comunicació social són també un estímul per a consumir.

Les principals valoracions dels efectes i substàncies són:

L'**alcohol** continua essent la més valorada. És accessible, fàcil de trobar, poc adulterat. Combina bé i es poden fer un gran nombre de mescles amb altres substàncies, sobretot en el context festiu.

La **cannabis** de les substàncies il·legals és la més valorada i difosa, la major part ni tant sols la consideren una “droga”. Els consumidors valoren els efectes relacionats amb el grup i per a baixar els efectes estimulants en finalitzar les sessions de consum i de festa i poder dormir. Per a alguns és com un hàbit semblant al de fumar tabac.

La **cocaïna** augmenta la valoració positiva, tant pels seus efectes com per les possibilitats de combinacions i pel fet que és considerada com una substància “d'èxit i de cert prestigi social”. L'ús de la cocaïna és diferenciador: de status social, d'edat i de prestigi. El que valoren dels efectes és que predisposen a la festa, que “eviten el cansament” la qual cosa permet poder continuar la festa; també que és força compatible amb l'alcohol, i que no deixa “ressaca”.

L'**speed**, per a alguns, es veu com un substitut de la cocaïna quan no es tenen tants diners o quan no hi ha cocaïna. Sembla més apreciat pels més joves per l'estímul més eufòric i perquè combina bé.

L'**èxtasi** continua preferint-se més pels efectes estimulants que pels al·lucinògens en el context de ball com a element de contacte físic, comunicació, “sensació de flotar” i de “compartir un ritual” amb d'altres persones properes o molt similars.

Els que l'han consumit en càpsules, les valoren més ja que els efectes són més intensos, “nets”, i sense efectes residuals en comparació a les pastilles. També perquè permeten dosificar-se adequadament amb més facilitat.

El **LSD i altres al·lucinògens**, es valoren les experiències d'introspecció (“viatge”), no tant en el context festiu en el qual juguen un paper experimental i els consums no solen repetir-se. Els al·lucinògens naturals, molt lligats als “psiconautes”, els veuen com més “nets” que els sintètics i amb efectes de durada més curta i suau.

El **GHB**, les valoracions apareixen en comparació als efectes de les pastilles d'èxtasi. En aquest sentit, es valora que “puja més ràpid”, que els efectes són més “nets”, “vius i eufòrics”, sempre i quan ens referim a dosis baixes. També es valora que és fàcil de combinar i administrar.

Quant als efectes, funcionalitats i valoracions positives de la **ketamina**, cal diferenciar en el context en que es produeix el consum, la qual cosa té a veure amb les dosis. En el festiu, en dosis baixes es valora els efectes semblants a l'èxtasi; la capacitat per a baixar els efectes no desitjables de l'èxtasi (excitació, insomni) i per a sentir efectes al·lucinògens suaus. Els “psiconautes”, en valoren que es produeix un clar “viatge” al·lucinogen molt millor que amb altres substàncies.

8.2 Efectes i valoracions negatius

Les valoracions són també molt diverses per la subjectivitat que impliquen.

Es manté la referència a “l’efecte dilluns”, una baixada relacionada amb els consums en general, però sobretot amb els dels estimulants, que a vegades es pot allargar durant més dies. Ho descriuen com un estat “d’apatia i depressió”, cansament físic; de vegades, manca de son i malestar físic en general. Consumidors més intensius relaten efectes “angoixants més greus” i “mania persecutòria”, que sobretot atribueixen al consum continuat d’estimulants. Una minoria intenten solucionar-ho consumint més estimulants per evitar aquests efectes adversos, sobretot els més relacionats amb el món de la nit i la festa.

Els efectes i valoracions negatius són molt semblants als recollits l’any 1999, 2000 i al 2001:

En general, els efectes atribuïts a les adulteracions són força criticats. Sobretot pels que porten més temps consumint (no tant pels que s’estan iniciant).

Un efecte negatiu destacat és no poder dormir després de llargues sessions de sortir i de consumir, sobretot estimulants. Els més experimentats desenvolupen mesures per a contrarestar-ho: fumar cannabis, descansar abans d’anar a casa, menjar, relaxar-se veient la televisió i d’altres pràctiques amb el mateix objectiu.

De **l’alcohol** es valoren negativament les “ressaques” després d’un fort consum; oblidar-se del que es va fer quan anaven molt beguts. S’associa amb un augment de l’agressivitat tant dins el grup com

entre grups. Una minoria comencen a reconèixer que tenen problemes amb el consum elevat d'alcohol, malgrat és freqüent que es relacioni també amb els efectes negatius d'altres substàncies (policonsum).

De la **cannabis** enguany s'ha observat un augment del nombre de consumidors habituals de cannabis però no de les referències sobre efectes negatius després d'èpoques de consum elevat. Tot i que alguns parlen d'apatia i disminució de la concentració. Hi ha un augment de demandes de tractament, però està relacionat amb l'intent d'evitar les sancions administratives.

De la **cocaïna** naes valora negativament que existeix una tendència a continuar el consum ("cada cop et demana més", "és molt golosa") per a reduir els efectes no desitjats de l'alcohol i de la mateixa cocaïna. En els consumidors més intensius apareixen amb una certa freqüència efectes negatius: dificultats per a dormir i la necessitat de prendre alguna substància més per a apaivagar-ho (fins i tot psicofàrmacs), com a més freqüent. Així mateix, són freqüents les referències a: taquicàrdies, hipertensió, suors, pupil·les dilatades i ansietat. Una minoria dels informants destaquen alteracions greus del comportament, "brots psicòtics" i "deliri" que, en tot cas, solen donar-se en consumidors compulsius (molt minoritaris a la xarxa) en moments molt concrets i de consum intensiu. En aquests casos han recorregut als serveis d'urgències i alguns han demanat tractament. És freqüent que el principal problema estigui relacionat amb el consum elevat d'alcohol (potenciat per la cocaïna).

Pel que fa a l'**èxtasi** es diferencien els efectes més repetitius considerats com a lleus (set, boca seca, pupil·les dilatades, "tensió a la mandíbula") d'aquells més esporàdics i preocupants. Entre aquests últims destaquen els de tipus psicològic: "pèrdua de

memòria”, “ansietat”, “inquietud general”, “apatia”, “manca de concentració”, “agressivitat”, són referits. Sembla que tenen més informació i més estratègies per a minvar els efectes no desitjats d’una sessió que no pas els de llarg termini. Es considera que alguns efectes no desitjats es produeixen més amb les pastilles adulterades i de mala qualitat: “ressaca”, “son”, “ansietat”, “baixada més intensa”, “més tensió de mandíbules” i en general els “mals rotllos”. Continuen augmenten les consultes demanant informació sobre la qualitat de les “pastilles” i sobre estratègies per minorar els efectes no desitjats (Energy Control, telèfons d’informació sobre drogues).

Els **al·lucinògens**, tot i que el consum és molt ocasional, generen més alerta en els consumidors que no pas altres substàncies, sobretot pel temor de quedar-se en un “viatge” i perquè la vivència de les experiències a vegades és de difícil control, i les reaccions poden arribar a ésser molt variades. Sobretot els que els prenen en context festiu, que són els que els abandonen abans, no tant els “psiconautes”.

Quant al **GHB**, a diferència del 2001, han disminuï t les referències als efectes negatius, especialment als greus. Els lleus més referenciats són: vòmits, borratxera, mal de panxa, mareig, haver d’anar a dormir. Els greus: estat inconscient, estat amb manifestacions físiques semblant al coma, i es donen en consumidors que desconeixen les dosis o persones que n’han consumit sense saber-ho.

Respecte a la **ketamina** també han disminuï t les referències als efectes negatius ja que els consumidors saben dosificar-se millor i han après a reconèixer els efectes. Es temen les paranoies i la

pèrdua de la percepció del cos i la dissociació amb la ment¹⁷. Han augmentat les referències negatives dels que no en consumeixen, ja que la comparen a la heroïna. Aquest any han disminuït els casos atesos.

8.3 Conseqüències negatives

Es mantenen les apreciacions respecte les conseqüències negatives observades als informes anteriors. Els primers dies de la setmana (“efecte dilluns”) són per la majoria quan més paleses es fan les conseqüències negatives dels consums del cap de setmana.

Tot i que diferenciem a nivell analític les conseqüències negatives en relació a diferents problemes i àmbits (socials, sanitaris, econòmics, etc.) en la realitat, molts cops, les conseqüències negatives no apareixen separades sinó relacionades entre sí, de manera que una potencia l’aparició de l’altra i viceversa. Hem de dir que sortir i consumir drogues amb una certa freqüència genera conseqüències negatives no només del consum sinó de “la festa”, degut al context, activitats, desplaçaments i altres condicionants.

Alguns, cansats de “la festa”, diuen que aquesta implica un ritme de vida molt intens, la qual cosa no es correspon amb la superficialitat de les relacions, la inestabilitat emocional que produeix, ni és compatible amb les exigències d’estudis i/o treball.

¹⁷ Per a alguns, però, és el que es valora, fins i tot “una experiència propera a la mort”, el que anomenen el “punt K”.

8.3.1 Socials i relacionals

Alguns joves viuen molt vinculats als contextos de festa, la qual cosa anomenen com “estar enganxat a la festa”, ja que durant la setmana només pensen en la propera sortida, i les activitats i relacions quotidianes queden en un segon pla. Alguns d’ells arriben a restringir el cercle de relacions a les persones que surten més assíduament, tornant-se més febles les relacions amb els amics.

La forma més freqüent de minorar aquesta situació és deixar de sortir el cap de setmana durant un temps més o menys llarg o, fins i tot, deixar d’interessar-se en l’ambient i en els amics de sortida.

Àmbit familiar

En general ni es parla ni es coneix el consum dels fills. Els pares sospiten problemes a partir de que sorgeixen tensions i conflictes (demander més diners, arribar molt tard) i per canvis d’actitud dels fills (agressivitat, baralles, retraïment) que nosempre es relacionen amb el consum d’una substància concreta. Alguns s’assabenten del consum de cannabis per l’existència de multes i del d’altres substàncies si es dóna algun problema sanitari (urgències).

Quan hi ha problemes són els germans més grans o els cosins (especialment les dones) els que generen més confiança per a tractar el tema i els que serveixen de control dels més joves.

Aquest any, degut a les notícies aparegudes en els mitjans de comunicació relacionades amb drogues, es percep un augment de la preocupació i angoixa en els pares, en relació a possibles consums dels seus fills.

Hi ha professionals que afirmen que la disminució d'edat d'alguns joves que arriben als centres de tractament, fins i tot adolescents, és la confirmació de que mitjançant les drogues es manifesten altres problemes existents a les famílies de classe mitjana, en les quals els pares treballen molt i existeixen problemes de relació pares - fills. Segons aquests professionals, els fills presenten problemes de conducta més preocupants (agressivitat, robatoris, tràfic de drogues, fugida de la casa dels pares, absentisme escolar i abandonament dels estudis) que els consums de drogues però la família els pressiona per a que iniciïn tractament enlloc d'afrontar els altres.

Relacions de parella

Iniciar o trencar una relació de parella pot significar un canvi en el patró de consum i en les relacions i hàbits d'oci del cap de setmana. Sobretot quan es comença a sortir amb una dona que no consumeix, la qual cosa fa que tot i que a vegades es consumeixi amb el grup d'amics, sigui més esporàdicament. Trencar una relació té un efecte ambivalent, ja que en molts casos pot significar augmentar els consums, si s'havien minorat per la relació de parella.

Grup d'amics

L'augment dels consums i sortides per alguns pot significar la preferència per cercles d'amics que consumeixen i disminuir les relacions amb els que no ho fan. En el cas dels adolescents i els més joves, el consum, en la fase d'inici, funciona com a element integrador en el grup de parells; però si augmenta, pot generar tensions, conflictes i trencaments en el grup.

Treball i estudis

Es mantenen les referències a l'increment de l'absentisme laboral el dilluns, a més de a la manca de concentració i al descens del rendiment laboral que en els casos més greus pot implicar pèrdua

del treball. Això per a molts joves no és un escull donada la precarietat laboral que pateixen.

Alguns per evitar-ho prefereixen treballs relacionats amb el món de la nit i de l'oci o treballs temporals que s'adapten millor a l'estil de vida de la nit.

Hi ha més referències a absentisme escolar, baixada del rendiment en els estudis i manca de concentració, sobretot en els nois més relacionats amb l'ambient de festa.

Prevenició i demanda d'informació

S'ha anat estenent l'opinió de que els joves tenen molta informació sobre drogues, la qual cosa no sembla influir en un descens dels consums. Reben informació a l'escola, als mitjans de comunicació, família, etc., però ells valoren més la informació que respon als seus dubtes (efectes, mescles, puresa, etc.) proporcionada en espais de confiança i anonimats (xats, forums, Línia Verda), i sobretot la que ve de persones com a ells (grup de parells), que estan al mateix nivell i coneixen els consums directament, ja que els hi ofereix més confiança i proximitat. Hem comprovat un augment de la demanda d'actuacions dels qui treballen en els espais de consum sota la perspectiva de la reducció de danys (Som.Nit; Energy Control i altres). En els llocs més petits i perifèrics on no arriben tant aquests dispositius hi ha la demanda explícita de que es facin aquest tipus d'intervencions.

La demanda d'informació o tractament augmenta per part dels joves quan han vist a algun amic tenir problemes o han estat ells els que els han patit (ansietat, tremolors, al·lucinacions). També poden, fins i tot, disminuir o abandonar el consum de determinades drogues (especialment èxtasi i cocaïna). Aquest any hem observat arran de

les morts per pastilles més referències a gent que adopta més precaucions: anar prenent de mitja en mitja; no barrejar; espaiar més els consums i testar més les pastilles.

A la Línia Verda¹⁸ es detecta un augment de la demanda d'informació en relació a fets dels quals en parlen els mitjans de comunicació social: el fenomen de les “raves”; els efectes i riscos de les pastilles d'èxtasi a llarg termini; les morts per consum, etc. En canvi, a diferència de l'any passat, no n'han rebut cap demanda d'informació referent a consum de bolets, GHB i Ketamina. En les trucades dels no consumidors continuen essent sobretot les dones les qui més demanden informació, més freqüent els dilluns i en cap cas es considera que es tracta de problemes de “drogoaddicció”, ja que aquest terme es continua relacionant amb el consum d'heroïna. L'alcohol continua essent la substància que genera menys inquietud i augmenta la demanda d'informació sobre cocaïna, sobretot de dones referent al consum de les seves parelles. Les preguntes dels consumidors o sobre ells es refereixen a problemes amb cocaïna, alcohol i cannabis i un 78% són homes.

8.3.2 Sanitàries

Els problemes de salut més referits són els psicològics, especialment les depressions. De vegades es deixa o redueix el consum per tal d'evitar aquests problemes, però alguns han de demanar ajuda psicològica o iniciar un tractament, sobretot a la xarxa privada (psicòlegs, psiquiatres).

¹⁸ Són dades fins el 31 de maig de 2002.

Els adolescents solen presentar problemes de conducta (trastorns disocials) que es manifesten a l'entorn familiar i a l'escola (agressivitat, fugides, absentisme i altres problemes).

Quan algun consumidor té problemes derivats del consum de drogues, els principals agents que fan demandes d'atenció mèdica d'urgències i de tractament són i per aquest ordre: els amics, la família i els treballadors dels locals. A més, està augmentant la demanda per part dels propis consumidors als serveis d'urgències per problemes d'intoxicació (sobretot mescles, alcohol amb d'altres drogues), ja que els joves tenen menys por a exterioritzar que han consumit drogues il·legals per la major normalització dels consums.

Hi ha una clara disminució de problemes relacionats amb el consum de coles per part dels nois del carrer, així com de les atencions motivades per consum de GHB i Ketamina.

En l'atenció mèdica per reaccions agudes i en els diferents programes de desintoxicació i tractament han augmentat els casos relacionats amb el consum d'èxtasi i cocaïna; pel que fa a la cocaïna està disminuint l'edat mitjana en que es demanda tractament. Molts dels professionals, i també els consumidors que van per problemes als centres, consideren que els centres assistencials no responen a les demandes i nous perfils de consumidors ja que estan molt centrats amb els consumidors problemàtics d'heroïna, i els clients actuals a diferència dels "ionquis" demanen altres tipus d'intervenció.

Malgrat tot, l'alcohol segueix essent la substància que provoca el major nombre d'atencions a urgències durant el cap de setmana, molts cops per accidents. El consum abusiu acostuma a estar associat amb altres substàncies (predomina la cocaïna). El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d'edats ampli.

Durant la setmana, l'edat de les persones ateses és superior a la dels del cap de setmana.

Les demandes d'urgències i de serveis d'ambulàncies creixen el cap de setmana i especialment a l'estiu (en zones turístiques), quan també s'observa un augment durant la setmana. Els hospitals que es troben propers a zones d'ambient de nit són els que reben el major nombre de demandes d'atenció d'urgències.

Es mantenen les demandes de tractament per consum d'haixix, generalment per pressió familiar o per evitar les sancions administratives, quan s'ha estat denunciat per consum o tinença.

8.3.3 Econòmiques

L'augment de la despesa és també per a molts joves components de les xarxes una conseqüència negativa no només del consum de drogues sinó de l'assiduïtat a sortir de festa. Diferents estratègies poden servir per tal de frenar la despesa: tractar d'obtenir descomptes per entrar a les discoteques; consumir convidats; buscar feines per tenir més diners; demanar més diners a la família o als amics; fer-se amics dels traficants per tal d'obtenir millors preus o, en alguns casos, començar a vendre als amics iniciant activitats de tràfic a petita escala. Una minoria ha disminuït les sortides de festa.

8.3.4 Les lleis i els conflictes

Enguany els relats de conflictes i baralles han experimentat un fort descens. Malgrat tot, encara hi ha alguna referència a baralles entre joves o grups, especialment a zones on l'afluència de gent és més

gran. La major part es refereixen a enfrontaments concrets, més o menys greus, entre nois, per motius molt diversos però sobretot per les noies.

La conflictivitat i la violència relacionada amb els grups d'adolescents de barri sembla que està desapareixent, especialment a les ciutats més grans. L'augment del control a l'accés i als voltants dels locals (tant la seguretat privada com la pública) i el canvi en la imatge i les actituds dels joves en les sortides del cap de setmana han influït en la disminució dels problemes. D'altra banda, contràriament, les restriccions a l'entrada poden generar conflictes (a vegades greus) amb els porters, especialment al final de la nit.

Han augmentat els controls i les sancions als locals (expedients, multes, tancaments) per l'incompliment d'horaris, sorolls, venda d'alcohol als menors, etc. També els locals, com a resposta a la pressió existent, han augmentat les mesures de seguretat a l'interior, així com les dirigides al compliment de la normativa existent, ja que no volen conflictivitat ni pèrdua de clients. En aquest sentit cal entendre les millores i canvis en personal, decoració, música i ambient.

Han disminuït significativament les referències a la manca d'aigua, i les condicions d'higiene en general han millorat.

Es manté la pressió als "afters" ja que per diferents raons (horaris, localització, consums, etc.) presenten més problemes i a més no tenen llicència per aquesta activitat. Els pàrkings i llocs propers als locals són espais on també ha augmentat la vigilància i la pressió policial.

El control als consumidors en els espais públics ha portat a un augment de les multes, però en alguns llocs davant l'increment del consum de manera oberta (cannabis) s'opta per actituds més permissives.

La pressió i el control de la policia sobre els locals i espais propers a determinades zones d'oci nocturn de les ciutats no acostumen a dissuadir per deixar de sortir de festa o retirar-se abans a casa. Però si que pot produir el desplaçament a d'altres locals en zones més allunyades i insegures, augmentant la probabilitat d'accidents de trànsit i els conflictes derivats d'enfrontaments o, també, afavorir que la gent es quedi al carrer en zones habitades amb els problemes de sorolls i molèsties veïnals que això comporta.

Han disminuït les queixes veïnals, especialment a les ciutats, malgrat són encara presents sobretot a les zones properes als llocs d'oci o a espais públics on la presència d'adolescents és més visible. El soroll, els petits aldarulls, les actituds provocatives, les deixalles, els petits robatoris, acostumen a ésser els problemes que generen més queixes. L'actuació sobre els músics del carrer, que generaven moltes queixes veïnals, també està en procés de disminució a Barcelona ciutat per la reglamentació d'espais i temps d'actuació (metro).

Els avisos per problemes generats a les rodalies dels centres escolars (IES) semblen haver disminuït, potser per l'augment de control per tal d'evitar la conflictivitat, el consum i la venda de drogues, en resposta a la preocupació manifestada per pares i professors d'alguns centres. Aquests avisos estan més motivats per episodis d'alarma que per fets objectius que parlin d'increments dels conflictes i consums (essencialment, "porros") en aquests llocs.

Enguany s'ha observat un augment del control i la presència policial a les "raves", especialment les que s'organitzen a pobles i espais allunyats de zones habitades. Les intervencions generalment es limiten a controlar l'organització de les festes, evitar conflictes i, sobretot, vigilar les carreteres o sortides dels pobles que donen accés als diferents recintes on s'organitzen. Són minoritaris els conflictes generats amb els assistents, i només en alguns casos es parla de multes.

8.3.5 Accidents de trànsit

La utilització del vehicle privat predomina sobre el transport públic o el de les discoteques, sobretot en desplaçaments fora de les ciutats, la qual cosa està relacionada amb la importància que tenen el cotxe i la moto per als joves com a elements simbòlics (prestigi, independència, velocitat, risc) i també pels inconvenients i dificultats per arribar a la majoria dels locals per la manca de mitjans de transport públic. Hi ha molts locals d'oci (a grans ciutats i comarques) que no estan comunicats amb la xarxa de transport públic i als quals també és difícil trobar taxi, i per diferents raons, els esforços dels locals i institucions per facilitar un millor accés i reduir els riscos, no sempre tenen èxit (bus "vaig i torno", etc.).

Alguns cops es fan desplaçaments més llargs i per carreteres pitjor senyalitzades a la matinada, quan les festes es realitzen a espais oberts ("raves"). Els horaris de tancament de discoteques i "afters" també acostuma a augmentar els desplaçaments i els accidents, que són més freqüents a la matinada del dissabte i sobretot del diumenge, tant dintre de les ciutats (desplaçaments curts) com a les afores o entre pobles i ciutats. Quant aquesta darrera circumstància, les coses poden empitjorar quan en una distància no molt llarga els

horaris de tancament són diferents i en algun lloc resta un local obert, al qual hi van els que no volen retirar-se.

És bastant comú que els joves no considerin en la justa mesura el consum d'alcohol i de drogues il·legals com un factor de risc per conduir, més en el context de la festa. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció, especialment la cocaïna quan es dona un alt consum d'alcohol; també apareix alguna referència en el mateix sentit amb la utilització d'èxtasi per a baixar els efectes de l'alcohol. La majoria es refia de la seva capacitat per conduir tot i prendre drogues, i desconfia si no és ell qui condueix.

Gran part dels accidents i ensurts als que es refereixen els informants estan relacionats amb el consum d'alcohol, i en alguns casos apareix mesclat amb altres drogues. Els ensurts i accidents han augmentat especialment entre els que tenen un consum més elevat i allarguen més el temps d'oci ("raves", "afters", discoteques i estiu). Aquestes experiències negatives no sempre tenen com a efecte deixar de conduir sota els efectes de les drogues, més aviat es limiten a afavorir comportaments que consideren "més prudents" i que objectivament no sempre ho són.

Els més grans, els que consumeixen menys i no fan sortides llargues tenen una actitud més prudent en els desplaçaments. Alguns prefereixen desplaçar-se caminant a zones d'oci de les ciutats, descansar fins que baixen els efectes del consum abans de tornar a casa conduint, anar amb un amic que condueix i no consumeix o en consumeix menys, agafar un taxi o transport públic per tornar a casa o d'altres comportaments que eviten el risc d'accident.

Els controls d'alcoholèmia han augmentat, sobretot a les ciutats. S'observa que aquest fet incideix contradictòriament en els comportaments dels joves: d'una banda, propicia estratègies com el no beure, alternar la conducció els conductors no bevedors en diferents sortides, descansar abans de conduir, conduir més les noies; d'altra, cercar vies alternatives als controls, avisar-se amb els telèfons mòbils de l'existència de controls i de quan s'aixequen.

En alguns llocs d'oci a la nit, s'han realitzat programes de prevenció d'accidents de trànsit, aquest tipus d'acció es valora pels joves com a molt positiva.

Alguns grups de joves quan duen a terme "comiats de solters" lloguen en comú taxis o microbusos. En canvi, aquesta pràctica no s'estén a d'altres sortides tal vegada perquè els cotxes privats tenen per a ells molta importància. Caldria estendre aquest comportament a més sortides que per diferents raons impliquen un risc elevat.

A les **enquestes** en discoteques i "afters", centres docents i xarxes ens hem aproximat al tema, però amb els comentaris que segueixen no pretenem establir una relació causal entre consum d'alcohol i accidents de circulació sinó només aproximar-nos a un probable comportament de risc. Ha de tenir-se en compte que desconeixem completament en quines circumstàncies es varen produir els esmentats accidents.

No hi ha diferències estadísticament significatives quant al consum d'alcohol, el tipus de beguda (graduació alta i baixa), consum de drogues i drogues consumides entre conductors i no conductors. Aquesta inexistència de relació entre variables mostra clarament comportaments de risc. La gran majoria dels enquestats a les discoteques i "afters" que condueixen durant la sortida d'oci ha begut

alcohol (més de 2 de cada 3); i la majoria d'ells, begudes de graduació alta (destil·lats). Al voltant d'un terç dels conductors ha pres altres drogues i més d'una quarta part alcohol i altres drogues (s'observa una disminució respecte les dades de l'any 2001).

Aquí, a més, és d'interès tenir en compte que el 40% del total d'enquestats són passatgers de vehicles privats (cotxes i motos). Si la distribució d'aquestes característiques fos uniforme, és un supòsit, la majoria dels enquestats es desplaça en vehicles conduïts per algú que ha begut alcohol i més d'una quarta part, també del total, per algú que, a més, ha pres altres drogues. Els riscos semblen clars malgrat la disminució respecte l'any anterior ja assenyalada.

En els **itineraris** hi ha consum d'alcohol i d'altres drogues entre la major part dels que es desplacen en vehicles privats (molt més que l'any 2001; en aquest cas, clarament, per la diferent composició de la mostra). Així mateix, la meitat dels que han afirmat "anar col·locats" en algun moment de la sortida anava en cotxe (però no sabem si conduïa o no).

En aquesta línia, algunes dades complementàries: el 9% dels enquestats a discoteques i "afters" (conductors i no conductors) va tenir algun accident de circulació en els mesos previs a l'enquesta i més de la meitat dels enquestats afirma que algú proper a ells ha tingut algun accident en el mateix període (en ambdós casos durant sortides de festa).

Aquesta informació sobre accidents durant les sortides de festa en els mesos previs a l'enquesta també es va incloure en l'enquesta en centres docents i a membres de les xarxes. Les proporcions d'accidents són inferiors però semblen elevades: no tenim dades d'altres fonts per comparar-les i, a més, per a ponderar les dades

obtingudes cal tenir en compte que entre aquests enquestats els desplaçaments en vehicle privat no són tan predominants i suposem un número inferior de conductors; especialment, en els centres docents. Les dades obtingudes sobre la proporció d'accidents són: l'enquestat: 2%, centres docents; 6%, xarxes; algú proper: 27% i 33% respectivament.

A excepció feta de les diferències ja assenyalades quant als itineraris, la resta de les dades coincideixen a grans trets amb les obtingudes l'any 2001.

8.3.6 Riscs i diferències segons gènere.

Ja a l'Informe 2000 assenyalàvem que malgrat que les dades estadístiques sobre consums i gran part de la literatura no establien massa diferències entre homes i dones, ni en la percepció del risc i en les estratègies per a minorar-lo, ni molt menys en els nous consums de drogues, nosaltres havíem trobat indicis de que hi havia comportaments diferenciats per gènere, els quals calia continuar estudiant.

Per això, al 2001 va ser un dels objectius prioritaris l'observació d'alguns comportaments i característiques específiques i diferenciades per gènere. Malgrat la variabilitat observada en el conjunt de les dones, igual que en el cas dels homes, era força gran, vam trobar elements dignes de ressaltar.

Es manté la constatació que, en general, les dones són més prudentes¹⁹ respecte als consums, s'inicien a edats similars a les

¹⁹ Saben "nedar i guardar la roba" molt més que ells.

d'ells (sobretot respecte alcohol, cannabis i tabac) fan consums similars a l'inici, però quan el consum continua, elles majoritàriament fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). També fan menys mesclades. La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i fins i tot poden consumir-ne més que els homes.

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menys freqüència.

Les que consumeixen drogues il·legals s'inicien en gran part invitades pels homes. Tenen menys curiositat, o més por, per a consumir drogues noves, tant les clàssiques (cocaïna, èxtasi) com per a la resta.

La relació amb el mercat (a qualsevol nivell) és molt més restringida i anecdòtica. Algunes no han comprat mai directament; altres, les que consumeixen més o tenen algun nivell d'implicació en el mercat, és per la seva relació de parella amb homes que venen drogues. Tot i que en el nivell més baix de venda aquest any hem apreciat la implicació de noies, en aquells llocs en que els nois (nuvis, "col·legues") són més controlats.

Tenen menys problemes aguts derivats del consum d'alcohol i de drogues il·legals. Però són molt influenciades pels parells homes. Hi ha professionals que afirmen que alguns problemes d'addiccions de

les dones es deuen directament a la relació de dependència amb la parella.

En general, totes tenen més control familiar, especialment les més joves i les dels barris perifèrics. No estan tanta estona als espais públics (carrers, places), ja que moltes famílies encara continuen diferenciant la permissivitat entre homes i dones. En general, acostumen a tenir més responsabilitats i obligacions domèstiques.

Adopten abans que els nois un canvi de l'estil juvenil quan aquest era diferent al que hem anomenat "normal". Les raons més referides són: un període adolescent més curt; trobar feina abans i l'augment de les responsabilitats domèstiques.

Acostumen a sortir amb menys freqüència i quan surten es retiren abans, per això a determinades hores l'ambient en certs locals és majoritàriament masculí, la qual cosa les frena més a l'hora d'assistir-hi, i fa que prefereixin altres contextos de festa on no se sentin abordades, a partir d'unes hores concretes. Sembla força estès el costum dels homes de deixar a les núvies a casa i continuar la festa. De vegades això implica el consum de drogues il·legals (cocaïna i altres) sense que elles ho sàpiguen.

Elles solen disposar de menys diners i prefereixen diversificar les despeses en altres consums (roba i d'altres elements relacionats amb la moda). Tenen menys restriccions per accedir als locals, paguen menys i en determinats llocs entren sense pagar, com a reclam dels clients masculins.

La relació de parella significa per a alguns homes la reducció o abandó del consum de drogues il·legals, a més de la freqüència de sortir de festa a llocs de nit, augmentant les festes privades (cases i

altres llocs). Elles deixen abans tot tipus de consum de drogues. Compartir les pautes de consum és un tret important en la parella. En algun cas les incompatibilitats en aquest aspecte ha significat el trencament.

En general, tret de contades excepcions que es caracteritzen per tot el contrari, acostumen a tenir els límits més clars, fan un ús més restringit, controlat i intenten reduir els riscos més que ells.

A l'hora de conduir de nit al tornar a casa, són més responsables; a més, utilitzen més el transport públic.

Són menys conflictives (és molt rar que estiguin implicades en algun conflicte, baralla o aldarull). Son més receptives a les actuacions preventives, demanda d'ajuda, informació, ...

Els homes tenen la percepció de què si les dones consumeixen és molt més fàcil iniciar o mantenir relacions sexuals amb elles, per la qual cosa els hi fan més propostes o les pressionen més.

El consum de qualsevol substància quan ho fan les dones genera més alarma que quan ho fan els homes, tant si es tracta d'alcohol com de les altres drogues. Els homes, quan elles continuen en el consum, solen mirar-les amb una certa ambigüitat, i creuen que és un comportament poc prudent. Davant això, elles miren d'amagar els efectes o disminueixen el consum.

Es reafirma que on les diferències de gènere són més clares, és degut a una certa agressivitat relacionada amb l'estètica masculinitzada per la presència de valors i pràctiques més masclistes en els homes.

Malgrat en general, com veiem, elles tenen un comportament i actitud més prudents, una minoria de dones tracta d'equiparar-se als comportaments i actituds dels homes, fins i tot per a superar-los.

8.3.7 Riscs segons edat

En els anteriors informes vam plantejar la necessitat de considerar les diferències segons l'edat, ja que cada cop més hem vist que és una variable que ajuda a explicar les diferents percepcions, actituds i comportaments.

Els **adolescents** (14-17 anys), són els que donen més importància al sortir i al consumir drogues per a sentir-se més iguals als joves. En la seva situació, entre la infància i la joventut, determinats comportaments són els que els defineixen i situen més propers als joves, que és el que volen simbolitzar.

Tenen un poder adquisitiu més baix, i en alguns locals tenen més problemes per accedir-hi i per beure alcohol. Van més a llocs d'ús públic (carrers, places), tot i que quan poden van a discoteques, un dels símbols que marca el pas cap a la joventut.

Els controls en l'accés als locals d'oci continuen intensificant-se. La venda d'alcohol en alguns llocs és restrictiva com obliga la llei, en altres no tant. Augmenta el consum d'alcohol al carrer i a llocs més o menys propers als d'oci.

Els adolescents es mouen amb grups més nombrosos, utilitzen més els transports públics i viatgen amb parents o amics més grans. Fan els itineraris més curts i les sortides de menys durada, tot i que en

algun moment, i donada la importància que donen als comportaments dels joves, segueixen les seves pautes.

Quan es deixa l'adolescència i es guanya amb autonomia hi ha un període d'intensificació de les sortides i consums. Determinades substàncies (cocaïna) marquen la nova situació.

A partir dels 25 anys, no solament per l'edat, sinó també quan es comencen a assumir més responsabilitats socials i quan apareixen relacions de parella més estables, s'aprecia una disminució de les sortides, en quantitat i intensitat; s'està menys temps fora de festa i disminueixen els consums de drogues. Hi ha una minoria que tot i superar aquesta edat, si no assumeixen més responsabilitats, poden intensificar els comportaments relacionats amb les sortides de festa i amb el consum de drogues.

9 MERCAT

Reiterem que l'estudi del mercat no constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori, ni tan sols l'estudi de les xarxes de distribució a petita escala. No obstant això, la informació recollida des de l'any 1999 respecte a l'estructura d'aquestes xarxes, d'interès per a salut pública, segueix essent vàida, i malgrat no trobem variacions importants respecte a les afirmacions fetes als informes anteriors (1999, 2000 i 2001) , aportarem uns breus apunts:

Atenent a la seva estructura i pel que fa referència a les substàncies il·legals centrals en aquest informe, les implicacions en el mercat poden ser analitzades a tres nivells diferents:

De nivell baix: persona que compra habitualment petites quantitats al mateix proveïdor (o a varis) per al consum de tot el grup d'amics. En els anteriors informes dèiem d'aquesta figura que en un principi podia ser rotativa (com a més atzarosa), però hem vist que majoritàriament acaba per institucionalitzar-se i assumeix aquest paper sempre la mateixa persona del grup, que fins i tot en el temps pot passar al segon nivell ("traficants de nivell mitja") i vendre a d'altres persones fora del grup d'amics.

Els venedors d'aquest nivell, els que tenen més continuïtat i perseveren, paguen, amb els guanys que treuen, el seu consum i de vegades algunes despeses en l'àmbit de la festa. Aquest fet té una importància cabdal en l'extensió de l'oferta, ja que els traficants de nivell baix i mitjà cadascú des de el seu nivell, i tot i que no viuen del tràfic, el seu consum de drogues i la seva despesa en el món de la festa depenen de les seves vendes.

Traficants de nivell mitjà: solen tenir una clientela més o menys fixa i a més es mouen pels espais de consum o per les proximitats. La majoria solen ser també consumidors. Ofereixen una varietat de substàncies, malgrat poden estar més especialitzats en una o varies. El volum de vendes pot ser molt variat: depèn dels clients i del nivell de dedicació. Part d'aquest grup amb el temps pot evolucionar cap al tipus següent, i part resten amb una grandària limitada de negoci que els hi permet combinar aquesta activitat amb la seva feina habitual.

Traficants més "institucionalitzats", amb una clientela més ampla. Poden vendre als anteriors i tenir clientele i substàncies diversificades. Una part d'ells s'especialitzen en aquesta activitat que pot arribar a ser la principal o la única.

Aquests dos tipus últims, als quals ens referim com a traficants, compren a xarxes més importants o en son representants, solen preparar els productes per a la seva venda definitiva i també poden arribar a adulterar-los per a obtenir més guanys. Cobreixen totes les demandes utilitzant diferents estratègies segons el control dels locals i la pressió policial.

La pressió de la policia, la por a haver d'enfrontar-se a problemes amb la justícia, o a que s'assabenti la família, són les principals raons per a que venedors del nivell baix i mitjà deixen d'implicar-se en activitats de tràfic a petita i mitja escala. Alguns troben dificultats per a mantenir-ne l'alt nivell de despesa sense aixecar sospites, ja que els guanys es dediquen al consum ràpid.

Segons la informació obtinguda, el funcionament de la xarxa de distribució presenta les següents característiques:

Dins dels locals d'oci. Els traficants de tipus mitjà poden fer transaccions en aquests espais on solen tenir unes àrees determinades i on són localitzables fàcilment per la seva clientela i la més fluctuant. La seva presència està condicionada al seguiment que en fan els membres de seguretat, i també poden aparaular la transacció i posteriorment materialitzar-la a fora (pàrking, cotxe, carrer, etc.).

A les proximitats dels locals d'oci, on els cotxes i d'altres llocs són fonamentals .

Al carrer en el sentit més estricte. A determinades zones on la compra i venda sol ésser més habitual. Aquestes zones estan controlades per la policia, i distribuïdes pels traficants entre ells.

Per telèfon mòbil. Aquesta modalitat cada cop és més freqüent i es utilitzada pels dos tipus de traficants als que ens estem referint (mitjà i "institucionalitzat"). Comporta més seguretat per a ells i és una forma de defugir dels problemes associats als altres espais citats.

A pisos particulars. També en els darrers temps sembla que és una modalitat que creix, i que no sols s'hi poden trobar substàncies que tradicionalment s'hi venien, com la cocaïna, sinó també les altres.

Venda al domicili particular del comprador. Relacionat amb la venda per telèfon principalment, o amb contactes que es fan al carrer o als locals d'oci.

Els traficants poden estar especialitzats en una o unes substàncies concretes però sembla dominar aquells que ofereixen més varietat. Alguns manifesten que valorant el risc, prefereixen vendre aquelles substàncies que permeten més marge i que prefereixen fer -ho per

telèfon i evitar el vendre a llocs on és fàcil descobrir-los com als voltants dels locals, a dintre o al carrer en sentit ampli. Tots tenen diferents estratègies per a minimitzar el risc, la qual cosa ens permet apuntar que els llocs de més risc i control poden ser ocupats per aquells que tenen menys experiència o un nivell de venda i preparació més baix.

Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc, tot i que s'ha apreciat un lleuger augment amb l'entrada de l'euro, especialment amb el haixix. La demanda pot generar un augment del preu d'unes substàncies o d'altres. Al final de la nit acostumen a pujar els preus i quan en un espai concret hi ha més demanda que oferta.

Com a novetats, sobresurt en relació als informes anteriors: l'augment de l'oferta d'èxtasi en càpsules i pols, de bolets i d'altres al·lucinògens naturals i de marihuana.

A l'informe del 2001 dèiem que tot i ser minoritàries, destacaven en relació a l'any 1999 i al 2000, les referències a activitats d'autocultiu, principalment de marihuana i, secundàriament, de bolets al·lucinògens. Aquest any sobretot en relació a la marihuana el creixement ha estat molt més intens, no solament entre membres de les xarxes sinó també en el món dels joves en general.

Les "smart i grow shops" es troben en una situació ambigua, des del punt de vista jurídic, ja que no és clar si es consideren llocs de venda de productes legals o il·legals. Últimament han sofert més pressió

policia. Continuem pensant en les seves possibilitats per a portar a terme intervencions des de salut pública.

10 CONCLUSIONS

10.1 Consideracions generals

Metodològiques

1. Aquest Informe 2002 es beneficia de l'experiència dels anys anteriors i de les millores introduïdes des de 2000, tant en els instruments com en les aplicacions informàtiques. L'avaluació dels instruments és positiva, però no renunciem a introduir-hi millores i innovacions, sense perdre la capacitat comparativa entre un any i l'altre.

2. Pel que fa a les xarxes, acceptada la seva relativa inestabilitat des dels inicis de l'Observatori (ja en el disseny i tant teòricament com metodològicament), hem intentat ampliar-les en el cas dels adolescents (14-17 anys)²⁰, aconseguint més resultats que l'any anterior, incorporant col·laboradors més joves i més informants que estan en contacte amb els adolescents. Continuarem en aquesta línia.

3. Les diferents mostres de joves amb què treballem continuen demostrant ésser funcionals per a veure com les innovacions i canvis es produeixen i originen en les minories que estan més intensament relacionades amb el món de la nit i el consum de diferents substàncies. Observades les innovacions en aquestes

²⁰ Des de 2000, junt amb les dones, són poblacions diana que interessen per les seves diferències respecte al conjunt.

minories (informació de les xarxes) copsem quina dimensió agafen en els joves en general (enquestes en discoteques i centres docents) i en aquesta comparació podem valorar el nivell de difusió en que es troba una nova pauta. A més, al tenir acumulades informacions de quatre anys, podem començar a validar aquest model, més enllà de la base teòrica que en un principi partíem, ja que observem com sorgeixen i es difonen les innovacions, tot i que no sempre segueixen el mateix ritme. La difusió del GHB i la ketamina han estat un clar exemple.

4. La triangulació de dades ha funcionat millor per diferents raons: tenir el marc comparatiu de les investigacions dels anys anteriors; conèixer millor les diferents mostres de joves i l'articulació de les poblacions diana, i mantenir el pannel d'informants clau. Això ha estat capdal per a copsar i valorar tant les pautes assentades i repetitives com les innovacions i els canvis. La triangulació permet integrar les fonts tant diferenciades quant a instruments i subpoblacions.

5. L'Observatori ha continuat funcionant per a detectar nous consums i donar resposta a alarmes en la seva vessant de "**sistema d'alerta ràpida**". En el primer cas, ha permès el seguiment de la penetració i difusió en les primeres fases del GHB, ketamina, bolets i altres al·lucinògens naturals (aquests darrers, en cercles de consumidors molt reduïts). En el segon cas, per a situar en la seva dimensió els consums i alguns problemes derivats d'aquests. L'impacte als mitjans de comunicació de determinats aconteixements luctuosos i del "botellón" a la resta de l'Estat han generat una alarma desmesurada en la població, que percep un augment dels consums i dels problemes, que no es correspon amb la realitat. També per respondre a qüestions sobre l'impacte de determinades actuacions preventives.

Teòriques: condició juvenil i drogues

6. Es reafirma la nostra perspectiva de centrar i situar els consums de drogues com una activitat més, entre altres (i que no necessàriament és la més important), en els estils de vida, les diferents formes de viure i interpretar el temps lliure i el lleure, pel seu pes en la socialització dels joves i en les seves activitats i relacions; en el complex univers simbòlic de les cultures juvenils i del lleure.

7. L'anomenada "cultura de l'esbarjo", fruit del nivell de benestar i del predomini de les classes mitjanes, és l'element unificador, i el mercat l'element dinamitzador. Les tendències locals d'aquesta cultura, pròpies dels joves catalans, són un reflex dels trets més característics de les de la resta de l'Estat i dels altres països d'Europa.

S'observa com la difusió de modes i comportaments que venen de fora tendeixen a arribar primer a les ciutats grans (especialment a Barcelona), per expandir-se posteriorment a d'altres ciutats i llocs. Les minories juvenils més creatives i actives en aquest àmbit i la potent indústria de l'oci, sempre atenta a les novetats i èxits a l'estranger (especialment als focus més importants, tant a Europa com als EEUU) acostumen a ésser capdavanteres en les noves tendències (estètiques, músiques, consums, ...) que, més tard, però sempre amb força rapidesa, es van estenent per tot arreu. La difusió globalitzadora també es produeix traspasant els estrats socioeconòmics des de les classes mitjanes, predominants en aquesta cultura del lleure, fins a les classes més baixes, que generen diferents estratègies que els permeten participar d'aquest

món atractiu. En tot aquest procés es generen models propis i particularitats en una interrelació sempre dinàmica i complexa.

8. Es constata que la diversitat i l'heterogeneïtat són pròpies de la categoria jove. L'existència de determinats estils juvenils respon a processos de creació i difusió de modes, gustos i altres trets que funcionen com a marcadors d'identitats i diferències. No obstant això, aquests estils són sempre oberts i permeables a canvis generats tant en el sí dels grups com per a la incorporació de trets d'altres estils o de les successives reelaboracions de modes i tendències que arriben de fora.

9. La situació social dels joves en la nostra societat no ha sofert canvis significatius, per la qual cosa els espais i temps de lleure, sobretot les nits del cap de setmana i l'oferta de locals d'oci juvenil, continuen com a objectius clau d'aquest Observatori.

10. Els espais i temps del lleure configuren el principal marc on els joves construeixen i reelaboren la seva identitat, ja que altres àmbits, com per exemple el laboral, han perdut la importància que abans tenien en el procés d'incorporació al món adult. Les característiques pròpies d'aquest àmbit relacional i festiu on predomina el consum d'un ampli ventall d'activitats, modes, objectes i substàncies afavoreix l'expansió de la indústria del lleure la qual controla, reelabora i s'adapta amb flexibilitat i rapidesa a les expectatives i demandes dels joves. D'altra banda, el retard en la incorporació plena i satisfactòria dels joves a la vida adulta i la participació dels adolescents, cada vegada a edats més primerenques, a la cultura de l'esbarjo dona com a resultat que els espais i temps del lleure configuren un complex univers juvenil on els consums de drogues només són un tret entre d'altres.

11. Els temps i espais del lleure durant la setmana, si aquest es dona, es concentren al final de la jornada laboral o escolar. Els dijous, abans més propi del lleure dels estudiants, comencen a semblar-se a un dia més del cap de setmana: el temps del lleure per excel·lència. En el cap de setmana, la manifestació de l'oci més important és a la nit, especialment la del dissabte. El ventall d'espais és força variat i heterogeni, l'única homogeneïtat sempre comuna és la composició de la gent que s'hi troba: tots són joves. A diferència del temps quotidià en el que es troben en espais sense autonomia dels adults, en aquests temps i espais la principal característica és la relació única i exclusiva amb altres joves en espais, públics o privats, que temporalment fan seus; en un temps del que també s'han apropiat.

12. Els espais de lleure es converteixen en àmbits d'identificació dels diferents grups de parells configurant espais simbòlics on les normes i comportaments, sempre sotmeses a constants reelaboracions, es consideren pròpies del seu estil juvenil o de la seva generació, fora del control dels adults. Els trets definidors d'aquest procés són més o menys centrals segons els estils i altres característiques diferenciadores, però els més comuns són: l'ampliació de les relacions i la identificació ampliada més enllà del grup d'iguals més proper, especialment entre els adolescents i els més joves; la importància de compartir trets i símbols comuns com a signe d'identificació amb els que se senten més propers i com a contrast amb els que es consideren més distants; la importància de la nit, en un sentit ampli, com a temps de diversió, de ruptura amb el temps quotidià de noves experiències i, per què no, d'assumir determinats riscos; la importància de la mobilitat, de sortir de l'espai quotidià i ampliar l'horitzó per conèixer altres llocs, altra gent (és en aquest sentit on el "sortir de marxa" adquireix més rellevància); la importància de la música, el ball i el consum de certes drogues que

facilitin la diversió, la desinhibició, la comunicació (en alguns espais és més important el llenguatge del cos que no pas el verbal) i la prolongació de la festa.

10.2 Conclusions

Condicó juvenil i estils

1. Es manté l'heterogeneïtat quant als estils i tipus de música que els joves prefereixen, tot i que hi ha una preferència clara, en ordre decreixent, pel "tecno", i el "pop", ambdós amb el seu ventall de variants. Amb l'augment de l'edat, la diversitat de músiques escoltades creix i no sempre hi ha coincidència entre el que s'escolta als espais d'oci amb el que s'escolta en l'àmbit privat. Com en altres casos i aspectes l'oferta condiona els gustos i les pràctiques juvenils; i en els darrers temps el mercat ha optat majoritàriament per les músiques "pop" i "tecno" i els espais d'oci per la música "tecno".

2. Es manté la negativa a l'etiquetatge per part dels joves, exceptuant els que segueixen estils minoritaris molt definits. La preferència per l'estil "normal" conté trets d'heterogeneïtat i mescla. La qual cosa té a veure amb que les categories utilitzades per apropar-nos als estils juvenils en pocs casos estableixen diferències significatives quan es relacionen amb la resta de variables considerades.

3. Hi ha un augment dels comportaments consumistes, no solament respecte les drogues, sinó en relació a la necessitat de sortir, la roba, els cotxes. Això facilita l'augment de joves que s'impliquen en la venda de drogues a petita escala.

Temps, espais i llocs

4. Continua augmentant la diferenciació entre els espais i temps formals - informals. Sobretot aquesta diferenciació es fa palesa en les variacions d'activitats entre els dies feiners i els caps de setmana. Durant la setmana l'àmbit relacional és més íntim i immediat; el cap de setmana més grupal, intens i mercantilitzat.

5. Els itineraris dels joves tenen relació amb les característiques de les activitats que duen a terme, els consums que fan, l'oferta d'oci que tenen i el lloc on viuen, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa. Això dóna una gran variabilitat als itineraris reals que fan segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, lloc de residència i altres variables.

6. El nombre de les sortides, la durada i els itineraris estan molt relacionats amb la disponibilitat de diners. A més diners s'intensifiquen els comportaments consumistes esmentats, en general i de lleure en particular. La importància del lleure i del consum incideix en que els joves (preferentment, ens referim aquí als que estudien) es vegin obligats a treballar de forma temporal i que acceptin amb facilitat feines poc qualificades, mal pagades e inestables. Tot plegat, contribueix a l'augment de la precarietat laboral juvenil.

7. Els consums de drogues, les sortides i la variabilitat d'itineraris, també responen a ritmes temporals diferenciats. Augmenten i es concentren a l'estiu, en festes i dates especials i sobretot els caps de

setmana, malgrat que ni tots els joves, ni tots els adolescents, surten cada cap de setmana, i molt menys tots els dies d'aquest període de temps.

8. El dijous és el preludi, o un dia més del cap de setmana: augmenta el nombre de joves que surten i l'oferta d'espais oberts. La nit del dissabte és quan surten més joves, quan la festa es perllonga més (de vegades fins el matí del diumenge o més tard), quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals.

9. A l'estiu es disposa de més temps lliure, sobretot a les vacances, un temps que afavoreix canvis de lloc de residència, de relacions i un augment dels consums influenciat per l'amplia oferta d'activitats (viatges, festes, concerts, "raves", ...) i espais de lleure (carpes, terrasses, discoteques a la costa, ...).

10. S'aprecia una tendència a augmentar la freqüència de les sortides "de marxa" respecte els anys anteriors. Sortides que solen fer-se en un àmbit proper, sobretot quan es viu a municipis grans. Els homes són els que fan itineraris i desplaçaments més distants entre municipis. Les sortides dels homes, en general, tenen una durada més llarga.

11. Continua augmentant la presència de joves als espais públics els dies feiners. Sobretot d'adolescents i de "barri", però també de joves de totes les edats i estils. El consum d'alcohol és minoritari en aquests espais (no passa el mateix respecte la cannabis) i malgrat la competència existent pels espais públics, la presència de diferents grups de joves no genera conflictes entre ells ni amb altres ciutadans.

12. Es detecta un augment en el consum d'alcohol als espais públics els caps de setmana. No té res a veure amb l'anomenat "botellón", ja que els grups són molt reduïts i no es concentren en un espai delimitat. Sembla una estratègia als preus dels locals i a la situació generada per la nova llei que prohibeix vendre alcohol a menors de 18 anys. També en certa manera té a veure amb l'impacte que el "botellón" ha tingut als mitjans de comunicació. S'està difonent una actitud positiva en els més joves a beure en grup al carrer, el que fa pensar que aquesta pràctica pot augmentar.

13. Creix la tendència dels joves a fer gran part de les activitats d'oci de cap de setmana dintre de locals. Els locals d'oci (especialment discoteques) continuen els controls envers els joves percebuts com a problemàtics, la qual cosa ha generat un decantament d'aquests joves a suavitzar el seu estil ("maquinero") cap a estètiques més properes al "normal" o "tecno".

14. Els "afters" segueixen estant de moda i cada cop congreguen més joves, sobretot nois, necessitats d'allargar i intensificar la festa i "la marxa". Són espais on es produeixen innovacions en els consums.

15. Les "raves" segueixen estant en expansió i algunes perden l'orientació original (lleure alternatiu a les discoteques), per la massificació i pels nous models més empresarials. Aquest any han rebut més pressió policial (directa i indirecta) i pot afectar a que es busquin espais de més difícil accés. Són els espais on es concentra major nombre de consumidors i on apareixen innovacions en els consums que després es difonen a d'altres contextos.

16. "Raves" i "afters", comporten riscos afegits o augmenten alguns dels que es troben exposats habitualment els usuaris: alguns locals

o llocs no tenen (o les tenen més reduïdes) mesures de seguretat; la durada de les sessions tendeix a ser més llarga la qual cosa potencia els consums i la seva intensitat; a vegades comporten desplaçaments llargs a llocs sense transports públics i fins i tot de difícil accés; poden congrega molta gent; hi apareixen més experimentadors de noves substàncies de les quals no sempre tenen prou informació (coneixement).

17. Han augmentat les referències a espais privats (cases particulars, segones residències, locals llogats) com llocs d'oci i consum.

18. Les cases "okupades" tot i ésser un lloc de referència per als joves "alternatius", sembla que tenen una importància molt limitada en relació a noves pautes d'oci i consum.

Els contextos i les drogues

19. El paper recreacional de les drogues en els contextos relacionals i d'oci es veu reafirmat, així com el caire normalitzat que tenen no solament pels joves consumidors sinó per a la gran majoria del col·lectiu (incloent-hi els no consumidors). Així, els consums de drogues es veuen com a normals i integrats en les pautes de comportament dels joves i, per a ells, les drogues són una mercaderia més. Res a veure amb models de consum més problemàtics (heroïna).

20. L'anterior constatació reafirma que la majoria de joves consumidors rebutgen i temen les conseqüències de formes de consum problemàtiques, sobretot les referents a les "dependències físiques" i a la "marginalitat". La qual cosa no implica que no n'hi puguin haver o aparèixer d'aquests consums més problemàtics en la

població integrada i “normalitzada” que estudiem, però creiem que tenen una dimensió molt limitada (una minoria).

21. El consum de drogues forma part de la diversió i de la festa, però només en una minoria de joves que freqüenten més aquests espais és un element central al seu estil de vida, fet que en ocasions els pot ocasionar problemes més o menys greus. Per a la majoria, les pautes de consum, en general, no segueixen models problemàtics o de risc: és més freqüent la demanda d'informació, el control informal dins del grup d'amics i d'altres actituds per evitar problemes i efectes no desitjats.

22. La majoria dels consumidors utilitzen les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar-ne les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el “ritual grupal”. Tot i això per a alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire psicològic i relacional.

23. Assumir altres compromisos (feina, parella estable, més independència en relació a la família) està relacionat amb l'edat i creix a partir dels 25 anys aproximadament, la qual cosa explica la disminució de la prevalença en el consum de drogues, però més pels compromisos que per l'edat, ja que hi ha un grup de majors d'aquesta edat que quan no els tenen poden intensificar les sortides i els consums.

24. En general, totes les drogues són força valorades pels seus consumidors. Aquests elaboren diferents argumentacions per a justificar-ho i si les comparem, alguns cops, poden semblar contradictòries. No obstant això, consumir drogues arriba a ésser una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació,

ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar.

25. Per als més joves consumir drogues pot jugar el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure amb la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat. Els adolescents reben moltes pressions per a consumir, sobretot dins del grup d'iguals, pel caràcter diferenciador i identitari que signifiquen determinats consums en el "ritus de pas" cap a la joventut.

Patrons de consum

26. El consum de les substàncies legals i il·legals es concentra els caps de setmana. Durant la resta de dies un percentatge baix consumeix alcohol moderadament i alguns cannabis (en augment). El consum d'altres substàncies és molt limitat a excepció feta d'esdeveniments especials (aniversaris, festes concretes). Excepte en període de vacances, aquest és el patró dominant.

27. Les nits dels caps de setmana són el temps més important pels consums d'alcohol i altres drogues. Els consums s'intensifiquen a partir de la mitja nit, en els que més surten, els que no tenen altres activitats d'oci i el fet de sortir és gairebé un estil de vida, els que estan més relacionats amb feines que tenen a veure amb el món de la nit i l'oci juvenil, en els que més allarguen les sessions, en els que disposen de més mitjans econòmics, i en general en els homes. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les primeres drogues consumides en una sessió, i després junt a elles apareixen els estimulants. Al final de la sessió predominen aquelles drogues que relaxen.

28. Durant la setmana els consums són més esporàdics. El tabac és la substància que presenta menys diferències respecte els períodes temporals (dies feiners – cap de setmana), però com en totes les altres substàncies el consum augmenta el cap de setmana. Quant a l'alcohol, baixa la intensitat, la freqüència i el nombre de consumidors durant la setmana i es consumeix més cervesa i no tants combinats. La cannabis, tot i baixar de manera semblant, hi ha un grup (que està creixent) de fumadors diaris que segueixen pautes semblants a les del cap de setmana. La resta de substàncies es consumeix molt minoritàriament.

29. Les mescles s'han consolidat com una pauta més dels consums. Es mescla, en el moment adequat, per aconseguir un determinat estat d'ànim, després cal anar regulant-lo, amb d'altres substàncies i mescles: “pujar més”, “baixar”, “evitar la ressaca”, depenent de l'hora i context. El que els joves busquen amb les mescles és seqüenciar i potenciar els efectes de substàncies que veuen com a compatibles segons allò que les pràctiques i les representacions han implantat en el seu context (i que no necessàriament es corresponen amb els efectes farmacològics centrals de les substàncies i les combinacions).

Drogues

30. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions.

31. El tabac és el que es consumeix més regularment (no obstant això, hi ha menys fumadors que bevedors). El cap de setmana augmenta el consum tant dels fumadors habituals (intensius) com entre els que tenen consums més baixos i discontinus. Respecte a

les altres drogues, com ja ho hem assenyalat, el tabac és el que manté menys diferències quant a consum entre el cap de setmana i els dies feiners.

32. L'alcohol és la substància més important en els consums dels joves, ocupa un lloc central i és la que més s'utilitza: es combina i s'accepta el consum sense massa reserves. Està present en tots els itineraris que fan els joves; en totes les edats i estils; en tots els espais d'oci; en tots els esdeveniments especials i a totes hores. L'edat d'inici està baixant. Per a molts adolescents i joves emborratxar-se pot arribar a ésser un objectiu. Està augmentant lleugerament la compra i el consum fora del locals.

33. Després de l'alcohol (i el tabac) el consum de cannabis és el més estès. Creix el nombre dels que l'utilitzen a diari, i a més, el consum augmenta els caps de setmana, en nombre, quantitat i intensitat. S'està convertint, com ja ho és l'alcohol, en una substància polifuncional: està en tots els estils, contextos i situacions. Fins i tot és apreciada, més que l'alcohol, en els espais públics on es congreguen joves i no hi ha un ambient de festa (amb música i ball) sinó que preval la variant més relacional: estar amb els amics. És present en tots els llocs d'oci i en els espais privats. Els consums diaris s'allunyen de la pauta de droga de festa.

El nombre de gent que cultiva les seves plantes de cannabis també creix, i ho fa, entre gent que no s'ajusta al perfil subcultural (joves més grans i amb certes actituds ideològiques) ja que és una pràctica que fan els joves de tots els estils i contextos. Tot i que la disponibilitat de marihuana està sotmesa a més variacions (collites, oferta limitada) s'ha incrementat el nombre de consumidors en els darrers anys i sembla no haver tocat sostre.

34. El consum d'èxtasi en pastilles està estabilitzat o decreix: ja no està de moda. El pas del temps confirma que la seva difusió ha tocat sostre, malgrat que hi ha joves que s'estan iniciant. Solament apareix en el context de ball i música electrònica. Creix el consum d'èxtasi en pols i en càpsules, molts dels consumidors de pastilles el prefereixen en lloc d'aquestes. També s'aprecia un cert traspàs de consumidors cap a la cocaïna.

35. La cocaïna segueix el procés de difusió i popularització que descrivíem als anteriors informes. Apareix com l'alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai de festa i situació, també en àmbits privats. La majoria dels consumidors ho fa de forma discontinua. La mitjana d'edat dels consumidors de cocaïna és més alta que la dels d'èxtasi i speed, però està disminuint l'edat d'inici. L'acceptació que té en tots els contextos, junt a que està arribant als més joves i a alguns adolescents, fan pensar en un increment en el nombre d'usuaris però els indicis no són prou clars; a més, el preu segueix sent dissuasori per a molts.

36. El consum de speed és molt minoritari i es limita a consums esporàdics, quasi sempre quan no es pot comprar cocaïna. Però aquest any s'aprecia un increment del nombre d'usuaris, sobretot en alguns contextos festius d'ambient alternatiu (concerts, "raves").

37. Quant als al·lucinògens sintètics, els consums són molt minoritaris i experimentals, però sí està en fase d'innovació – difusió el consum d'al·lucinògens naturals. Això és especialment significatiu en el cas dels bolets al·lucinògens i més enllà dels nuclis subculturals ("psiconautes") de consumidors i experimentadors anteriors. També s'aprecia una disminució de l'edat dels consumidors en les experiències iniciàtiques, una certa difusió en

contextos de festa, especialment “raves” i festivals i, un augment de l'autocultiu.

38. S'atura l'increment important experimentat l'any anterior en el consum de GHB, i pot haver tocat sostre. Gairebé han desaparegut els episodis relacionats amb efectes adversos, sobretot els més espectaculars que arribaven a urgències. Ja no és una substància que estigui de moda i sembla que per tant no susciti tant interès, malgrat la coneix més gent.

39. Disminueixen les referències a la ketamina, que com el GHB tampoc és ja la darrera moda. Sembla que el consum estigui estancat o retrocedint, molt més relacionat amb el context de “psiconautes” i de “ravers”. S'aprecia un increment de l'estigmatització dels consumidors més habituals; que són vistos com “els ionquis de la festa”.

40. S'aprecia una certa difusió del 2cb (Nexus), sobretot a “raves” i festivals, més enllà dels nuclis d'experimentadors inicials.

41. La difusió de les substàncies que venen les “smart i grow shops” i que també es poden aconseguir a través d'internet, no desperta massa interès en la gran majoria de joves i molt menys en el context de festa.

42. Segueix havent-hi referències a consum d'opi procedent d'Andalusia, sobretot a les “raves”, però no sembla estar difonent-se més enllà de cercles minoritaris d'experimentadors.

Efectes de les drogues

43. Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació. Perquè afavoreixen les relacions i permeten aguantar moltes hores en els escenaris d'oci.

44. Alguns problemes i efectes negatius no només derivats del consum de drogues sinó també de “la festa” apareixen en una minoria de joves de les xarxes. En general, es donen en els joves que surten més, amb estades fora de casa més perllongades, que tenen més capacitat adquisitiva i són més grans. Alguns es refereixen a aquesta situació dient que “estan enganxats a la festa” i tracten de buscar solucions abandonant durant un temps, o de forma definitiva, aquest estil de vida centrat en la diversió i els consums de drogues.

Conseqüències

45. Els joves, en general, es preocupen per conèixer els riscos i augmenta la demanda d'informació als serveis existents, que es veuen com un instrument cada cop més normalitzat, sobretot aquells dispositius d'informació presents en els escenaris de consum. Conèixer els riscos no dissuadeix del consum però ajuda en les decisions que els joves prenen, que no sempre són les que comporten menys riscos però que generen experiències compartides per a la seva gestió. Això també contribueix a la normalització dels consums recreacionals.

46. Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes dones que són les que mantenen comportaments més prudents.

47. Hi ha un percentatge prou significatiu de joves que no mengen abans ni durant les sortides de “marxa” i entre ells una part consumeix alcohol i altres drogues, tot i que les sessions de sortida solen ser llargues (als voltants de 10 hores de mitjana). És tracta d’un comportament de risc.

48. Les conseqüències negatives del consum de drogues (immediates o a llarg termini) no sempre són conegudes o valorades, especialment entre els més joves.

49. La família i els amics (més les dones) són els principals agents que demanen atenció mèdica d’urgències o de tractament quan algun consumidor té problemes derivats del consum de drogues.

50. L’alcohol és la substància que provoca el major nombre d’atencions a urgències durant el cap de setmana. El consum excessiu acostuma a estar associat amb altres substàncies (predomina la cocaïna). El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d’edats ampli.

51. Quant a la conducció sota els efectes de l’alcohol es manté el que ja s’afirmava als informes anteriors: és preocupant l’elevat nombre de conductors que ha consumit alcohol i, una part d’ells, a més, altres drogues i que acostumen a portar com a passatgers a amics i companys de “marxa”. Aquí s’han de tenir en compte els freqüents desplaçaments entre llocs allunyats entre si i, especialment, a “afters” durant la matinada, després del tancament de les discoteques, temps en el que s’ha detectat un increment dels accidents en els quals el cansament i els efectes del consum en poden ser unes de les principals causes.

Els joves no acostumen a considerar el consum de drogues com un factor de risc per conduir. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció (la cocaïna, especialment, si el consum d'alcohol ha estat elevat)

Els controls d'alcoholèmia han augmentat i sembla que incideixen positivament en l'adopció de mesures per minorar els comportaments de risc (conduir sota els efectes de l'alcohol: una situació massa freqüent): beure menys o deixar passar el temps abans de conduir; acordar en el grup d'amics que qui condueix no beu i altres de similars. Certament, la resposta no és uniforme i també és freqüent que els controls d'alcoholèmia, quan se sap on són, el que aconseguen són variacions en les rutes dels desplaçaments (i no necessàriament per llocs més segurs) o avisar-se pel mòbil i esperar a que s'aixequi el control .

52. Com l'any passat segueixen disminuint les referències a conflictes amb els veïns, per sorolls, aldarulls, concentració de joves i cotxes, no acompliment d'horaris de tancament dels locals. Tots ells més freqüents a l'estiu.

53. Els conflictes en els locals també disminueixen i sobretot es refereixen a situacions aïllades de baralles entre joves o a conflictes amb els porters que, normalment, són resolts pels serveis de seguretat o pels treballadors dels mateixos establiments sense que hi hagin d'intervenir els cossos públics de seguretat. Tot i disminuir les queixes respecte al comportament d'una part d'aquest personal de seguretat (autoritarisme, agressivitat, respostes violentes desproporcionades) es continua tractant d'un personal que molts cops no està preparat per la feina que ha de fer ni per altres tasques, especialment les preventives (en relació als diferents riscos del context) i les de mediació i resolució de conflictes (sense violència).

54. Els problemes i queixes detectats als locals durant el 2000 i 2001, relatius a les mesures d'higiene i seguretat, han disminuït significativament.

Diferències segons l'edat

55. L'edat és una variable que diferencia les activitats i comportaments dels joves. Així els més joves: tenen menys diners i gasten menys; estan més als carrers i places; tenen més problemes per a accedir als locals; accepten i segueixen més els estils juvenils minoritaris; van més a discoteques i "afters" i menys a restaurants; surten més aviat i tornen abans; fan itineraris més curts i van a menys llocs; surten en grups més nombrosos; fumen i beuen més; prenen més drogues (entre els 19 i els 24 anys).

A partir dels 25 anys decreixen les sortides i els consums. Paral·lelament a l'augment de les responsabilitats, minora el temps de festa o sorgeixen altres activitats d'oci. També es suavitza l'estil juvenil, quan és diferent al "normal".

Diferències segons gènere

56. Es constata que, en general, les dones són més prudentes respecte als consums, s'inicien a edats similars a les dels homes (sobretot respecte l'alcohol, cannabis i tabac) fan consums similars a l'inici, però quan el consum continua, elles en la seva majoria fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). La diferència

vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i fins i tot poden consumir-ne més que els homes.

Les dones no fan itineraris de sortida tant llargs, surten menys hores i van a menys llocs. Disposen de menys diners i gasten menys. Són invitades pels homes

Algunes no consumeixen drogues il·legals, es limiten al consum de tabac i alcohol. El consum d'alcohol acostuma a ésser de menys graduació, fan menys barreges i consumeixen menys quantitats i amb menor freqüència.

Tenen menys problemes derivats de consums intensius d'alcohol i de drogues il·legals.

Mercat

57. Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats, fluctuen poc. La demanda pot generar un augment del preu d'unes substàncies o altres. Al final de la nit acostumen a pujar els preus.

S'aprecia un augment de petits venedors no solament de pastilles d'èxtasi, sinó també de cannabis. Per alguns està relacionat amb una manera de pagar-se les despeses del consum propi, de la festa i altres despeses (roba, sabates), i en una minoria per detalls per les motos. En joves que no tenen dificultats per obtenir diners per les facilitats econòmiques de la família, la implicació en la venda pot significar un augment del prestigi entre els amics i coneguts.

58. Augmenten les pràctiques d'autocultiu, especialment relacionades amb la marihuana. També augmenta la compra de substàncies i productes per al cultiu d'algunes drogues a "smart i grow shops" i internet, sobretot de bolets al·lucinògens.

10.3 Recomanacions

1. Les actuacions de les diferents Administracions, institucions i col·lectius que intervenen (primàriament i secundàriament) en un mateix territori haurien d'estar plenament coordinades per a portar a terme intervencions complementàries i, sobretot, per a evitar alarmes injustificades o minimitzacions que fomenten normalitzacions acrítiques; ambdues amb conseqüències contraproductives.

Caldria prioritzar políticament i de forma clara quins són els riscos que es volen evitar, per a no caure en actuacions contradictòries: control de l'oferta a petita escala, de la tinença i del consum en públic (política repressiva) o millora de la informació vetllant per la reducció de riscos i danys (política coherent des de salut pública).

Som conscients de que aquesta primera recomanació es genèrica i d'abast general; i està bé que així sigui. L'objectiu de la seva inclusió és remarcar la importància del debat en la presa de decisions i la necessitat de què en aquest debat intervinguin experts i tècnics de les diverses àrees implicades: la concreció d'aquesta proposta en intervencions pràctiques ha de ser resultat d'aquest debat obert i aquest informe és un document important de partida amb aquest objectiu. De fet, la finalitat de l'Observatori és aquesta: oferir un estat de la qüestió i unes conclusions per al debat sense dilacions i la presa de decisions.

Transport públic i desplaçaments

2. Potenciar que els transports públics tinguin els caps de setmana horaris més d'acord amb als itineraris i pràctiques d'oci dels joves. També, els dels propis locals quan aquests es troben allunyats dels centres de les ciutats i mal connectats amb la xarxa pública de transport. Aquesta política és molt positiva per a evitar accidents de trànsit. Cal continuar esperonant als joves per a que els utilitzen, sabent les dificultats, per la importància simbòlica que el cotxe té per a ells, i perquè no consideren l'abast real del risc de patir accidents de trànsit després de determinades activitats.

Cal potenciar a la sortida dels locals actuacions preventives dirigides a afavorir una conducció més segura (test d'alcoholèmia voluntari, informació, etc.) i estendre els controls d'alcoholèmia buscant la responsabilització de la ciutadania.

Locals i controls

3. Cal una política clara respecte als locals fent complir les normatives existents. Rigor en la vigilància de les mesures de seguretat, característiques, permisos per a obrir. Però fer-ho de manera que no afavoreixi allunyar-los del centre de les ciutats o de llocs ben comunicats amb mitjans de transport públic, ja que quan es situen en llocs allunyats i aïllats la ubicació té conseqüències contraproductives: augmenten els desplaçaments en vehicles privats i per tant el risc d'accidents i, en disminueixen els controls veïnals i públics, la qual cosa pot afavorir la intensificació dels consums de drogues, els aldarulls i la violència, i això no es soluciona amb l'augment de seguretat privada en els locals.

4. Cal revisar les normatives quant els horaris de tancament i obertura dels locals com a discoteques, pubs, bars i “afters”. Els horaris restrictius no dissuadeixen les sortides, poden incidir en haver més gent aglomerada a fora quan tanquen i sobretot el que comporta més riscos: desplaçaments a zones on no hi ha tant control dins del territori català i en alguns casos cap a l’Aragó. Quan s’organitzen festes en locals inadequats les mesures de seguretat disminueixen considerablement respecte a prevenció d’incendis, ventilació, soroll, sobrepassar l’aforament, etc.

5. En locals d’una certa grandària haurien de tenir un pla d’emergència, que coneguessin tots els treballadors, per garantir la millor intervenció en cas necessari.

Formació en prevenció

6. Cal continuar formant i implicant en la prevenció dels riscos a dos col·lectius amb una significació important en el context de festa: els propietaris de locals i els treballadors. Els propietaris, moguts per l’interès econòmic, actuen molts cops sense valorar la incidència de les seves decisions, intentant adaptar-se a un mercat canviant, que tot i que coneixen de primera mà no necessàriament en valoren tots els aspectes més conflictius: mesures de seguretat, accés, conseqüències de certes pràctiques (restricció de l’aigua, preus abusius de les begudes sense alcohol, ofertes que són incentiu de consums d’alcohol, ...).

Els treballadors són un col·lectiu que amb les seves actuacions incideixen en la creació i difusió de noves pautes. Molts cops, el seu coneixement tot i ser ampli i valuós, està carregat d’estereotips, veritats a mitges, confusions. Haurien de poder ser incorporats com

a agents actius en la prevenció dels riscos en els escenaris (constitueixen models de referència i tenen certa autoritat com a referents), per a poder actuar decididament en els moments en que aquest apareguin.

La formació específica dels treballadors que tenen funcions de seguretat, dins i fora dels locals, hauria d'insistir especialment en la vessant preventiva i dissuasòria, per minorar riscos i per actuar més com a mediadors en els possibles conflictes.

Totes aquestes actuacions es podrien integrar en un pla formatiu que fos progressiu, de manera que el mateix sector veies el benefici que pot produir-li actuar d'una manera diferent. No es tracta de canviar el funcionament de la festa ni les pràctiques empresarials, ni tots els comportaments dels joves, sinó de apaivagar aquells aspectes més conflictius, de manera que tots els implicats vegin les avantatges. Pel que hem copsat, en el sector del lleure hi ha una certa "consciència dels problemes" i individualment cadascú intenta adaptar-se a la situació però les iniciatives són inconstants, disperses i, de vegades, contradictòries. En aquesta línia, ha estat positiva la creació d'alguna taula de discussió amb part dels implicats per intentar una "nit més segura".

Continuar promovent i incrementant la presència i la "normalització" d'iniciatives tipus Energy Control, Som.Nit i altres en la mateixa línia en els locals i "raves", ja que s'ha constatat àmpliament que és una política encertada. També, ho és intervenir selectivament, incrementant la pressió de la policia, de forma clara i amb difusió pública del perquè contra els locals, organitzadors de "raves", botigues que incompleixen les normatives, que obstaculitzin les intervencions preventives de les organitzacions que s'hi dediquen, i

que no col·laborin activament en el desenvolupament i aplicació d'aquestes mesures (formació del personal en prevenció).

Venda i consum d'alcohol

7. La nova llei sobre venda i consum d'alcohol, no respon a un "problema" específic amb els adolescents i menors de 18 anys. No fa desaparèixer, ni disminuir res, però pot incidir en un augment del consum al carrer, que es fa sempre amb menys controls, i genera més concentracions i aldarulls, propiciant l'increment del consum d'alcohol i el d'altres substàncies, sobretot en els adolescents. Els preus de les begudes als locals, és un altre factor que potencia el consum al carrer. Malgrat la sensibilitat de molts empresaris del sector, és fàcil aconseguir alcohol per part dels adolescents, i en alguns llocs (restaurants i bars) es fan promocions específiques per a ells.

Dispositius assistencials

8. S'han d'oferir en els espais de molta concentració de públic dispositius assistencials mòbils de primeres emergències, amb un mínim de personal ben qualificat.

9. S'han de produir modificacions en els centres de tractament i en els programes, massa centrats en abordar a individus consumidors d'heroïna, per adaptar-se a les necessitats i característiques d'altres tipus de problemes i poblacions. Aquí recomanem aprofitar la llarga experiència d'uns professionals ben qualificats però que, en part, han de reorientar la seva intervenció, amb el suport i els mitjans que necessitin. Així, a més, tractant a altres poblacions diana, amb el temps es pot aconseguir deconnotar la pròpia xarxa d'atenció.

En la mateixa línia, recomanem especialment el desenvolupament i la posta en marxa de programes específics sobre drogues i consums adreçats als professionals dels Centres d'Atenció Primària (CAP). Aquests professionals tenen cada cop més una posició privilegiada que els permet tractar amb la població general, joves inclosos, qüestions relacionades amb les drogues i les conseqüències del consum i poden fer-ho en un entorn "normalitzat" (encara que medicalitzat, lògicament). Certament, no es tracta d'afegir més feina a aquests equips sense contraprestacions sinó d'aportar alhora els mitjans i el suport necessaris per aquestes "noves" tasques (donem per suposat que ja intervenen); tampoc, és clar, de substituir els Centres d'Atenció i Seguiment (CAS) i altres recursos de la xarxa pels CAPs, ni uns professionals especialitzats en l'atenció de problemes relacionats amb les drogues per altres de la xarxa d'atenció bàsica de la salut.

Els professionals dels CAPs poden intervenir en certs casos, com fan amb d'altres qüestions que afecten la salut, i derivar-ne altres casos als especialistes. Aconseguir això és l'objectiu d'aquesta recomanació; també, que la població sàpiga pels canals institucionals de la xarxa sanitària que poden adreçar-se als CAPs quan tinguin algun problema o inquietud d'aquesta mena.

D'altra banda, no s'ha de presuposar que tots els professionals que treballen als serveis d'urgències dels hospitals estan al dia quant a les substàncies que s'estan consumint en el nostre context ni dels efectes i conseqüències immediates dels consums. Garantir aquesta posada al dia és clau per a una adequada intervenció sanitària i per a reduir l'ansietat i l'alarma dels implicats (professionals, consumidors, acompanyants: amics i familiars,...).

Orientació de les intervencions

10. Les mesures i actuacions han de tenir un perfil “normalitzador” ja que els joves veuen com a normals molts dels consums i comportaments. Els dispositius preventius es tenen que veure per tots els implicats com un element més dels escenaris, i apropar-se a ells ha d'ésser una pràctica no estigmatitzadora ni de sanció dels comportaments, per la qual cosa oferir tests de les substàncies, informació i atenció ràpida sobre efectes aguts del consum i altres mesures en aquesta línia (per exemple, proves d'alcoholèmia en les sortides dels locals i festes, “raves” i altres, fetes per agents de salut i oferint informació sobre el que s'ha de fer i, en el seu cas, solucions sobre formes alternatives de desplaçament per a evitar la conducció) poden ser acollides positivament pels joves i contribuir, a més de reduir riscos, a la pròpia normalització de les intervencions. També serien ben acollides les intervencions que, comptant amb ells, promoguessin activitats d'oci alternatiu.

11. Les actuacions preventives que són portades a terme per joves, considerats com a iguals, utilitzant els conceptes i les visions dels propis joves, són més ben acollides que aquelles altres que es fan des de la família, l'escola o d'altres àmbits, amb discursos tècnics i/o adultocèntrics, dels quals els joves diuen estar massa assetjats. Aquesta recomanació no contradiu en absolut les formulades en l'apartat dels dispositius assistencials, són recomanacions complementàries i refereixen a àmbits i situacions diferents.

12. Caldria replantejar el sentit d'algunes sancions administratives per consum o tinença de drogues il·legals, ja que tenen efectes perversos. D'una banda són utilitzades de manera discriminatòria, depenent bastant de l'ànim sancionador, i per l'altra porten a centres de tractament joves sense problemes “d'addicció” que volen

estalviar-se pagar la sanció. A més poden tenir un impacte negatiu en les relacions amb la família, sobretot amb els més joves.

10.4 Àrees i temes d'interès prioritari (2003)

En general, mantenim totes les línies de recerca ja considerades en aquest cicle de recollida i en els anteriors (1999, 2000 i 2001). No obstant això, l'any 2003 seran prioritats les següents àrees i temes:

1. Estils juvenils i minories innovadores: tots ells interessen però especialment els "tecno" i "alternatius", pel seu caràcter innovador en les substàncies i consums; els primers en les discoteques i "afters", els segons en altres contextos. Els treballadors del món de la nit són també un col·lectiu prioritari.

2. Adolescents (homes i dones) i dones en general: els primers, per a observar les primeres transicions i incorporacions al món de la nit i als consums de drogues; les segones, per aprofundir en els trets diferencials del seu comportament en la gestió dels riscos en general i quant al consum de drogues de forma específica.

3. Itineraris: són clau per apropar-se a les característiques del lleure i als lligams entre les activitats i els consums. Cal aprofundir en el seu estudi. Més quan aquest any s'aprecia un lleuger augment de les sortides.

4. "Afters": són escenaris en els quals les interaccions entre diferents poblacions diana s'intensifiquen i també els consums i els riscos. Per això, constitueixen un context rellevant per observar innovacions en els consums i comportaments de risc.

5. “Raves”: són un fenomen en expansió (que creiem no ha acabat) i s’estan diversificant (població assistent, tipus i grandària). La festa i els consums s’intensifiquen i hi ha menys controls (interns i externs): increment dels riscos. Com els “afters” són espais que posen en contacte poblacions molt diferents i per la qual cosa afavoreixen la difusió d’innovacions.

6. “Botellón”: encara què no s’ha implantat com a fenomen a Catalunya, cal seguir atents a la proliferació de llocs de venda d’alcohol en el circuit del lleure, a la utilització dels espais públics com a llocs de trobada juvenil i de consum d’alcohol.

7. Cannabis: expansió del consum diari i en qualsevol context. Interessa especialment la normalització del consum de haixix entre els adolescents i l’augment de consum de la marihuana, lligat a les pràctiques d’autocultiu.

8. Altres drogues: interessa especialment la difusió de 2cb (Nexus) i al·lucinògens naturals i, és clar, de qualsevol altre que es difongui en països del nostre entorn (aquí, l’exploració continua a internet és clau). Cal mantenir també la mirada envers GHB i ketamina, tot i l’estancament i descens que han tingut.

11 BIBLIOGRAFIA CITADA

- Agar M. (1992 [1982]) Hacia un lenguaje etnográfico. A: Reynoso C., comp. (1992) *El surgimiento de la antropología posmoderna*. Barcelona, Gedisa, 117-137.
- Denzin NK. (1970) *The research act*. Chicago, Aldine.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M, Romaní O. (1998) *Proposta de disseny. Observatori permanent de drogues de síntesi de Catalunya*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió restringida.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2000) *Primer informe. Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2001) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2002) *Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil. Informe 2001*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difusió limitada.
- Glaser BG, Strauss AL. (1967) *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago, Aldine.
- Griffiths P, Vingoe L, Hunt N., eds. (1999) *Detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Volume I: Conceptual, Practical and Methodological issues*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.